

Jaarverslag 2018

Inhoudsopgave

1.	JAARVERSLAG OP HOOFDLIJNEN	3
1.1	Inleiding	3
1.2	Resultaat op hoofdpijnen.....	5
1.3	Analyse resultaten	9
2.	PROGRAMMAVERANTWOORDING	15
2.1	Steenwijkerlanders voelen zich welkom	15
2.2	Steenwijkerlanders voelen zich thuis	21
2.3	Steenwijkerlanders doen het samen	33
2.4	Steenwijkerlanders zijn actief	38
2.5	Financiën en bedrijfsvoering	43
3.	SPECIFIEKE PARAGRAFEN.....	47
3.1	Lokale heffingen	47
3.2	Weerstandsvormogen en risicobeheersing.....	51
3.3	Onderhoud kapitaalgoederen.....	62
3.4	Financiering	67
3.5	Bedrijfsvoering.....	72
3.6	Verbonden partijen.....	75
3.7	Uitvoering grondbeleid 2018	90
4.	VERKLARING ENSIA	92

1. Jaarverslag op hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Met dit jaarverslag blikken we terug op 2018. Het jaar waarin de bestuursperiode van het vorige college werd afgerond en we na de gemeenteraadsverkiezingen in maart als nieuwe ploeg het stokje overnamen. In mei 2018 hebben we onze ambities gepresenteerd voor de periode 2018 – 2022. In het coalitieakkoord “Door verbinding naar resultaat” zijn in vijf programma’s een groot aantal speerpunten benoemd en met de aanpak daarvan hebben we een voortvarende start gemaakt. Omdat dit jaarverslag de afronding is van de vorige bestuursperiode en is gebaseerd op de indeling van de begroting 2018 vindt u de nieuwe bestuursprogramma’s nog niet terug in dit jaarverslag.

In dit document leggen we verantwoording af over het gevoerde beleid en de financiële resultaten van het afgelopen jaar.

Terugkijkend op 2018 zien we dat 2/3 van de vooraf geformuleerde doelstellingen is gehaald. In de najaarsnota gingen we er nog vanuit dat we uit zouden komen op 75% realisatie, maar dat is achteraf te optimistisch gebleken. Met het oog op de verkiezingen in maart, het nieuw geformuleerd coalitieakkoord en bijgestelde ambitiekaart blijkt de focus van het lopende jaar vanuit het vorige college geformuleerde beleid enigszins achtergebleven. In de verschillende hoofdstukken in dit jaarverslag geven we hier per programma een toelichting op.

Het rekeningssaldo komt over 2018 uit op € 760.000 positief. In de najaarsnota voorspelden we al een positief saldo (van ruim € 1 mln). Dit is iets lager uitgevallen, o.a. door financiële ontwikkelingen in de jeugdzorg. Een belangrijke oorzaak voor het positieve saldo is het feit dat vacatures in de ambtelijke organisatie als gevolg van de krapper wordende arbeidsmarkt langer open staan, waardoor een overschot is ontstaan op het formatiebudget.

Verderop in dit jaarverslag kunt u meer lezen over de financiële resultaten van het afgelopen jaar.

In 2018 zijn er een aantal inhoudelijke dossiers geweest waar we veel op hebben ingezet en die tot mooie resultaten hebben geleid. Bijvoorbeeld het “bidbook” Land van Weerribben en Wieden, op basis waarvan we een bijdrage van ruim € 6 mln van de provincie toegekend hebben gekregen voor het realiseren van onze ambities voor duurzaam en beleefbaar toerisme. Ook voor de uitvoering van de Human Capital Agenda in Regio-Zwolle verband is geld beschikbaar gekomen. Verder is de grondverkoop en kaveluitgifte flink gestegen en hebben we een forse stimulans kunnen geven aan de bouw van sociale woningen voor de komende 5 jaar. Op het gebied van onderwijshuisvesting is in 2018 veel geïnvesteerd in herberekeningen van het integraal huisvestingsplan en goed overleg met schoolbesturen uit het basis- en voortgezet onderwijs. De binnenstad van Steenwijk heeft een impuls gekregen door de herinrichting van de markt en de aanleg van de stadstuin De Nettelbosch.

In het sociaal domein zijn belangrijke stappen gezet in de transformatie. Sinds 1 januari is het welzijnswerk overgenomen door Sociaal Werk De Kop en dat is vrijwel rimpelloos verlopen. De nieuwe bekostigingsmethode voor Wmo en Jeugdhulp, die uitgaat van een ander samenspel tussen zorgaanbieders, inwoners en de gemeente, is met succes ingevoerd. Tevreden zijn we ook over de herijking van het armoede- en minimabeleid en de voorbereiding van de integrale toegang.

Ten slotte kijken we terug op een mooie afronding van het G1000-proces, waarin inwoners concrete voorstellen hebben gemaakt om Steenwijkerland energieneutraal te maken. Dit Burgerbesluit is door de raad overgenomen en wordt nu uitgewerkt in het programma duurzaam. Intussen timmeren inwoners zelf al flink aan de weg met duurzaamheidscoöperaties in Willemsoord, Belt-Schutsloot en Oldemarkt.

Naast successen waren er ook tegenvallers en zaken die ondanks veel inzet (nog) niet het gewenste resultaat hebben gebracht. Het vele voorbereidende werk voor de nominatie van de gezamenlijke Koloniën van Weldadigheid – waaronder Willemsoord - als UNESCO Werelderfgoed heeft nog niet geleid tot een nominatie en vergt nog nadere inspanningen; daarbij is de uitkomst nog ongewis. Financieel gezien hadden we aanzienlijke tegenvallers op de jeugdzorg (net als veel andere gemeenten overigens) en de Wmo. Verder vormen de opgaven in Giethoorn een complex dossier, net als de hypermarkt in Eeserwold. Projecten en onderwerpen die ook in 2019 de nodige aandacht zullen krijgen.

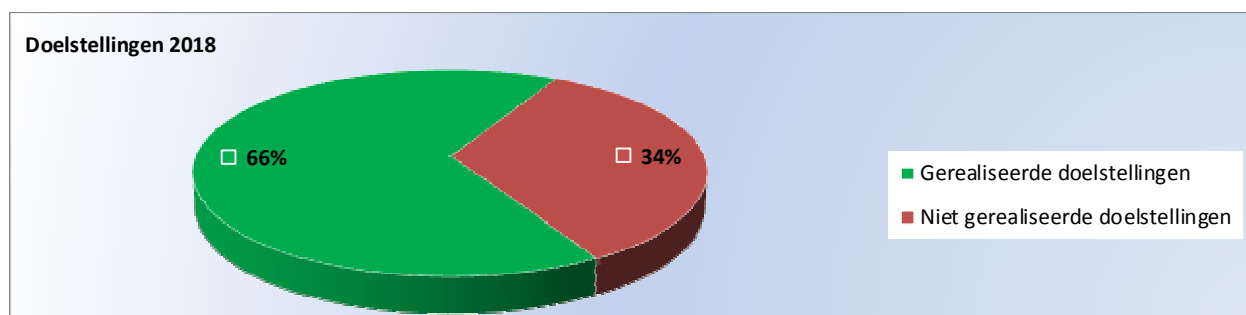
We wensen u veel leesplezier met dit jaarverslag en zien met u uit naar een mooi vervolg in 2019.

Het college van burgemeester en wethouders van Steenwijkerland

1.2 Resultaat op hoofdlijnen

Dit hoofdstuk toont het totaaloverzicht van de behaalde en niet behaalde doelstellingen. In hoofdstuk 2 zijn deze resultaten per bestuursprogramma gegroepeerd en voorzien van een toelichting.

❖ Totaal gerealiseerde doelstellingen

Het totaal gerealiseerde doelstellingen in 2018 bedraagt afgerond 66%. Dit ligt iets lager dan de prognose uit de najaarsnota, waarin is gerapporteerd dat 75% van de doelstellingen zou worden gehaald. (2017: 76%)

Totaaloverzicht realisatie ambities en doelstellingen 2018

Aangegeven is of een doelstelling is gerealiseerd of niet is gerealiseerd. In het programma is deze voorzien van een toelichting.

Doelstellingen 2018	Doelstelling	Resultaat	
Programma: Steenwijkerlanders voelen zich welkom			
Ambitie 1: Goed bereikbaar			
❖ Aanvragen gebeuren digitaal	>60%	48,5%	Niet Gerealiseerd
❖ Onze inwoners vinden de informatie op onze site actueel en gemakkelijk vindbaar	≥75 %	80% - 85%	Gerealiseerd
❖ Efficiënt en robuust georganiseerd KCC	Realisatie gezamenlijk KCC met Zwartewaterland	1-1- 2017	Gerealiseerd
Ambitie 2: Prettig contact			
❖ Inwoners en ondernemers zijn tevreden over de dienstverlening van onze gemeente met betrekking tot burgerzaken	7,5	7,9	Gerealiseerd
❖ Bij negatieve beschikkingen zoeken onze medewerkers persoonlijk contact (bv. weigering bouwvergunning, verzoek om handhaving, afwijzing WMO)	≥60%	NB	
❖ Jaarlijkse relatieve toename van het aantal mediation trajecten ten opzichte van het aantal conflicten (in wording) tussen burger en gemeente	+5%	NB	
Ambitie 3: Gemakkelijk en duidelijk			
❖ De inwoner wordt binnen 2 werkdagen teruggebeld	≥90 %	NB	
❖ Briefafhandeling vindt plaats binnen 5 werkdagen	≥90 %	88%	Niet Gerealiseerd
❖ Inwoners hebben via Mijn overheid.nl inzicht in hun contacten met de gemeente	Mijn Overheid	Januari 2019	Niet Gerealiseerd
Programma: Steenwijkerlanders voelen zich thuis			
Ambitie 4: Passend en betaalbaar wonen voor iedereen			
❖ In 2020 wordt een volume aan nieuwe energie opgewekt ter grootte van het huishoudelijke energiegebruik binnen de gemeente	≥10%	11%	Gerealiseerd
❖ Stijging CPO (collectief particulier opdrachtgeverschap) naar 2 per	2	-	Niet

Doelstellingen 2018	Doelstelling	Resultaat	
jaar			Gerealiseerd
❖ Verkoop gemeentekavels ten behoeve van zelfbouwers	50	42	Niet Gerealiseerd
❖ Stabilisatie van het aantal sociale huurwoningen als saldo van verkoop, sloop en nieuwbouw	4.900	-221	Niet Gerealiseerd
❖ Realisatie 125 woningen per jaar	125	114	Niet Gerealiseerd
❖ Toepassen gedifferentieerde welstand op basis van nieuwe welstandsnota	vastgesteld	Nog niet gereed	Niet Gerealiseerd
Ambitie 5: Gastvrije en betaalbare ploatsen			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de sportvoorzieningen	≥85%	≥85%	Gerealiseerd
❖ Toename opgewaardeerde sportaccommodaties (NOC*NSF)	-	1	Gerealiseerd
❖ Duurzame exploitatie maatschappelijk vastgoed (waaronder MFC's)	-	monitoring	Gerealiseerd
❖ Herbestemming leegstaand maatschappelijk vastgoed	80%	3	Gerealiseerd
Ambitie 6: Thuis in de openbare ruimte			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de afhandeling van de Meldingen Openbare Ruimte (MOR)	≥7,3	7,13%	Niet Gerealiseerd
❖ Binnen 5 werkdagen zijn de Meldingen Openbare Ruimte verholpen	85%	69%	Niet Gerealiseerd
❖ Toename aantal burgerschouwers	>2017	gestopt	Niet Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het schoonhouden van de buurt	≥55%	55%	Gerealiseerd
❖ De overlast van rommel op straat neemt af	<26%	20%	Gerealiseerd
❖ Bewonersbetrokkenheid bij inrichting/onderhoud groen in de buurt (projecten per jaar)	2	>2	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de speelmogelijkheden voor kinderen	≥65%	64%	Niet Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de groenvoorzieningen in de gemeente	≥58%	58%	Gerealiseerd
❖ Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden van de gemeentelijke begraafplaatsen	75%	80%	Gerealiseerd
Ambitie 7: Veiligheid voorop			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de verkeersveiligheid in de buurt	≥48%	49%	Gerealiseerd
❖ De overlast door te hard rijden neemt af (% dat overlast ervaart)	<45%	41%	Gerealiseerd
❖ Basisscholen nemen deel aan verkeerseducatieprogramma	-	19	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners voelen zich veilig	>86%	87%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners doen mee met Burgernet	S > IJ	S> IJ	Gerealiseerd
❖ Het aantal misdrijven in Steenwijkerland ligt blijvend onder het gemiddelde van de politieregio IJsselland	S < IJ	S< IJ	Gerealiseerd
Ambitie 8: Goed toegankelijk			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het onderhoud van wegen en fietspaden	≥58%	54%	Niet Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het aanbod van fietspaden in de gemeente	≥75%	74%	Niet Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de toegankelijkheid van de openbare ruimte	≥78%	78%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de parkeermogelijkheden in de gemeente	≥63%	72%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het openbaar vervoer in onze gemeente	≥50%	48%	Niet Gerealiseerd
Ambitie 9: Initiatiefrijk			
❖ Faciliteren dorpsplannen	10	12	Gerealiseerd
❖ PBW's zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente	7,5	Tevredenheid bij de evaluatie	Gerealiseerd
❖ Kernen/wijken hebben (deel van) de openbare ruimte in zelfbeheer	4	4	Gerealiseerd
Programma: Steenwijkerlanders doen het samen			
Ambitie 10: Een leefbaar Steenwijkerland			
❖ Inwoners beoordelen de toegang via de gemeente tot gemeentelijke- en maatwerk- voorzieningen Wmo	7,5	7,7	Gerealiseerd

Doelstellingen 2018	Doelstelling	Resultaat	
❖ Inwoners beoordelen de toegang via het CJG tot jeugdhulp met een nog nader te bepalen cijfer	7	7,1	Gerealiseerd
❖ Een nog nader te bepalen % van de inwoners weet waar zij terecht kunnen met vragen over participatie of zelfredzaamheid	50%	42%	Niet Gerealiseerd
❖ De inwoners weten waar zij terecht kunnen met vragen over opgroeien en opvoeden	90%	87%	Niet Gerealiseerd
❖ Het percentage vrijwilligers dat zich voldoende ondersteund voelt	90%	92%	Gerealiseerd
❖ Het percentage mantelzorgers dat zich voldoende ondersteund voelt	75%	77%	Gerealiseerd
❖ Aantal laaggeletterden dat een taal cursus of een programma met taalcoach heeft gevolgd	200	261	Gerealiseerd
❖ % ingezette schuldhulp-verleningstrajecten succesvol afgesloten	65%	76%	Gerealiseerd
Ambitie 11: Zorg voor en met elkaar			
❖ Het rapportcijfer voor de tevredenheid over de maatwerkvoorzieningen	≥7,5	8	Gerealiseerd
Ambitie 12: Gezond en veilig opgroeien			
❖ Geen doelstellingen	-	-	-
Programma: Steenwijkerland anders zijn actief			
Ambitie 13: Behoud en ontwikkeling werkgelegenheid in Steenwijkerland			
❖ Revitalisering bedrijventerreinen "2.0" is omgezet in duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de gebieden.	100%	Programma afgerond Samenwerking gecontinueerd	Gerealiseerd
❖ Ondernemers zijn tevreden over het ondernemersklimaat	6,1		Gerealiseerd
❖ Plaatsen mensen met een arbeidsbeperking (ex-Wajong en Wsw)	25	58	Niet Gerealiseerd
❖ Jaarlijks stromen gemiddeld 150 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de WWB naar betaald werk.	150	128	Niet Gerealiseerd
❖ Alle cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt verrichten naar vermogen een tegenprestatie voor hun uitkering in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of anderszins maatschappelijk nuttige activiteiten.	50%	35%	Niet Gerealiseerd
❖ Efficiënte en robuuste uitvoering van de Participatiewet	Samenwerking	Eind 2018 traject afgerond, realisatie per 1-1-2020	Gerealiseerd
❖ Het werkloosheidspercentage in de gemeente Steenwijkerland groeit dichterbij het werkloosheidspercentage in de Werkbedrijf regio Zwolle	<1,0%	NB	
Ambitie 14: Meer kansen voor vrije tijdseconomie			
❖ We streven naar een groei van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector.	+2%	-1,3%	Niet Gerealiseerd
❖ We streven naar een jaarlijkse toename van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt	25	>25	Gerealiseerd
Ambitie 15: Vitaliteit en leefbaarheid centraal			
❖ Nationaal Park Weerribben Wieden is een door gebiedspartners gedragen zelfstandige gebiedsentiteit	Concept statuten/ bestuursleden bekend	Vastgesteld/ benoemd	Gerealiseerd
❖ Nominatie van Koloniën van Weldadigheid voor aanwijzing tot Unesco Werelderfgoed	Positieve aanwijzing Unesco	Traject niet afgerond	Niet Gerealiseerd
❖ Toename van het aantal groen/blauwe diensten	10% groei	Regeling is door provincie beëindigd	Niet Gerealiseerd
❖ Investerings in leefbaarheid vergroten (m.b.v. investeringen Leader programma)	Leaderprogramma 2018	In uitvoering	Gerealiseerd
❖ Ruimte voor herbestemming leegstand vastgoed	3 a 4	Leegstand is gedaald	Gerealiseerd
❖ Buitengebied Steenwijkerland ontsloten met snel internet	Nader te bepalen	Aanleg in volle gang	Gerealiseerd

Doelstellingen 2018		Doelstelling	Resultaat	
Programma: Financiën en bedrijfsvoering				
Ambitie 16: Verantwoorde gemeentefinanciën				
❖ De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reëel in evenwicht		Structureel evenwicht	Score Provincie	Gerealiseerd
Ambitie 17: Wendbare bedrijfsvoering				
❖ Inkoop efficiënt en robuust georganiseerd		Goed lopende samenwerking inkoop	Wordt voortgezet in 2019	Gerealiseerd
❖ Beheersing van interne werkprocessen (zelfcontrolerend)		13	12	Niet Gerealiseerd
❖ Informatiebeveiligingsrisico's geminimaliseerd		Informatie beveiligingsplan 2018 uitgevoerd	Uitgevoerd	Gerealiseerd
❖ Dynamische, plezierige en gezonde werkomgeving		Tevredenheid > 7,5	Geen medewerkers-tevredenheids-onderzoek uitgevoerd	Niet Gerealiseerd
		Ziekteverzuim < 5,3%	4,4%	Gerealiseerd
❖ Geen gemelde integriteitsschendingen		0	0	Gerealiseerd
❖ Evenwichtige leeftijdsopbouw van de organisatie		Instroom 2 medewerkers < 30 jaar	6	Gerealiseerd

1.3 Analyse resultaten

Het jaar 2018 sluit financieel met een positief rekeningssaldo van € 760.000.

Het totaaloverzicht van de onder- en overschrijdingen is opgenomen in onderstaande tabel:

bedragen x € 1.000

Analyse resultaat jaarrekening (> € 20.000)		PPN	NJN	Jaarrekening	Totaal
Saldo begroting					
	Saldo begroting 2018	570	-	-	570
Raadsbesluiten voorafgaand aan de PPN					
	Diversen < € 20.000	- 26	-	-	- 26
Subtotaal resultaat		544			544
Steenwijkerlanders voelen zich welkom					
1	KCC Professionalisering	- 73			- 73
2	Bestuur			- 168	- 168
3	Overhead			24	24
Steenwijkerlanders voelen zich thuis					
4	Omgevingsdienst IJsselland	- 42			- 42
5	Woonvisie	- 43			- 43
6	Omgevingsplan Buitengebied	- 100			- 100
7	Openbaar groen	- 175	- 55	67	- 163
8	Ruimtelijke Ordening	- 254		- 51	- 305
9	Parkeren	- 21			- 21
10	Gladheidsbestrijding	- 25			- 25
11	Huren	- 35			- 35
12	Gebiedsgerichte aanpak / beschoeiingen Giethoorn	- 94			- 94
13	Brugwachters	- 45			- 45
14	Economische havens en waterwegen			21	21
15	Beher gebouwen en gronden			- 79	- 79
16	Cultureel erfgoed			36	36
17	Verkeer en vervoer			30	30
18	Milieubeheer			101	101
19	Verkoop onroerende zaken	- 48	120		72
20	Bouwen en wonen			251	251
21	Grondexploitatie woningen			145	145
22	Grondexploitatie bedrijven			- 317	- 317
Steenwijkerlanders doen het samen					
23	BUIG middelen	835			835
24	Zwembaden	- 85			- 85
25	Sociaal domein: Maatwerkvoorziening 18+			206	206
	Sociaal domein: Maatwerkvoorziening 18-			- 365	- 365
	Sociaal domein: Geëscaleerde zorg 18+		995	- 55	940
	Sociaal domein: Geëscaleerde zorg 18-	- 721	- 1.000	- 20	- 1.741
	Sociaal domein: Geëscaleerde zorg 18- tlv Reserve SD	721			721
	Sociaal domein: Maatwerkvoorzieningen WMO			448	448
	Sociaal domein: Samenkracht en burgerparticipatie		- 85		- 85
	Sociaal domein: Wijkteams			- 39	- 39
	Sociaal domein: Begeleide participatie (WSW)	- 480	402		- 78
	Sociaal domein: Arbeidsparticipatie (P wet)			- 259	- 259
26	Prijsindex subsidies	- 57			- 57
27	BBZ / WWB / IOAW	- 480		- 643	- 1.123
28	Schuldhelpverlening / Minimabeleid	- 200		- 42	- 242

bedragen x € 1.000

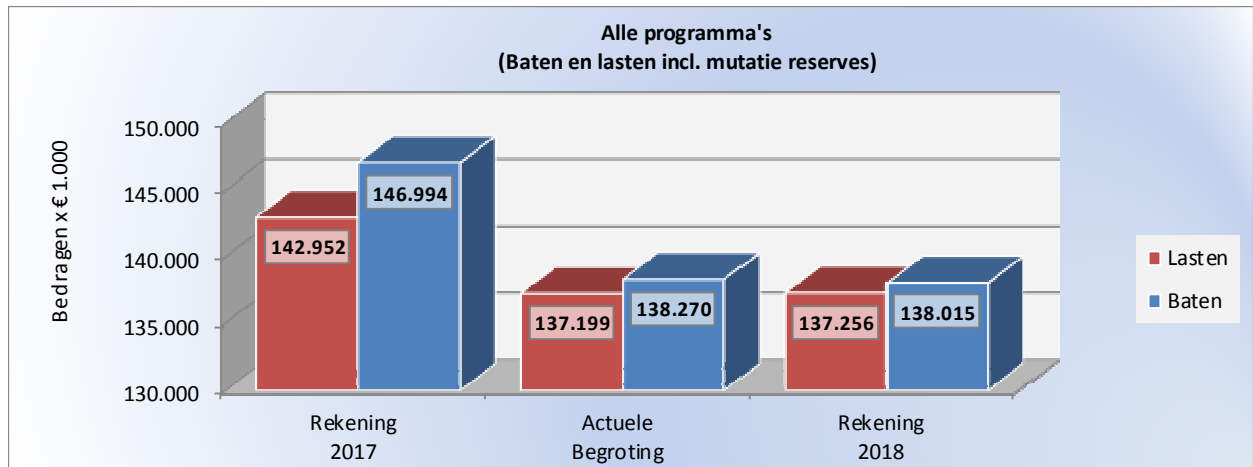
Analyse resultaat jaarrekening (> € 20.000)		PPN	NJN	Jaarrekening	Totaal
29	IGSD			- 288	- 288
30	Onderwijshuisvesting	- 200		25	- 175
31	Onderwijsbeleid en leerlingzaken			440	440
32	Sportaccommodaties			- 39	- 39
33	Cultuurpresentatie			67	67
34	Sport en activering		- 25	34	9
Steenwijkerlanders zijn actief					
35	Openbaar groen en openluchtrecreatie			- 35	- 35
Financiën en bedrijfsvoering					
36	Verzekeringen	- 32			- 32
37	Dividenden	193			193
38	Algemene uitkering	18	955	106	1.079
	Algemene uitkering (sept / dec. circulaire)			- 468	- 468
39	VNG	- 78			- 78
40	C.A.O. Overheid	130			130
41	Overige belastingen			- 42	- 42
42	Toeristenbelasting			80	80
43	Forensenbelasting		- 50		- 50
44	Rioolrechten				-
45	OZB			- 144	- 144
46	Begraafplaatsen en crematoria			87	87
47	Waardering Onroerende Zaken				-
48	Overhead		400	562	962
	Overhead : afschrijvingen		127		127
49	Treasury		55	- 22	33
50	Afschrijvingen		232		232
51	Onvoorzien / Vrijval voorziening dubieuze debiteuren		- 45		- 45
52	Diversen < € 50.000	- 56	- 51	34	- 73
Subtotaal resultaat PPN / NJN / Jaarrekening		- 903	1.975	- 312	760
Totaal resultaat jaarrekening (cumulatief)		- 903	1.072	760	

In de jaarrekening wordt per programma een uitgebreide toelichting gegeven op de verschillen na vaststelling van de najaarsnota 2018.

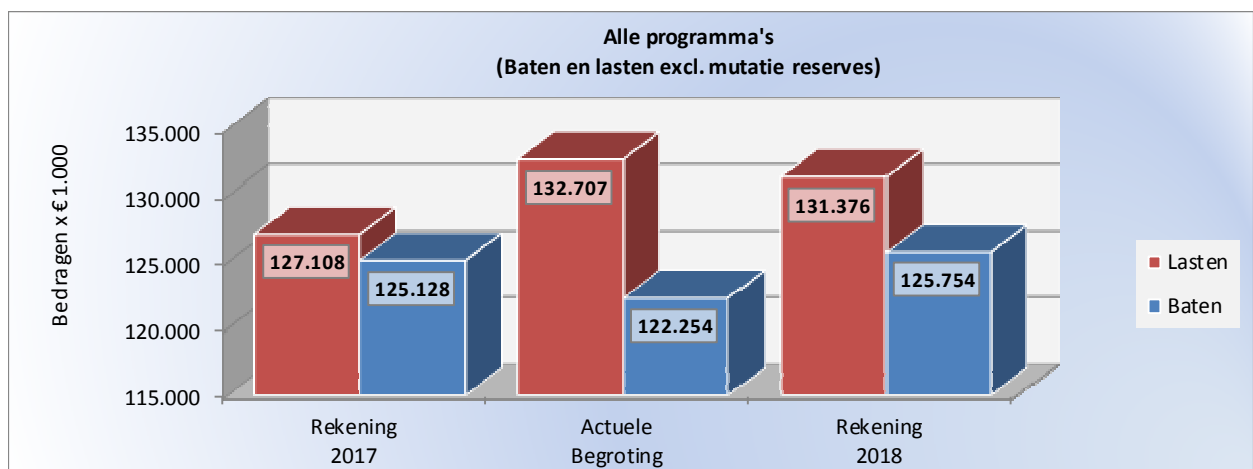
Saldo van de rekening:

De begroting en rekening van de gemeente Steenwijkerland bestaan uit 5 programma's. De mutaties van en naar de reserves maken integraal onderdeel uit van de rekening 2018. Ook de investeringen die uitgevoerd zijn ten laste van reserves maken hier onderdeel van uit. Dit geeft het resultaat weer over het jaar.

Het saldo van de baten en lasten (inclusief mutaties aan en van reserves) bedraagt bijna € 0,8 miljoen positief.

In bovenvermelde tabel zijn de mutaties aan en van reserves meegenomen. Als we deze uitzonderen krijgen we een beeld van het effect op onze reservepositie. Onze reserves nemen af omdat we tal van investeringen uit reserves afdekken. Hier staat een stijging als gevolg van het resultaat tegenover. Per saldo zijn de lasten in 2018 € 5,6 miljoen hoger dan de baten.

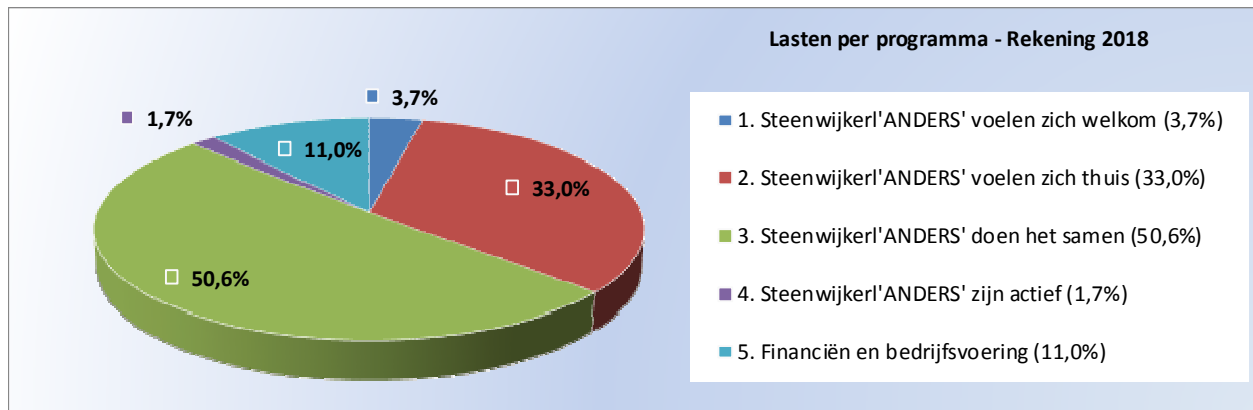

Dit komt overeen met de verlaging van de omvang van onze reservepositie ultimo 2018.

Aandeel van de lasten per programma:

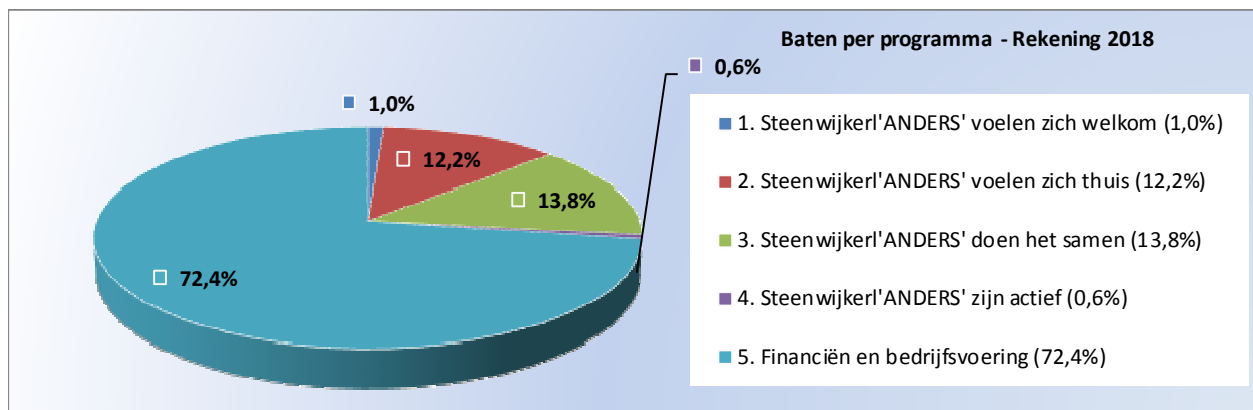
De begroting is opgebouwd uit 5 programma's overeenkomstig het collegeprogramma 2014-2018 (verantwoord anders).

Om u een beeld te geven op welk gebied / programma de bestedingen in 2017 zijn gerealiseerd is een verdeling van de lasten per programma in onderstaande grafiek weergegeven.

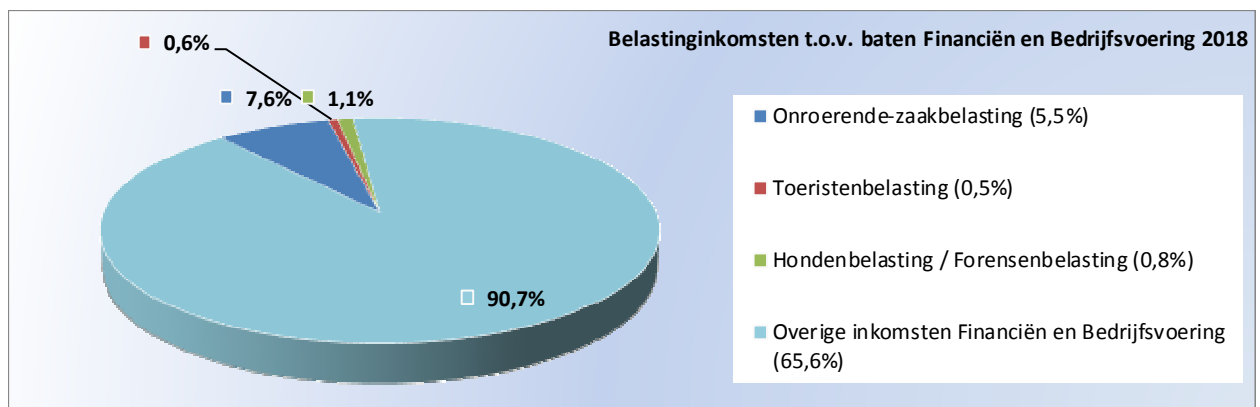

Aandeel van de baten per programma:

Zoals u kunt zien wordt het overgrote deel van de inkomsten van de gemeente Steenwijkerland gerealiseerd in het programma Financiën en bedrijfsvoering. In dit programma zijn de lokale belastingen (OZB, toeristenbelasting, forensenbelasting en hondenbelasting) en de Algemene uitkering van het rijk verantwoord.

De lokale heffingen maken deel uit van programma "Financiën en bedrijfsvoering". Het aandeel van deze heffingen in de inkomsten van het programma kunnen onderstaand als volgt worden weergegeven:

De overige inkomsten omvatten de inkomsten uit het gemeentefonds. Duidelijk wordt hiermee dat de afhankelijkheid van de Algemene uitkering vele malen groter is dan van de lokale heffingen.

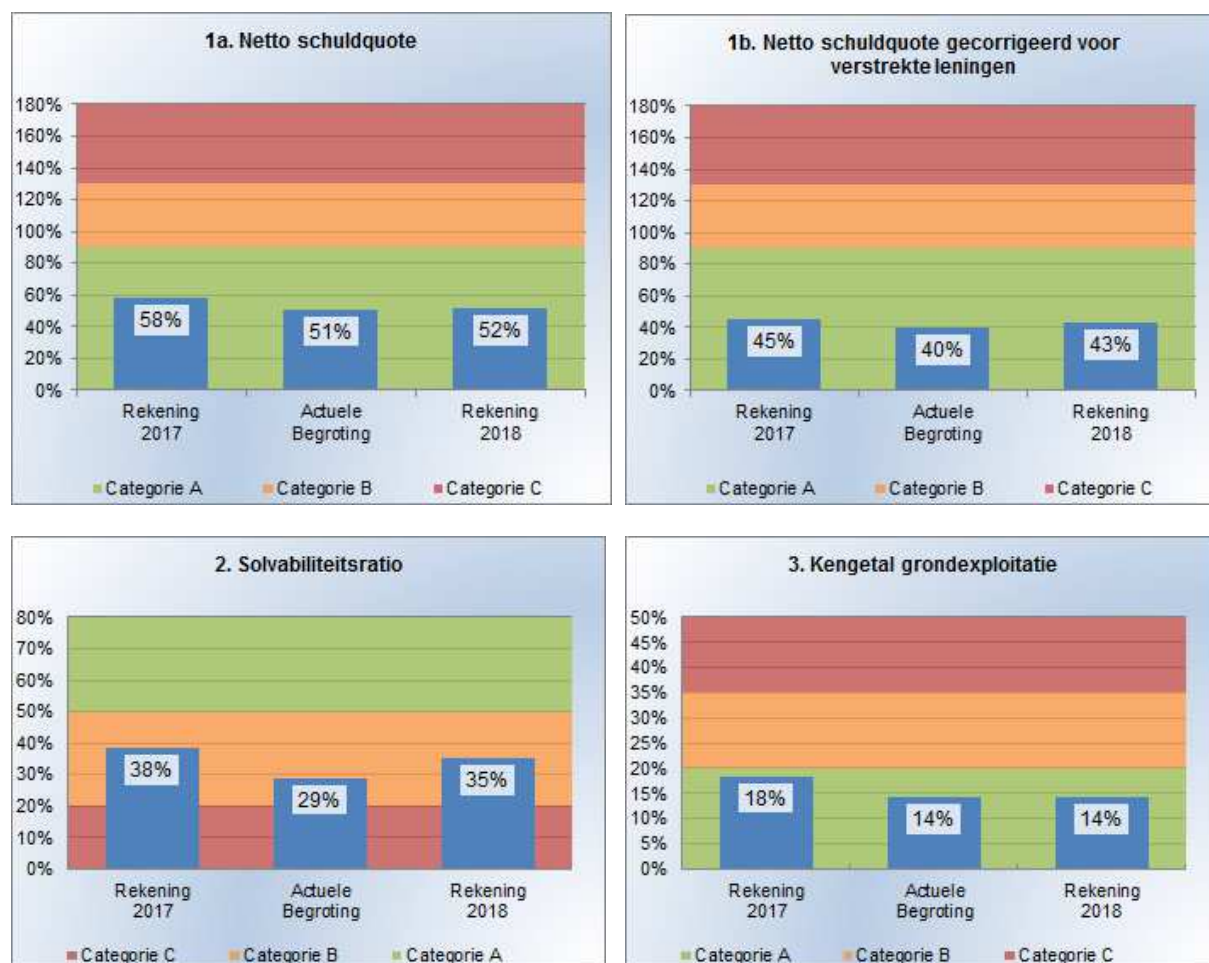
Kengetallen

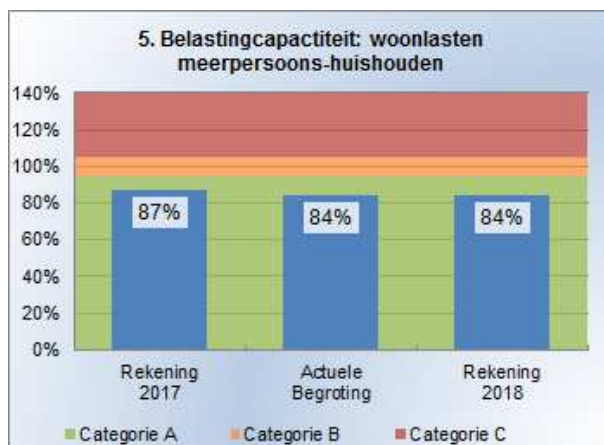
Vanaf 2015 zijn voor gemeenten nieuwe kengetallen ingevoerd. Dit om inzicht te geven in de ontwikkeling van geldstromen en de hoogte van onze schuldpositie.

1. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen
2. Solvabiliteit
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

Het Rijk hanteert een drietal categorieën voor de beoordeling van de financiële positie, categorie A (groen), B (oranje), C (rood). Categorie C is daarbij het meest en categorie A het minst risicovol.

Onze kengetallen 2018:

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geven we een nadere toelichting op deze kengetallen.

Verder verwijzen we naar de databank van de provincie Overijssel voor informatie over de kengetallen van alle gemeenten in onze provincie.

De databank is te vinden op https://overijssel.databank.nl/jive/?cat_show=Gemeentefinanci%C3%ABn.

Ook kunt u deze gegevens van de programmabegroting 2019 op de site van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) bij de houdbaarheidstest gemeentefinanciën versie 2019 raadplegen.

Dit jaarverslag blikt terug op 2018. Vele projecten vorderen en/of zijn afgesloten. In bijlage 6 van de jaarrekening is een totaaloverzicht weergegeven van de afgesloten projecten en in bijlage 7 worden de nog de beschikbare kredieten per ultimo 2018 (€ 16,7 miljoen, ultimo 2017 € 18,0 miljoen) gepresenteerd.

2. Programmaverantwoording

2.1 Steenwijkerlanders voelen zich welkom

Waar gaan we voor?

Leidend voor de dienstverlening is de visie die in 2015 is vastgesteld door de raad. Centraal daarin staat dat de inwoner:

- *als gast wordt ontvangen bij de gemeente Steenwijkerland;*
- *ervaart dat zijn vraag en bedoeling centraal staan;*
- *vertrouwt op een goede afhandeling met de juiste kwaliteit.*

We willen een lerende organisatie zijn, die als gastheer haar inwoners en ondernemers ontvangt, met één stem spreekt en haar kanalen flexibel inzet. De inwoner of ondernemer voelt zich welkom en merkt dat onze dienstverlening duidelijk, gemakkelijk en op maat is.

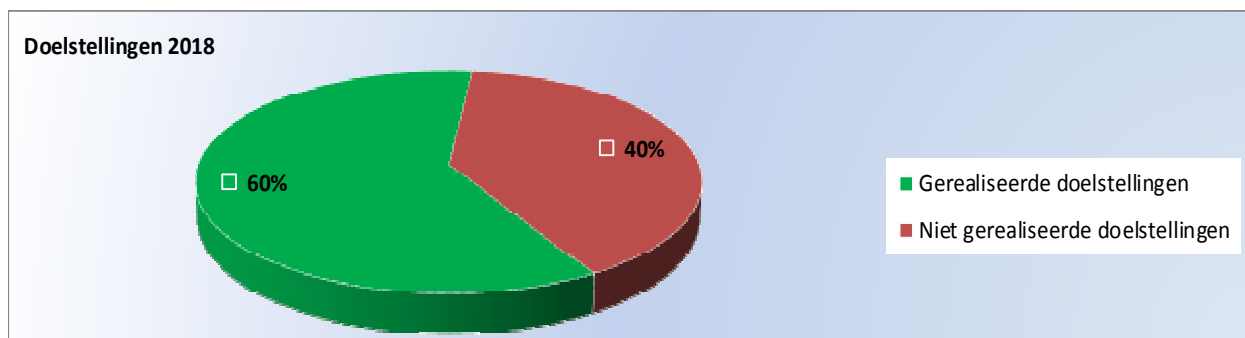
Voor drie aspecten zijn kwantitatieve doelen opgenomen (goed bereikbaar; prettig contact; gemakkelijk en duidelijk). De vraag/vraagstuk centraal stellen, maakt dat we continu alert moeten zijn op veranderingen in de vraag vanuit de samenleving om onze werkwijze daarop aan te laten sluiten. We zetten verschillende instrumenten in om daar zicht op te krijgen.

We meten de tevredenheid van onze inwoners over de geboden dienstverlening met een klantcontactmonitor voor balieproducten, telefonie, e-diensten en meldingen openbare ruimte. Vooral de opmerkingen in de vrije tekstvelden geven waardevolle informatie over de verbetermogelijkheden.

Daarnaast monitoren we het websitebezoek aan de hand van web statistieken. Daardoor weten we welke pagina's veel bezocht worden, welke zoektermen gebruikt worden en welke pagina's niet beantwoorden aan de zoekvraag. Daarmee zijn we in staat om de website continu aan te passen aan de vraag van de inwoners en ondernemers.

Een periodiek cliënttevredenheidsonderzoek in het sociaal domein geeft informatie over de tevredenheid over onze dienstverlening op dat gebied.

Daarnaast zetten we het instrument klantreizen in om 'de diepte in te gaan' bij het optimaliseren van de dienstverlening voor een bepaald product of dienst. Bovendien zetten we het online inwonerspanel in om inwoners naar hun mening te vragen over bepaalde onderwerpen.

❖ Trends en ontwikkelingen

Privacy

- ▼ Privacy is een actueel onderwerp, doordat het vaak, meestal niet positief, in het nieuws is. Denk aan Cambridge Analytica dat gegevens van Facebook gebruikte voor verkiezingscampagnes. Mensen zijn daardoor bezorgd over hun (online) privacy en willen (meer) regie over hun gegevens. De nieuwe AVG (algemene verordening gegevensbescherming) speelt hierin een belangrijke rol. De nieuwe AVG kan mogelijk op gespannen voet staan met onze wens om inwoners vanuit oogpunt van dienstverlening op een pro-actieve manier te benaderen.

Zelfregie

- ▲ Steeds meer mensen willen zelf de regie houden. Regie in de producten en diensten die ze van ons afnemen en regie

over hun omgeving.

Om die regie mogelijk te maken moeten we zorgen voor dienstverlening op maat, in bereikbaarheid, taal en kanaal. Continu monitoring en aanpassing van onze dienstverlening is essentieel.

Daar waar die regie het zelf ontplooiën van initiatieven betreft, zullen we meer faciliterend (moeten) optreden. Dat vraagt een andere houding van onze medewerkers.

Complexe vraagstukken (integraliteit)

- ▲ Steeds meer hebben we te maken met (complexe) vraagstukken van inwoners en ondernemers. Naast de enkelvoudige vragen zijn er vraagstukken die een integrale aanpak vereisen, van verschillende disciplines binnen de gemeente, maar ook met andere (netwerk- en samenwerkings) partners. Dat kan leiden tot betere, meer gedragen oplossingen, maar vraagt een andere werkwijze. O.a. de Omgevingswet sluit aan op deze ontwikkeling.

Technologische ontwikkelingen:

- ▲ Met de informatie die we als gemeente beschikbaar hebben, kunnen we onze dienstverlening verbeteren (we hoeven niet om gegevens te vragen die we al in huis hebben; 'big data' kan helpen bij beleidsontwikkeling; we kunnen klantsignalen inzetten om dienstverlening gericht te verbeteren).
- ▲ Toegankelijkheid
Websites lijken meer en meer doorontwikkelde apps, die bij ontwerp al geschikt zijn gemaakt voor mobiel gebruik ('mobile first') en waarbij in het ontwerp toegankelijkheid o.a. voor mensen met een (visuele) beperking al meegenomen is. Digitale toegankelijkheid is ook een wettelijke verplichting.
- ▼ De digitaal beschikbare informatie neemt exponentieel toe. Veel mensen gebruiken zoekmachines om informatie makkelijker te kunnen vinden op internet. Digitale vindbaarheid is daarmee steeds belangrijker (SEO, Search Engine Optimization). We moeten continu monitoren of de vindbaarheid van digitale informatie voldoende is en zo nodig de website daarop aanpassen.
- ▼ Jongeren ontvangen hun informatie niet of nauwelijks via de traditionele kanalen (geen radio, tv of kranten). Daarmee samenhangend is de trend dat steeds meer mensen in een 'informatiebubble' zitten. Dat wil zeggen dat zij alleen of voornamelijk informatie zien die past bij hun voorkeuren.
- ▲ Bij onze communicatie zullen we daar rekening mee moeten houden en ook andere media inzetten. Bijkomend voordeel is dat we informatie heel gericht kunnen inzetten.
- ▼ Mensen delen informatie en meningen snel en veel o.m. dankzij sociale media.
Omdat (negatieve) informatie snel verspreid wordt, is het zaak snel en adequaat te reageren op klachten die via social media worden geuit.
- ▲ In 2018 is beleid ontwikkeld hoe we Facebook, Twitter en Whatsapp inzetten vanaf 2019.
- ▼ Een groeiend gebruik van digitale toepassingen betekent niet automatisch dat daarmee ook de digitale vaardigheden toenemen. Dat geldt niet alleen voor laaggeletterden die er ook in Steenwijkerland zijn, mensen die opgegroeid zijn met een andere taal of ouderen. Ook jongeren en hoger opgeleiden zijn niet allemaal voldoende digitaal vaardig. We zullen daar oog voor moeten blijven houden en maatwerk leveren waar dat nodig is.

Ambitie 1: Goed bereikbaar

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Aanvragen gebeuren digitaal	≥60%	48,5% van de producten die digitaal aangeboden worden, wordt digitaal afgenomen.	✗
Onze inwoners vinden de informatie op onze site actueel en gemakkelijk vindbaar	≥75%	Met het inzetten van toptaken en de continue aanpassing van de website n.a.v. web statistieken en KCM bedienen we 80% – 85% van onze bezoekers zo snel en efficiënt mogelijk.	●
Efficiënt en robuust georganiseerd KCC	Realisatie gezamenlijk KCC met Zwartewaterland	In januari 2017 is een gezamenlijk KCC telefonie gerealiseerd.	●

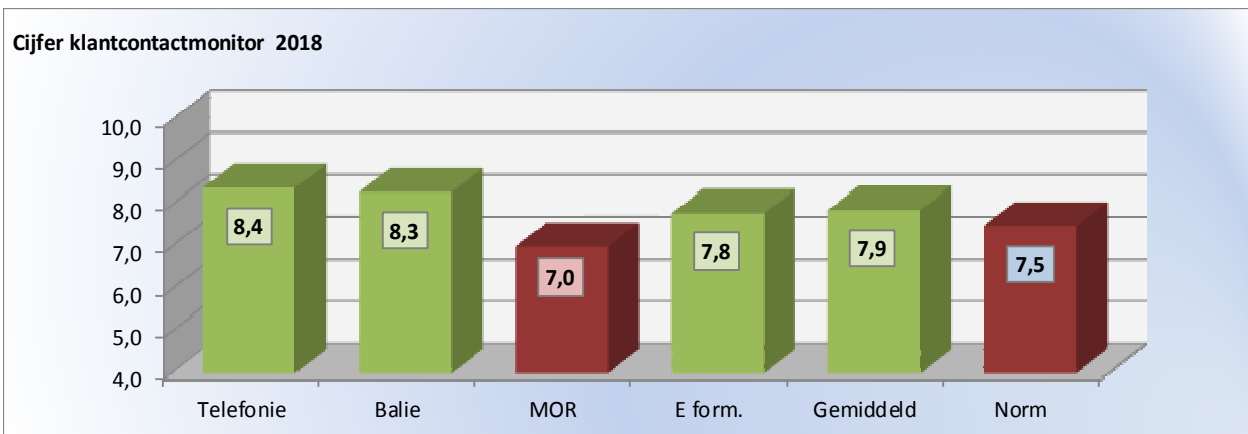
❖ Ontwikkeling doelstellingen

Veel producten en diensten zijn digitaal beschikbaar. Steeds meer inwoners en ondernemers maken daar gebruik van. Daarmee sluiten we met onze dienstverlening aan bij die inwoners en ondernemers die tijd- en plaatsonafhankelijk zaken willen doen met de overheid. Er zijn ook inwoners die geen gebruik willen of kunnen maken van ons digitale aanbod, omdat ze niet digitaal vaardig zijn, laaggeletterd zijn of een voorkeur hebben voor persoonlijk contact. De producten worden aangeboden via de website, die volgens het principe van toptaken is ingericht om het navigeren op de website zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de klantvragen. Informatie uit de continue monitoring van de feedback op de website (onder andere Klantcontactmonitor), het bezoek aan de website en het zoekgedrag wordt gebruikt om de website te verbeteren. Het gaat daarbij om de inhoud van de website (informatie op maat) en de vindbaarheid van de gezochte informatie (zoekmachine-optimalisatie). Ook zorgen we ervoor dat de website gemakkelijk te gebruiken is op een mobiel apparaat. We zorgen er ook voor dat de website toegankelijk is voor mensen met een beperking en voldoet aan de richtlijnen daarvoor.

Het gezamenlijke KCC telefonie Steenwijkerland-Zwartewaterland is op 16 januari 2017 live gegaan. De afgelopen periode van deze gezamenlijke telefonische dienstverlening is positief verlopen. In afstemming met Zwartewaterland wordt gekeken naar verdere verbetering van de telefonische dienstverlening voor Zwartewaterland. De ervaringen van de KCC medewerkers en de medewerkers in Zwartewaterland worden hierin meegenomen.

Ambitie 2: Prettig contact

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Inwoners en ondernemers zijn tevreden over de dienstverlening van onze gemeente met betrekking tot burgerzaken	7,5	Het cijfer dat inwoners gemiddeld geven in de klantcontactmonitor voor alle zaken die ze met de gemeente doen is 7,9. Hieronder in de tabel is te zien welke scores er per onderdeel gegeven worden.	●
Bij negatieve beschikkingen zoeken onze medewerkers persoonlijk contact (bv. weigering bouwvergunning, verzoek om handhaving, afwijzing WMO)	≥60%	Het exacte getal hebben we niet, omdat het onvoldoende wordt gemeten. In de werkafspraken is opgenomen dat medewerkers persoonlijk contact zoeken voorafgaand aan het voornemen een afwijzing te sturen. Dat gebeurt ook steeds vaker.	NB
Jaarlijkse relatieve toename van het aantal mediation-trajecten ten opzichte van het aantal conflicten (in wording) tussen burger en gemeente.	+5%	Dit wordt niet gemeten. Er wordt vooral ingezet op pre-mediation, zodat mediation wordt voorkomen.	NB

Vanwege de geringe respons op het onderdeel proceskamer is geen beoordeling hiervan opgenomen.

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Er is een klantcontactmonitor ingericht voor telefonie, balie (grotendeels burgerzaken), proceskamer, MOR en E-formulieren. De scores staan in de tabel hierboven.

Bij negatieve beschikkingen wordt steeds vaker persoonlijk contact opgenomen met de aanvrager voordat de beschikking verstuurd wordt. Dat kan leiden tot aanpassing van het besluit, intrekken of aanpassen van de aanvraag of meer begrip voor het besluit. Hierdoor wordt voorkomen dat een aantal negatieve beschikkingen tot een juridisch geschil leiden. We registreren op dit moment onvoldoende om cijfers te kunnen geven. Ook de inzet van mediation leidt tot minder juridische geschillen. Dat betekent dat inwoners en ondernemers meer tevreden zullen zijn over de uitkomst, ook als we niet aan de wensen van de inwoner tegemoet kunnen komen (bijvoorbeeld: vergunning die niet verleend wordt). In 2018 (en in 2019) hebben we het aanbod van trainingen op het gebied van mediation opgenomen in het concernopleidingsprogramma.

Ambitie 3: Gemakkelijk en duidelijk

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
De inwoner wordt binnen 2 werkdagen teruggebeld	≥90%	We kunnen het exacte percentage niet melden omdat het niet voldoende wordt gemeten. De implementatie van het systeem om te meten is niet gerealiseerd.	NB
Briefafhandeling vindt plaats binnen 5 werkdagen	≥90%	90% van de brieven wordt binnen 5 werkdagen in behandeling genomen. 88% van de brieven wordt binnen de wettelijke termijn of streeftermijn afgehandeld.	✗
Inwoners hebben via Mijn overheid.nl inzicht in hun contacten met de gemeente	Bewoners kunnen alle zaken welke digitaal worden aangeboden ook digitaal inzien.	We zijn aangesloten op MijnOverheid: de technische koppeling om gebruik te kunnen maken van de Berichtenbox werkt sinds januari 2019.	✗

‘Nieuwe manier van kijken’

‘Voor mij was 2018 letterlijk een dubbel jaar, als voorzitter van het oude én nieuwe college van B en W: we gingen de tweede helft van het jaar in met een compleet andere ploeg en een nieuwe gemeentesecretaris, Judith de Groot. Zij keek bij haar start bewust met een helicopterview naar onze organisatie, van een professionele afstand dus. Hoe zit die in elkaar? Zijn we goed bezig of kunnen sommige zaken slimmer worden aangepakt? Zo’n observatie is belangrijk om je organisatie efficiënter en effectiever in te richten. Daar zijn we volop mee bezig.’

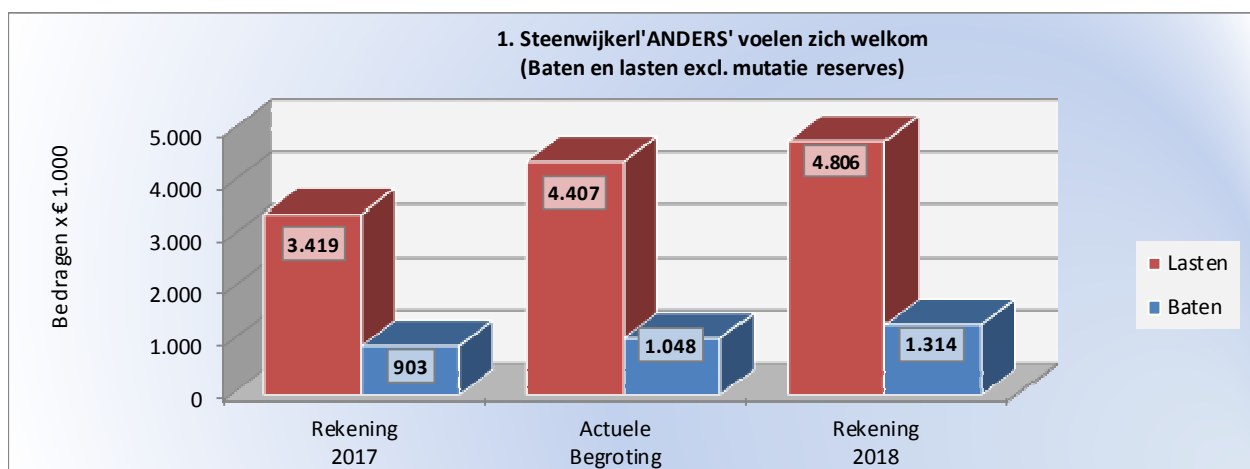
❖ Ontwikkeling doelstellingen

We weten niet hoeveel % binnen 2 werkdagen teruggebeld wordt, omdat de terugbelnotities niet in het zaakstelsel geregistreerd worden. Het is belangrijk om, als er een terugbelnotitie gemaakt is, de klant snel (binnen 2 werkdagen) te bellen. Nog beter is het om ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk teruggebeld moet worden. Dat doen we door de kennis in en voor het KCC telefonie (Antwoordportaal) te optimaliseren en door een goede telefonische bereikbaarheid van de (backoffice) medewerkers te stimuleren.

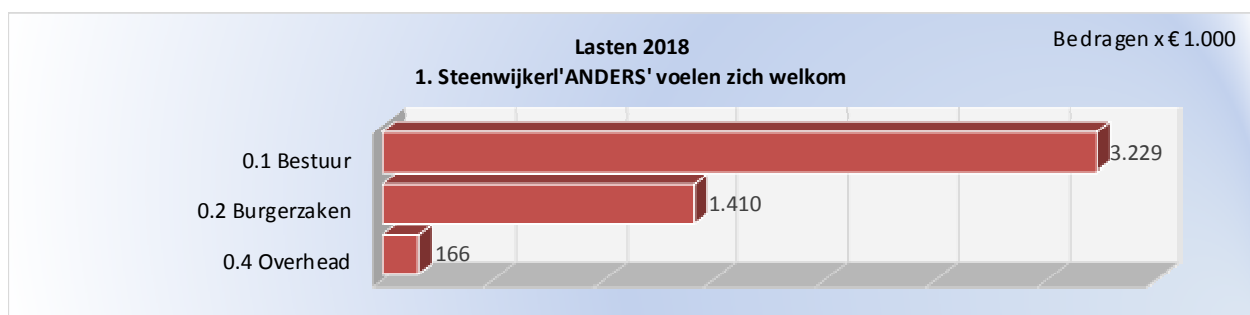
90% van de brieven wordt binnen 5 werkdagen in behandeling genomen. 80% van de brieven wordt binnen 2 werkdagen in behandeling genomen. 88% van de brieven wordt binnen de wettelijke termijn of streeftermijn afgehandeld. Dit percentage is waarschijnlijk hoger, aangezien het voorkomt dat zaken wel worden afgehandeld, maar niet in het systeem worden "afgehandeld". Zaken worden wel afgehandeld voor de aanvrager, maar niet 'afgevinkt' in het systeem. In 2018 is een marktverkenning gedaan naar de eventuele alternatieven voor de huidige manier van zaakgericht werken. In vervolg daarop worden nu strategische uitgangspunten geformuleerd voor online dienstverlening.

Op dit moment is de digitale toegang tot het zaakstelsel geregeld via de persoonlijke internetpagina voor die producten die als e-dienst worden aangeboden. Aansluiten op MijnOverheid is in 2018 gerealiseerd. Begin 2019 is de technische koppeling om gebruik te kunnen maken van de Berichtenbox opgeleverd. We gaan in eerste instantie de attendering van bijna verlopen reisdocumenten ook via de Berichtenbox versturen. We gaan inwoners daarna vragen welke berichten nog meer via de Berichtenbox willen ontvangen, bijvoorbeeld de aanslag gemeentelijke belastingen (in 2020).

Overzicht baten en lasten programma: Steenwijkerlanders voelen zich welkom

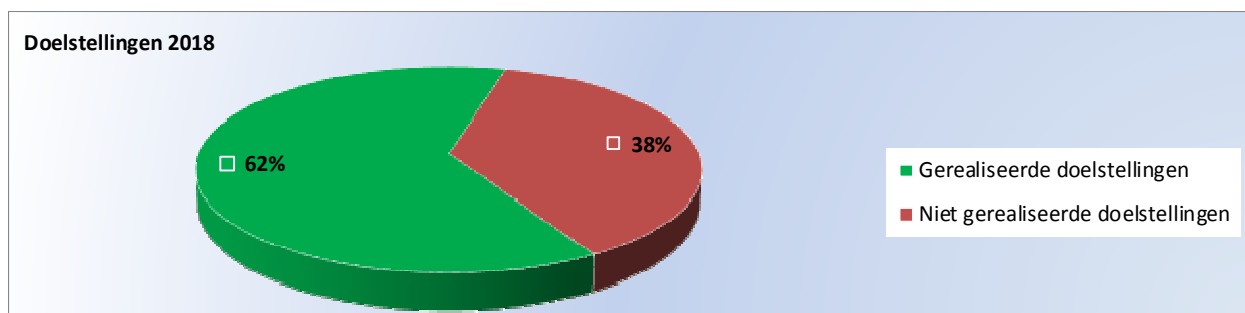
Waaraan is het geld besteed?

2.2 Steenwijkerlanders voelen zich thuis

Waar gaan we voor?

Een goede woning in een veilige, mooie en vitale omgeving maakt dat je je al snel thuis voelt. Even belangrijk is het goed contact hebben met de buurt, elkaar ontmoeten en helpen als dat nodig is. Maar ook moet er ruimte zijn voor gezamenlijke initiatieven: een fijne leefomgeving maak én houd je immers met elkaar. Daarnaast moeten kernen en wijken over voldoende voorzieningen beschikken en goed bereikbaar zijn. Leegstand moet zoveel mogelijk worden voorkomen of opgelost.

❖ Trends en ontwikkelingen

- ▲ Met de corporaties zijn afspraken gemaakt over het toevoegen van 250 sociale huurwoningen in de komende 10 jaren.
- ▲ De verkoop van kavels ten behoeve van de woningbouw neemt toe.
- ▲ Onze openbare verlichting verbruikt steeds minder energie. Het verbruik loopt voor op SER-doelstelling van 2020.
- ▼ De groei van het aantal huishoudens in Steenwijkerland verloopt iets gematigder dan verwacht, maar conform de West-Overijsselse prognoses.

Ambitie 4: Passend en betaalbaar wonen voor iedereen

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
In 2020 wordt een volume aan nieuwe energie opgewekt ter grootte van het huishoudelijke energiegebruik binnen de gemeente	≥10%	In 2018 was de duurzaam opgewekte energie in Steenwijkerland ruim 11%. De BCS heeft dit in haar flyer opgenomen. De door hen uitgevoerde nulmeting heeft dit specifieke Steenwijkerlands inzicht verschaft.	●
Stijging CPO (collectief particulier opdrachtgever-schap) naar 2 per jaar	2	Er zijn geen CPO- projecten in 2018 gerealiseerd.	X
Verkoop gemeentekavels ten behoeve van zelfbouwers	50 kavels	Er zijn 42 kavels verkocht ten behoeve van zelfbouwers.	X
Stabilisatie van het aantal sociale huurwoningen als saldo van verkoop, sloop en nieuwbouw.	4.900 huurwoningen	In 2018 is het aantal sociale huurwoningen met 22 woningen afgenomen.	X
Realisatie 125 woningen per jaar	125	In 2018 zijn er 114 woningen gerealiseerd.	X
Toepassen gedifferentieerde welstand op basis van nieuwe welstandsnota.	Nieuwe nota gereed	Nog niet gereed.	X

'G1000 mooi stuk bewustwording'

'Met de G1000 stelden burgers zichzelf massaal de vraag: hoe maken we Steenwijkerland samen energieneutraal? Na de Burgertop van 2017 kwam in het voorjaar van 2018 een Burgerbesluit met concrete voorstellen van inwoners over de inzet van wind- en zonne-energie, waterkracht en andere, veelal originele vormen van duurzame energie. Ik vind het mooi dat zoveel mensen aanschoven, meedachten, initiatieven ontwikkelden. Deze G1000 is écht een bewustwordingsproject geweest. Je ziet dat er van alles gebeurt op stads-, dorps-, wijk- en straatniveau. Duurzaamheidscorporaties in Willemsoord, Belt-Schutsloot en Oldemarkt timmeren bijvoorbeeld flink aan de weg, financieel ondersteund door de gemeente.'

Tiny Bijl

❖ Ontwikkeling doelstellingen

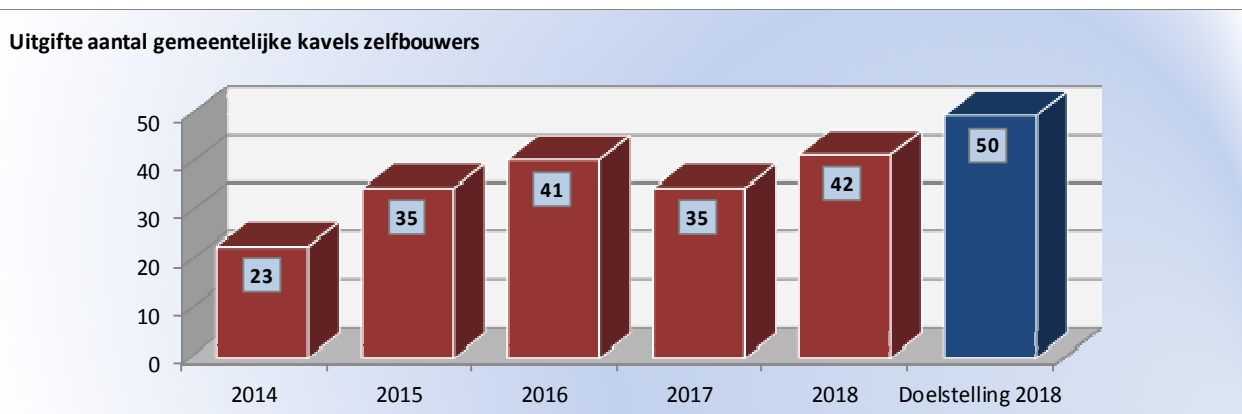
In 2018 is nader uitvoering gegeven aan de Woonvisie Steenwijkerland 2017-2021 en aan de Prestatieafspraken Steenwijkerland 2018-2022, die samen met de woningcorporaties en de huurdersorganisaties zijn opgesteld.

In 2018 zijn er 114 woningen gereed gemeld in Steenwijkerland. Dit aantal ligt iets lager dan het geplande gemiddelde en ligt ook iets lager dan in 2017. De groei van het aantal huishoudens in Steenwijkerland verloopt daarmee gematigd. Dit is in lijn met de prognoses die in West-Overijssels verband worden gehanteerd voor de woningprogrammering in de West-Overijsselse gemeenten.

In 2018 zijn er geen sociale huurwoningen toegevoegd in Steenwijkerland, maar is de sociale huurwoningvoorraad – door wijkvernieuwing en verkoop huurwoningen - met 22 woningen afgenomen. De gevolgen van de indeling van het werkgebied van woningcorporaties in woningmarktregio's, in 2016, is hier voor een belangrijk deel debet aan. Hierdoor viel Steenwijkerland buiten het kernwerkgebied van Woonconcept en mocht deze woningcorporatie de afgelopen jaren niet investeren in nieuwbouw in Steenwijkerland, behalve in sloop-nieuwbouw. Steenwijkerland valt ook buiten het kernwerkgebied van Omnia Wonen. Op basis van concrete afspraken die in 2018 zijn gemaakt tussen de corporaties en de gemeente heeft Woonconcept in 2018 een ontheffing voor Steenwijkerland bij de minister aangevraagd en verkregen voor de komende 5 jaren. Zowel Woonconcept als Wetland Wonen zijn voornemens om de komende jaren forse investeringen te doen in de sociale huurwoningvoorraad, waardoor deze in de komende jaren op peil kan worden gebracht en gehouden.

Welstand

De kaders voor welstand zijn een belangrijk onderdeel van het pilotomgevingsplan voor het buitengebied. Met het pilotplan en welstandsbeleid anticiperen we op de Omgevingswet. Het omgevingsplan Buitengebied moet worden aangepast. Het welstandsbeleid voor het buitengebied en de kernen wordt op elkaar afgestemd. De vertraging van het welstandsbeleid voor het buitengebied werkt door in het opstellen van het beleid voor de kernen. Naar verwachting zal het nieuwe welstandbeleid in het najaar van 2019 ter vaststelling aan de gemeenteraad worden aangeboden.

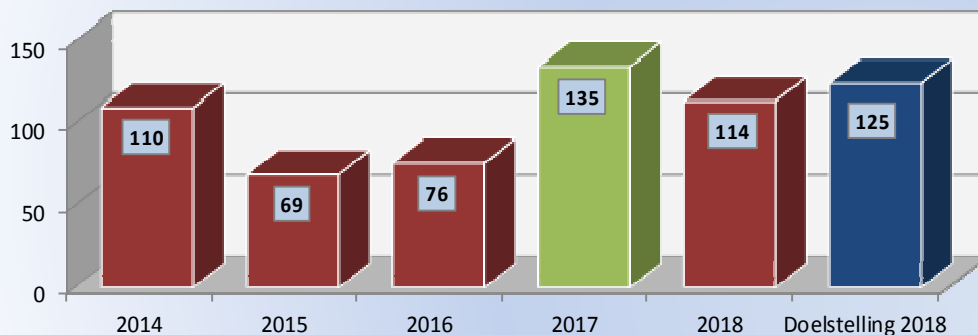

'Vertrouwen doet weer bouwen'

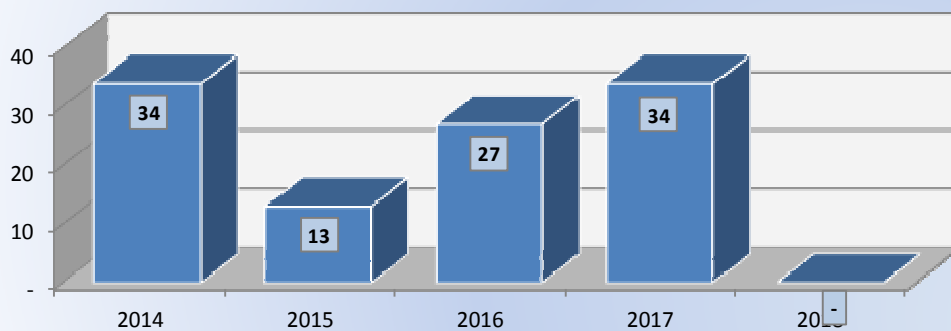
'Dat het economisch beter gaat zie je ook op de bouwplaats: er is meer vertrouwen, mensen gaan weer bouwen. We noteerden in 2018 een groei van 122 procent (!) in grondverkoop: 5,1 miljoen euro ten opzichte van 2,3 miljoen in 2017. Het gaat hartstikke goed met de woningbouw in Steenwijkerland en de kaveluitgifte loopt gesmeerd. Het aantal zelfbouwers blijven iets achter, maar de projectmatige bouw maakt dit meer dan goed. Het Komputkwartier (Steenwijk) loopt het hardst, gevolgd door Molenkampen 3 (Sint Jansklooster), de Noordwal (Vollenhove), Noordermaten (Blokzijl) en nieuwbouw in Oldemarkt.'

Marcel Scheringa

Aantal gerealiseerde woningen

Aantal gerealiseerde huurwoningen sociale woningbouw

In 2018 zijn er geen sociale huurwoningen gerealiseerd.

'Impuls sociale woningbouw'

'Met de woningbouwcorporaties in onze regio is overeenstemming bereikt over de bouw van 250 extra sociale huurwoningen in Steenwijkerland. De komende vijf jaar gaan Wetland Wonen en Woonconcept samen 190 huizen bouwen in Steenwijk en Tuk en 60 in de noordelijke kernen: Oldemarkt, Kuinre en Scheerwolde. Een succes voor de gemeente, want dit is een enorme impuls voor de sociale woningbouw in kernen die jarenlang op slot zaten. De raad heeft in december een krediet van 2,6 miljoen beschikbaar gesteld om de komende jaren te investeren in de uitvoering.'

Marcel Scheringa

Ambitie 5: Gastvrij en betaalbare plaatsen

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over de sportvoorzieningen	≥85%	De score uit het inwonersonderzoek 2017 is 81%. In een ronde langs de sportvelden geeft het merendeel van de sportverenigingen aan dat zij tevreden is over de sportvoorzieningen. Bij een tweetal voetbalverenigingen is het trainingsveld in dermate staat dat deze een belemmering vormt voor de trainingsactiviteiten. We zijn met hen in gesprek om te komen tot een effectief plan van aanpak. Het afgeleid tevredenheidspercentage is hierdoor ≥85%	●

Ambitie 5: Gastvrij en betaalbare plaatsen

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Toename opgewaardeerde sportaccommodaties (NOC*NSF)	-	Met de renovatie van de kleedruimten van MHC in 2018 zijn alle gemeentelijke sportaccommodaties aangepast aan de NOC*NSF-richtlijn.	●
Duurzame exploitatie maatschappelijk vastgoed (waaronder MFC's)	Nader invullen beleidsplan	- Inzicht in energieverbruiken (actieve monitoring); - Betere instellingen installaties (op juiste momenten); - Inzicht in bezettingen.	●
Herbestemming leegstaand maatschappelijk vastgoed	80 %	- Verkoop voormalig peuterspeelzaal Sint Jansklooster; - Verkoop voormalig peuterspeelzaal 'De Pereboom' te Vollenhove; - Verkoop (deels) leegstaande wijkgebouw De Oerthe.	●

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Maatschappelijk vastgoed

Nagenoeg alle sport- en gymaccommodaties zijn op NOC*NSF norm. Schoonmaak is en blijft een aandachtspunt, zonder 'vaste' beheerder op locatie.

Er is beter zicht ontstaan op duurzame exploitaties van het maatschappelijk vastgoed. In 2019 wordt dit verder uitgebouwd door het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed. Ook wordt ingezet op kostendekkende huren van (sport)accommodaties.

De besturen van de MFC's, dorpshuizen en wijkgebouwen streven naar een gezonde en duurzame exploitatie van hun vastgoed. Daar waar dit in gevaar komt, ondersteunen we met kennis om weer tot een duurzame exploitatie te komen. Zodra een gemeentelijk pand leeg komt te staan, wordt er gekeken of er initiatieven zijn die hier invulling aan kunnen geven. Lukt dit niet, dan is verkoop aan de orde.

Ambitie 6: Thuis in de openbare ruimte

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over de afhandeling van de Meldingen Openbare Ruimte (MOR)	≥7,3	De uitkomsten van de klantmonitor 2017 en 2018 laten een stijging zien van 6,6 naar 7,1. Deze score ligt nog wel beneden de in de begroting 2018 opgenomen doelstelling van minimaal 7,3.	✗
Binnen 5 werkdagen zijn de Meldingen Openbare Ruimte verholpen	85%	68,6% van de meldingen zijn binnen de streeftermijn afgedaan.	✗
Toename aantal burgerschouwers	> 2017	De burgerschouw is gestopt in 2018.	✗
Onze inwoners zijn tevreden over het schoonhouden van de buurt	≥55%	55% van onze inwoners is tevreden over het schoonhouden in de buurt (bron: inwonersonderzoek 2017).	●
De overlast van rommel op straat neemt af	<26%	Onze inwoners hebben in 2017 aangegeven dat 20% overlast ervaart van rommel op straat (bron: inwonersonderzoek 2017).	●

Ambitie 6: Thuis in de openbare ruimte

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Bewonersbetrokkenheid bij inrichting/onderhoud groen in de buurt (projecten per jaar)	2	Er zijn verschillende bewonersinitiatieven gestart en uitgevoerd. Enkele aansprekende voorbeelden zijn de Capellestraat (Steenwijk), Oostercluft/Rikking (Steenwijk), Aan Zee (Vollenhove), Geologisch monument Heetveld.	●
Onze inwoners zijn tevreden over de speelmogelijkheden voor kinderen	≥65%	Het inwonersonderzoek van 2017 geeft aan dat 64% tevreden is over de speelmogelijkheden voor kinderen.	X
Onze inwoners zijn tevreden over de groenvoorzieningen in de gemeente	≥58%	58% van onze inwoners is tevreden over de groenvoorzieningen in de gemeente.	●
Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden van de gemeentelijke begraafplaatsen	75%	80% van onze inwoners is tevreden over de mogelijkheden van de begraafplaatsen.	●

'Leefbare binnenstad: meer dan stenen'

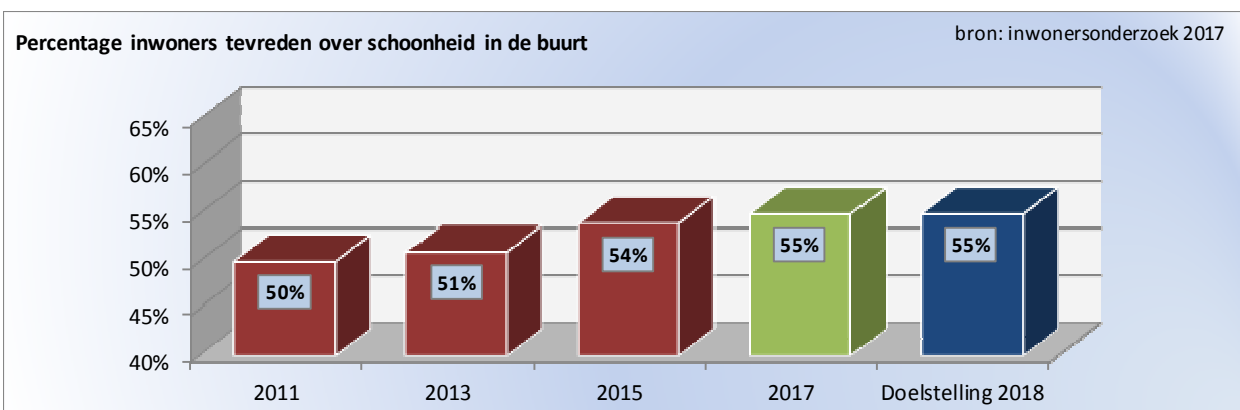
'De detailhandel ontwikkelt zich in rap tempo. We zien krimp, leegstand, dalende omzetten door online koopgedrag, winkeliers die het moeilijk hebben. Maar er liggen ook kansen. Kijk bijvoorbeeld naar de kwaliteitsimpuls in Steenwijk. De binnenstad onderging vorig jaar een enorme upgrade en we zijn nog volop bezig. We investeren niet alleen in stenen, maar ook in wonen, horeca, cultuurhistorie. Zo creëren we "de nieuwe winkelstraat", een leefbare binnenstad. De volgende stap: met eigenaren van stadspanden om tafel om de leegstand terug te dringen. In de uitvoering wordt steeds nauw samengewerkt met bewoners en ondernemers én bewust ingezet op beleving, sfeer en vitaliteit. Met het thema vestingstad als leidraad, want dat is ons unieke verhaal. Daarmee maken we het onderscheid.'

Bram Harmsma

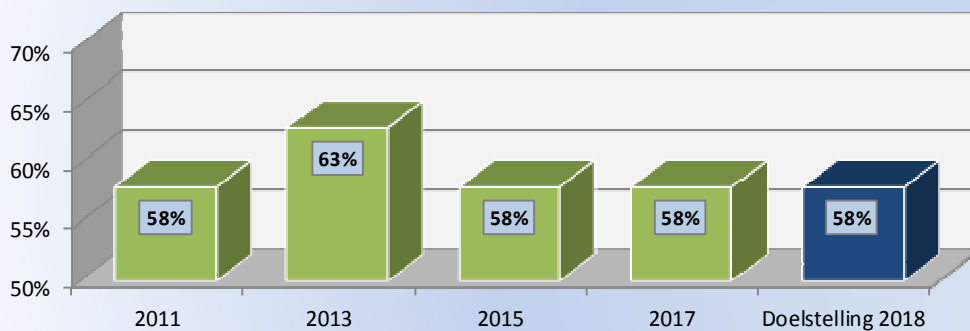
'De Markt als blauwdruk'

'De herinrichting van de Markt was een majeur project en onderdeel van het totaalpakket voor de Steenwijker binnenstad. Het is nog niet helemaal af; er wordt nog gewerkt aan gevelverlichting en lantaarnpalen. De Markt groeit uit tot een aantrekkelijk trefpunt voor inwoners en gasten, startpunt in een wandelnetwerk en nodigt uit tot een terrasje; hier wordt geld besteed. Het werk dat nu in Steenwijk is uitgevoerd kan een blauwdruk zijn voor andere stads- en dorpskernen. Wat werkt wel en wat niet? Wat zijn de do's en don'ts voor Vollenhove, Blokzijl, Oldemarkt? De ervaring uit de praktijk ligt er.'

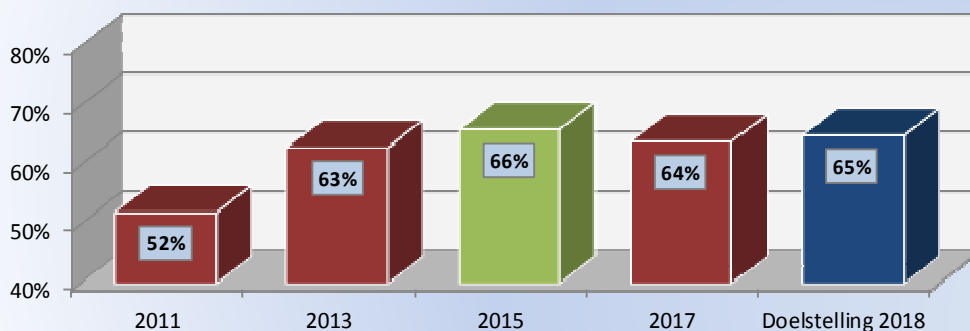
Bram Harmsma

Percentage inwoners tevreden over de groenvoorziening in de buurt bron: inwonersonderzoek 2017

Percentage inwoners dat tevreden is over de speelmogelijkheden voor kinderen bron: inwonersonderzoek 2017

‘Een stadstuin van iedereen’

‘De opening van stadstuin De Nettelbosch, aan de voet van de Hoge Wal in Steenwijk, is nou zo’n typisch voorbeeld van hoe bewoners, ondernemers en vrijwilligers van de Historische Vereniging samen hun stad mooier hebben gemaakt. Een ongelofelijke transformatie, van rommelhoek in de binnenstad tot bloementuin van iedereen. Een voorbeeld van verbinding in de buurt. Daar ben ik trots op! Het is ook een mooi project waarbij de provincie Overijssel ons financieel geholpen heeft.’

Bram Harmsma

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Openbaar groen

Er is een duidelijke toename van het aantal “groene” inwonersinitiatieven en de samenwerking tussen gemeente en inwoners. Met diverse groepen mensen is er gewerkt aan plannen en uitvoering van groene projecten. Zo is er op initiatief van een groep bewoners een pluk- en beleefstuin gerealiseerd in de Oostermeenthe (spelen), is er in de Capellestraat (spelen) verharding ingeruild voor groen, zijn er in Steenwijk-West (spelen) samen met bewoners plannen gemaakt voor het aangenamer maken van de straat door het toevoegen van groen. Op Heetveld is het Geologisch monument op initiatief van Plaatselijk Belang opgeknapt en in Vollenhove wordt de straat Aan Zee verfraaid. Ook is in 2018 Stadstuin De Nettelbosch gerealiseerd, een tuin die is ontworpen in nauwe samenwerking met de Historische Vereniging, omwonenden en de Vereniging Bewoners Centrum Steenwijk. Deze initiatieven en de realisatie ervan zullen op termijn de tevredenheid van onze inwoners positief beïnvloeden.

Spelen

De tevredenheid over de speelvoorzieningen is nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van het eerdere inwonersonderzoek. We verwachten dat de tevredenheid weer stijgt, zodra er weer voorzieningen vervangen worden.

Afval

Onder het motto ‘Mooi Schoon’ heeft ROVA in 2018 het zwerfafvalprogramma uitgevoerd, met gerichte acties op het gebied van gedragsbeïnvloeding, participatie en aanvulling op de afvalvoorzieningen. Zo zijn in het winkelgebied van Steenwijk 25 grote afvalbakken geplaatst. Een kleine 1000 leerlingen van 19 basisscholen uit Steenwijkerland namen deel aan de week van Mooi Schoon.

Openbare verlichting

We werken hard aan het terugdringen van het energieverbruik van de openbare verlichting. De komende jaren tasten we de mogelijkheden van Smart lighting af. Vanuit het Innovatie Lokaal zoomen we in op de mogelijkheden voor Vollenhove. Verder passen we energiezuinige LED-verlichting toe en zetten we in op 'slim' schakelen en dimmen waar kan. Voor 2018 geldt dat we met deze acties uitkomen op een reductie van 21,6% t.o.v. 2013. Hiermee lopen we voor op koers de normen vanuit het SER energieakkoord van 20% reductie in 2020 en 50% reductie in 2030 ten opzichte van 2013.

Meldingen openbare ruimte

In het kader van de Inwoner op 1, wordt met ingang van 1 januari 2019 de nieuwe werkwijze rondom de Melding openbare ruimte gehanteerd. Inwoners kunnen veel makkelijker digitaal een melding doen (ze hoeven niet meer een keuze te maken uit een lange lijst met categorieën) én krijgen sneller te horen wat er met hun melding is gedaan. Als inwoner hoeft je alleen aan te geven wat je wilt melden en waar dat is. Ook kan er bij de melding een document (bijvoorbeeld een foto) worden toegevoegd. Natuurlijk kunnen inwoners ook nog steeds telefonisch een melding doorgeven.

Het KCC is de spin in het administratieve web rondom de MOR-meldingen geworden. Alle meldingen komen voortaan binnen bij het KCC. Het KCC zet deze vervolgens door naar de juiste collega's en bewaakt de voortgang ervan. Vervolgens koppelt het KCC binnen vijf werkdagen aan de inwoner terug wat er met zijn of haar melding is gedaan of gaat gebeuren. Dit geldt voor alle meldingen die gaan over het doorgeven van schade, storing of gevaar.

Burgerschouw

In 2018 is gestopt met de burgerschouw als instrument om de kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in beeld te brengen. In plaats hiervan biedt de gebiedsgerichte aanpak ruimte om deze kwaliteit met inwoners en directe betrokkenen te bespreken en hen bij het onderhoud te betrekken.

Social return

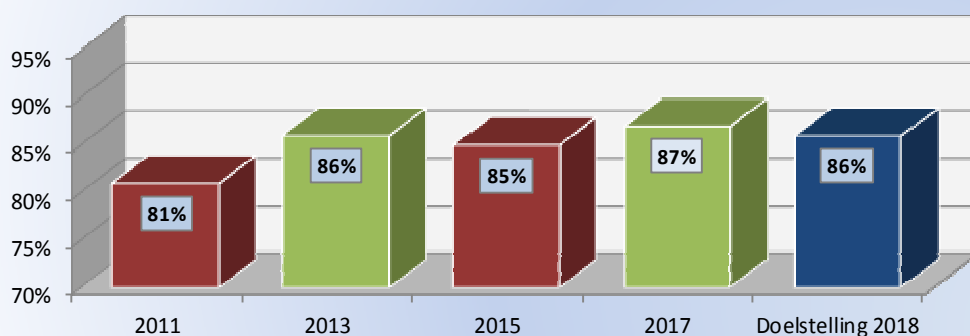
In de uitwerking van het gemeentelijke inkoop- en aanbestedingsbeleid is een Protocol Social Return opgenomen. Veelal is gekozen voor het voorschrijven in het bestek van Social return met een waarde tussen 2% en 8% van de aanneemsom. De experimenten zijn met wisselend succes verlopen. We zetten de ingezette lijn voort en onderzoeken hoe een ander goed kan worden getoetst en geborgd.

Ambitie 7: Veiligheid voorop

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over de verkeersveiligheid in de buurt	≥48%	49% van onze inwoners is tevreden over de verkeersveiligheid in de buurt.	●
De overlast door te hard rijden neemt af (% dat overlast ervaart)	<45%	41% van onze inwoners ervaart overlast door te hard rijden.	●
Onze inwoners voelen zich veilig	>86%	Uit het inwonersonderzoek blijkt dat 87% van onze inwoners zich veilig voelt.	●
Onze inwoners doen mee met Burgernet	S > IJ	We zijn met burgernetdeelnemers gegroeid naar 18,2% deelnemers, dat ligt ver boven het landelijk gemiddelde van zo'n 10%.	●
Het aantal misdrijven in Steenwijkerland ligt blijvend onder het gemiddelde van de politieregio IJsselland	S < IJ	Het aantal misdrijven is onder het gemiddelde van IJsselland. De woninginbraken in onze gemeente een blijven een aandachtspunt. We zetten in op een (verdere) daling.	●

Rapportcijfer voor veiligheidsgevoel in onze gemeente

bron: inwonersonderzoek 2017

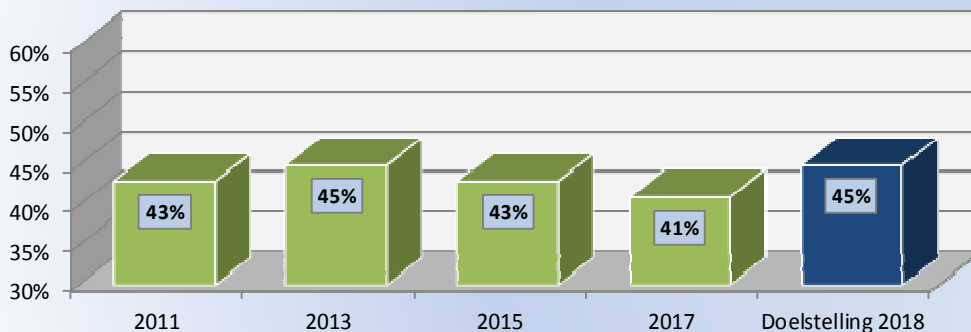
‘Ook dit is de grote wereld...’

‘We denken soms ten onrechte dat we als plattelandsregio ver van de grootstedelijke problematiek blijven. Maar we moeten niet naïef zijn: dit is óók de grote wereld. Ook onze gemeente doet mee als het gaat om het ontdekken van wietplantages, oprullen van xtc-laboratoria en opsporing en vervolging van andere ongewenste criminele activiteiten. Het zijn vervelende excessen maar ze zijn inmiddels ook onderdeel van onze samenleving, daar mogen we onze ogen niet voor sluiten. En dat zal ik zeker niet doen. Het zijn zaken waarop ik me onverminderd focus in structureel overleg met het openbaar ministerie, de politie en met onder meer buurgemeenten. Wat me verder zorgen baart is de toename van het aantal verwarde personen. We onderzoeken hoe we met GGZ-hulp al veel preventief kunnen oplossen, voordat een situatie escaleert en iemand in een psychose raakt. Ondanks dat we ‘meedoen’, kunnen we ons gelukkig nog steeds een veilige gemeente noemen. Waar mensen zich prettig én veilig voelen in wonen en werken. Dat is ook onze insteek waar we met veiligheidspartners als politie en OM aan werken: een veilig Steenwijkerland, nu en in de toekomst.’

Rob Bats

Percentage inwoners dat overlast ervaart door te hard rijden in de wijk

bron: inwonersonderzoek 2017

Verkeersveiligheid

Dit jaar zetten we extra in op het verbeteren van verkeersgedrag. In 2019 evalueren we daarom het verkeerseducatieprogramma en gaan we aan de slag met de verbeterpunten die daaruit naar voren komen. Het gaat om goede verkeerslessen, het betrekken van ouders daarbij en een verkeersveilige schoolomgeving.

Verder is een aantal wegen of delen ervan heringericht volgens de normen van Duurzaam Veilig. De aanpak van de Tukseweg is een voorbeeld hiervan. Een aantal schoolfietsroutes is aangepakt en ook de verbetering van de aansluiting Hooijdijk – Melkweg is ingezet met voorbereidingswerkzaamheden voor het plaatsen van een middengeleider.

Veiligheid

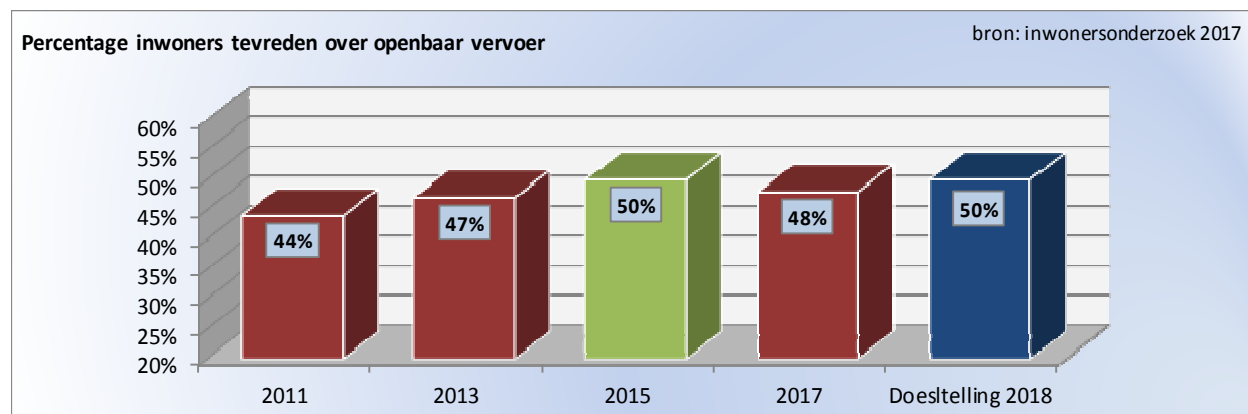
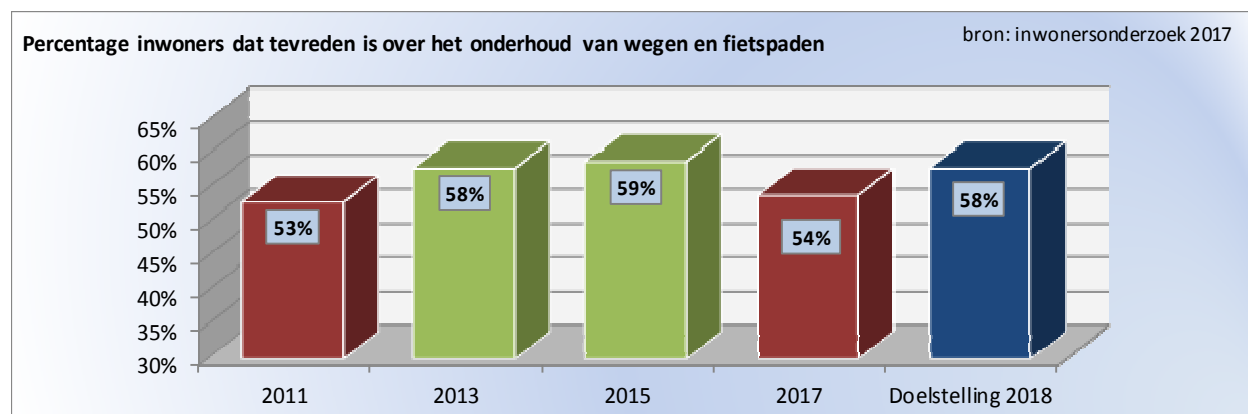
De veiligheidscijfers 2018 laten veel dalingen zien in het aantal/soorten misdrijven. De woninginbraken blijven een aandachtspunt. Er is veel geïnvesteerd in de doorontwikkeling van de Whatsapp buurtpreventie groepen. De ervaringen daarmee zijn heel positief. Komend jaar willen we dit verder ontwikkelen, met name ook in landelijk gebied.

Er is een nieuw Meerjarenbeleidsplan Veiligheid vastgesteld door de gemeenteraad voor de komende vier jaren, met de volgende speerpunten:

1. Woninginbraak / woonoverlast.
2. Hennep / ondermijning.
3. Veilig uitgaan / evenementenveiligheid.
4. Jeugd(overlast) / personen met verward gedrag.
5. Verkeersveiligheid / samenredzaamheid.

Ambitie 8: Goed toegankelijk

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over het onderhoud van wegen en fietspaden	≥58%	De tevredenheid over het onderhoud van wegen en fietspaden bedraagt gemiddeld 54% (wegen 53% en fietspaden 55%)	✗
Onze inwoners zijn tevreden over het aanbod van fietspaden in de gemeente	≥75%	Het aanbod van fietspaden scoort in het inwonersonderzoek 2017 74%	✗
Onze inwoners zijn tevreden over de toegankelijkheid van de openbare ruimte	≥78%	78% van onze inwoners is tevreden over de toegankelijkheid van de openbare ruimte	●
Onze inwoners zijn tevreden over de parkeermogelijkheden in de gemeente	≥63%	72% van onze inwoners is tevreden over de parkeermogelijkheden in de gemeente	●
Onze inwoners zijn tevreden over het openbaar vervoer in onze gemeente	≥50%	De tevredenheid van onze inwoners over het openbaar vervoer bedraagt 48%	✗

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Wegen en fietspaden

In 2018 is gestart met bermverharding in het buitengebied, evenals levensduurverlengende maatregelen aan deze wegen. Deze investeringen lopen de komende jaren door.

In 2019 wordt flink geïnvesteerd in het fietspadennet. Paden worden met name verbreed, maar ook zetten we in op een comfortabele beleving van de fietspaden. Het pad langs de Steenwijkerweg in Willemsoord is hiervan een goed voorbeeld.

Toegankelijkheid

Onze inwoners zijn over het algemeen tevreden over de toegankelijkheid van onze openbare ruimte. In 2019 onderzoeken we welke stappen we kunnen zetten om zowel de openbare ruimte als accommodaties nog toegankelijker te maken.

Parkeren

In 2018 hebben we een statische parkeerwijziging ingevoerd omwille van het parkeren in Giethoorn. In overleg met de plaatselijke ondernemers is nu besloten over te gaan op een dynamische parkeerwijziging, zodat bezoekers worden verwezen naar parkeerplaatsen waar nog vrije ruimte is. Verder wordt in 2019 de parkeerbehoefte van de bewoners van Giethoorn in beeld gebracht. De parkeerdruk voor inwoners neemt toe door de toename van het aantal bezoekers.

Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer staat onder druk. In 2020 gaat de nieuwe concessie in, waarbij de daadwerkelijke verandering voor het OV in Steenwijkerland in 2023 merkbaar wordt. Bij de totstandkoming van de nieuwe concessie hebben we ons als gemeente hard gemaakt voor instandhouding van belangrijke buslijnen en maatwerk voor minder rendabele verbindingen. In een in 2019 op te stellen mobiliteitsvisie buigen we ons naast mogelijkheden voor regulier (openbaar) vervoer, ook over andere, innovatieve, alternatieven. Nagenoeg alle abri's bij bushaltes worden in 2019 vervangen.

Ambitie 9: Initiatiefrijk

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Faciliteren dorpsplannen	10 projecten	We voeren overeenkomstig de matrix dorpsplannen uit.	●
PBW's zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente (cijfer)	7,5	In de evaluatie van het wijken –en kernenbeleid is naar voren gekomen dat de samenwerking naar tevredenheid verloopt	●
Kernen/wijken hebben (deel van) de openbare ruimte in zelfbeheer	4	In 4 kernen zijn inwoners actief betrokken geweest bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.	●

'Ruimte voor inwonersinitiatieven'

'Inwoners betrekken bij wat je doet. Wat ons betreft is dat zo klaar als een klontje. Ga je bezig met de herinrichting van een wijk, dan tekenen inwoners mee aan het ontwerp. Gaat een belangrijke verkeersader op de schop, dan overleg je met inwoners en andere belanghebbenden over hoe we zorgen voor een goede bereikbaarheid. Logisch, want het gaat wel om de leefomgeving van ons allemaal. In Steenwijkerland gaan we verder. Geven we ruimte aan inwoners die zelf met ideeën en plannen komen. Die initiatieven zijn er volop. Groot en klein. Stuk voor stuk mooie plannen die bijdragen aan de leefbaarheid van een kern of wijk. Inwoners pakken daarbij heel veel zelf op. Als gemeente staan we aan de zijlijn. Faciliteren we, als daarom gevraagd wordt. Zo kan het ook.'

Tiny Bijl

'Dorpsplannen als agenda'

'Hoe houden we onze kern of wijk leefbaar? Met die vraag zijn de Plaatselijke Belangen en Wijkorganisaties continu bezig. Het resulteert in een visie die verwoord wordt in een dorpsplan. Geen theoretisch verhaal, maar hele concrete wensen die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid. De plaatselijke belangen pakken de lead, gaan in gesprek om te kijken wat uitvoerbaar is.

Mooi voorbeeld is de school in Blankenham. Die stond al enkele jaren leeg. De inwoners van Blankenham hebben diverse opties tegen elkaar afgewogen en uiteindelijk gekozen voor kleinschalige woningbouw op die locatie. Die transformatie van school naar woningbouw is opgenomen in het dorpsplan en wordt nu ook uitgevoerd. Zo is een dorpsplan meteen de agenda voor het nieuwe jaar.'

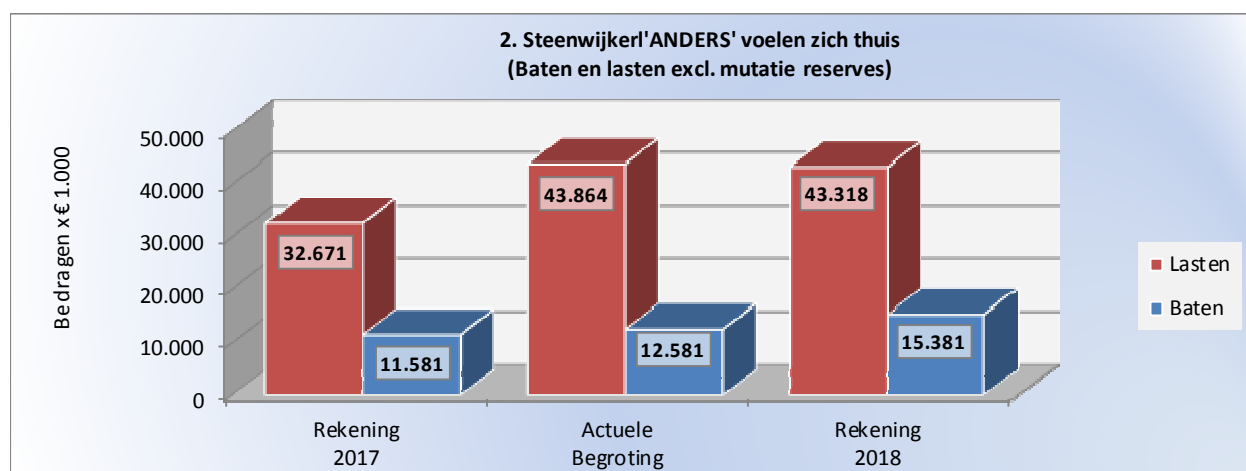
Tiny Bijl

❖ Ontwikkeling doelstellingen

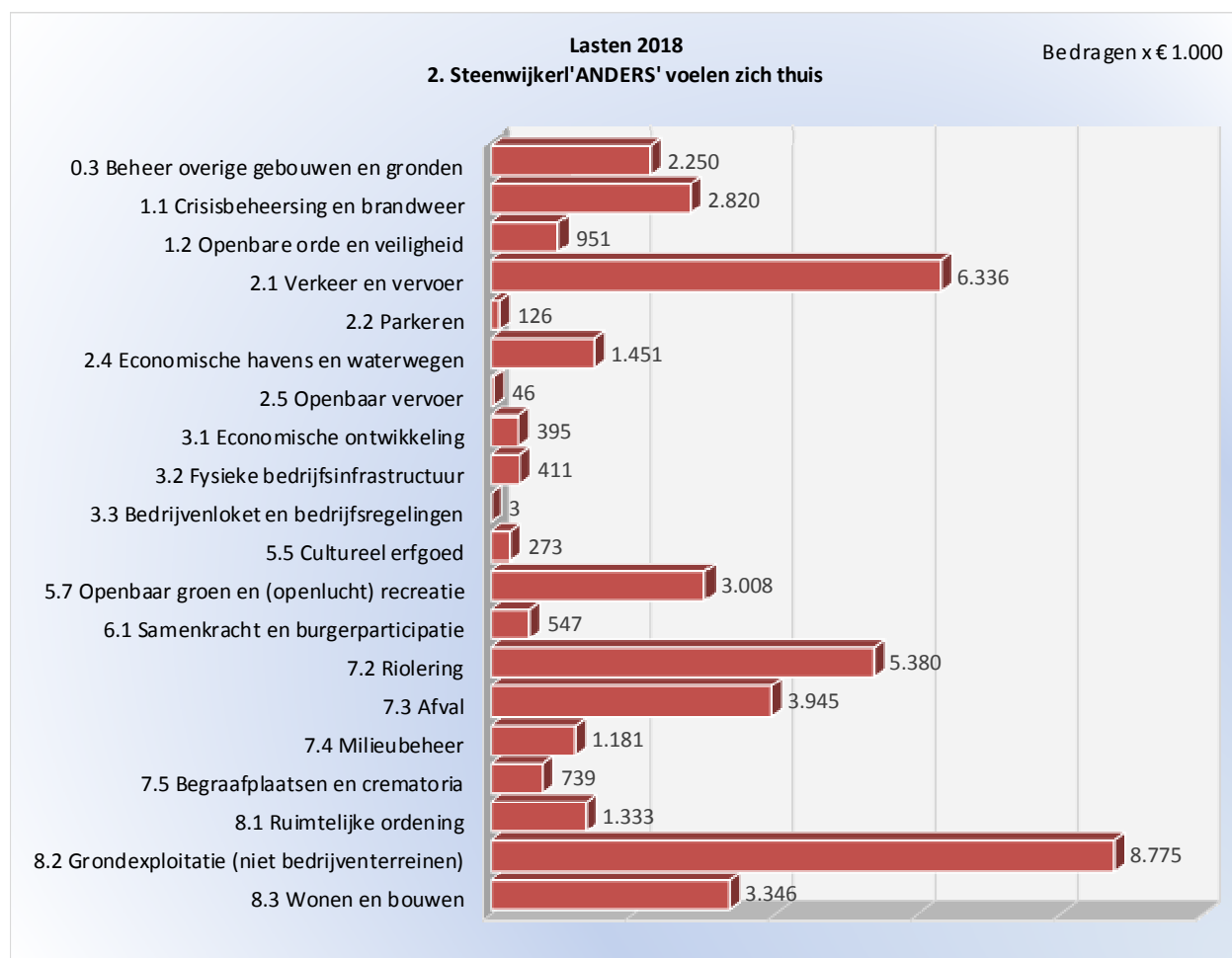
Zelfbeheer openbare ruimte

In 2018 hebben in vier kernen en wijken (Oostermeenthe, Torenlanden, Kallenkote, Vollenhove) inwoners een actieve bijdrage geleverd in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Zo wordt in de wijk Oostermeenthe door de buurt zelf de beleef- en pluktuin geschouffeld. Het animo is evenwel beperkt. Inwoners denken graag mee over de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte maar laten het beheer en onderhoud bij voorkeur bij de gemeente.

Overzicht baten en lasten programma Steenwijkerlanders voelen zich thuis

Waar aan is het geld besteed?

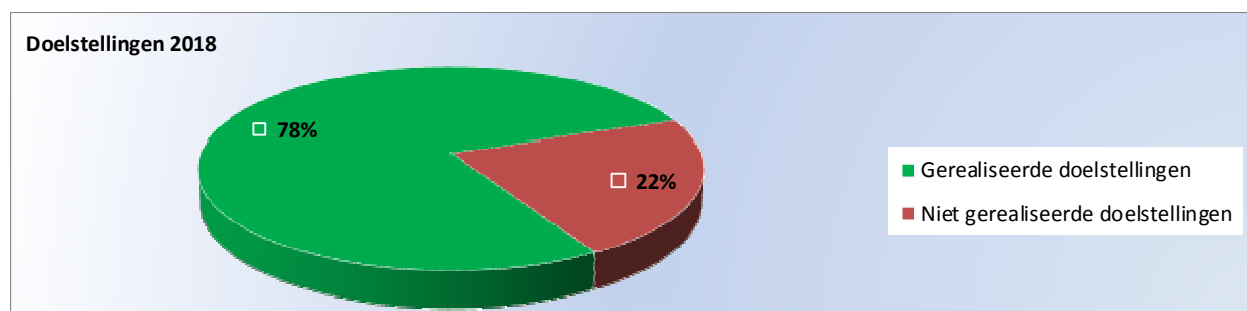
2.3 Steenwijkerlanders doen het samen

Waar gaan we voor?

Het programma 'Steenwijkerlanders doen het samen' beschrijft de activiteiten die nodig zijn om er voor te zorgen dat iedereen die dat nodig heeft, integrale en passende ondersteuning kan krijgen. Denk daarbij aan jeugdhulp, Wmo, onderwijs of schuldhulpverlening. We bieden deze ondersteuning op een wijze die zoveel mogelijk aansluit bij de wensen van de zorgvrager, de wensen van onze inwoners dus. We organiseren de zorg zo dat deze zo snel mogelijk, zo licht mogelijk en zo dichtbij mogelijk ontvangen kan worden. Daarbij lopen we inmiddels tegen de budgettaire grenzen aan.

Om er voor te zorgen dat dit ook in de toekomst mogelijk en betaalbaar is transformeren we onze activiteiten via een drietal zogenaamde 'transformatielijnen'. Het gaat hierbij om 'preventie', 'verbinding' en 'goed opdrachtgeverschap'. Deze ombuiging in denken en handelen, van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat', van afzonderlijke organisatiebelangen naar de gemeenschappelijke maatschappelijke opdracht, is voor ons de kern van het begrip 'transformeren'. Het transformeren is daarmee vooral een zoektocht naar een ander samenspel tussen inwoners, organisaties en de gemeente.

In 2018 kwam dat naar voren in activiteiten waarbij het vertrouwen in de samenleving centraal staat en de durf om projecten aan te pakken waarbij het resultaat niet bij voorbaat bekend is. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan het vormgeven van het welzijnswerk. Sinds 1 januari 2018 is dit eigenlijk vrij probleemloos overgenomen door 'Sociaal werk De Kop'. Maar ook de nieuwe bekostigingsmethode voor Wmo en Jeugdhulp is een voorbeeld, waarbij het samenspel tussen zorgaanbieders, inwoners en de gemeente verandert. En ook het plan om mensen met verward gedrag goed te begeleiden is een voorbeeld van een meer integrale, met meer partijen en vanuit verschillende disciplines ingezet proces dat past in de transformatiegedachten. In 2019 worden de activiteiten om de transformatie door te maken doorgezet.

❖ Trends en ontwikkelingen

- ▲ In 2018 is de verhouding tussen de gemeente en partijen waarmee we samenwerken verbeterd. Dit maakt het mogelijk om diepgaander met elkaar te praten over de oplossingen om ook langjarige uitdagingen op te pakken.
- ▼ De kosten voor de (jeugd)zorg blijven toenemen. Niet alleen in Steenwijkerland overigens, maar ook in de rest van Nederland.
- ▼ De huishoudelijke hulp is enkele jaren geleden relatief goedkoop ingekocht. In 2018 is een nieuwe CAO van kracht geworden voor de huishoudelijke hulp, mede naar aanleiding van vele acties (o.a. in Steenwijkerland). Daardoor worden de werkzaamheden beter beloond. Dit leidt echter wel tot een stijging van de kosten voor huishoudelijke hulp.
- ▼ Ook andere vormen van zorg (vervoer, hulpmiddelen) zijn relatief goedkoop ingekocht. Het is niet zeker of bij het afsluiten van nieuwe contracten de komende jaren, de kosten gelijk kunnen blijven.
- ▼ Het Rijk drukt een grotere stempel op het gemeentelijk sociaal domein. Er wordt meer uniform opgelegd (zie boven de CAO voor huishoudelijke hulp), maar ook de standaard eigen bijdrage in de Wmo vanaf 2019. Daarnaast komen diverse taken van het Rijk over naar de gemeente. Dit gaat vaak gepaard met een bezuiniging of zelfs zonder extra middelen.

Ambitie 10: Een leefbaar Steenwijkerland

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Inwoners beoordelen de toegang via de gemeente tot gemeentelijke en maatwerk voorzieningen Wmo met een 7,5 of hoger	7,5	In het laatste Cliënttevredenheidsonderzoek (over 2017) waarderen de cliënten de toegang naar Wmo-voorzieningen met een 7,7	●
Inwoners beoordelen de toegang via het CJG tot jeugdhulp met een nog nader te bepalen cijfer (afhankelijk nulmeting)	7	In het laatste Cliënttevredenheidsonderzoek (over 2017) waarderen de cliënten de toegang naar Jeugdhulp met een 7,1	●
Een nog nader te bepalen % van de inwoners weet waar zij terecht kunnen met vragen over participatie of zelfredzaamheid (afhankelijk nulmeting)	50%	Ten opzichte van de nulmeting in 2015 (39%) geeft het inwonersonderzoek 2017 aan dat 42% van onze inwoners weet waar zij terecht kunnen met vragen over participatie of zelfredzaamheid. Uit het laatste inwonersonderzoek (over 2017) komt de gevraagde score uit op 42%. Met de invoering van één welzijnsorganisatie per 2018 is aan versnippering van taken en uitvoerende partijen in deze werksort een eind gekomen. We verwachten dat het voor inwoners daarmee ook duidelijker is geworden waar zij terecht kunnen met vragen op het gebied van maatschappelijke ondersteuning. Daarnaast ligt er voor het komende jaar ambitie om de gemeentelijk digitale informatie t.a.v. het sociaal domein toegankelijker te maken voor alle groepen inwoners.	X
De inwoners weten waar zij terecht kunnen met vragen over opgroeien en opvoeden.	90%	Ten opzichte van de nulsituatie in 2013 (91%) is de bekendheid over vragen over opgroeien en opvoeden afgenomen naar 87% inwonersonderzoek 2017).	X
Het percentage vrijwilligers dat zich voldoende ondersteund voelt	90%	92% van de vrijwilligers voelt zich voldoende ondersteund.	●
Het percentage mantelzorgers dat zich voldoende ondersteund voelt	75%	77% van de mantelzorgers voelt zich voldoende ondersteund.	●
Aantal laaggeletterden dat een taal cursus of een programma met taalcoach heeft gevolgd	200	In 2018 waren er 261 deelnemers aan een taal cursus of een programma met een taalcoach.	●
% ingezette schulphulp-verleningstrajecten succesvol afgesloten (afhankelijk nulmeting)	65%	76% van de trajecten is succesvol afgesloten.	●

'Hernieuwd plan huisvesting scholen'

'Het integraal huisvestingsplan voor scholen blijkt een dynamisch dossier. Voor de komende vijftien jaar was al vastgesteld o renovatie, nieuwbouw of schoolfusie nodig is, maar we hebben in 2018 al gemerkt dat die ontwikkelingen soms onverwachts sne gaan en je tussentijds moet bijsturen. Op basis van wensen in het dorp of de behoefte in een snel groeiende wijk bijvoorbeeld. Het jaar 2018 stond dan ook in het teken van herberekeningen en goed overleg met schoolbesturen uit het basis- en voortgezet onderwijs. Dat resulteert in 2019 in een herzien integraal huisvestingsplan. We gaan weer constructief verder met vernieuwde afspraken.'

Marcel Scheringa

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Sinds 1 januari 2018 is Sociaal Werk De Kop gestart. Hiermee is er een laagdrempelige voorziening gekomen, die onder andere voorlichting, maatschappelijk werk, buurtwerk en buurtwerk sport biedt. Ook de coördinatie van het taalpunt en mantelzorg- en vrijwilligersondersteuning behoren tot de taken van De Kop. Door deze taken bij één organisatie te beleggen, hebben we één duidelijke voordeur gecreëerd voor (vrijwel) alle ondersteuningszorg in het voorliggend veld. De Kop werkt nauw samen met andere organisaties in de gemeente, zoals de GGD en de gemeentelijke toegang. In 2018 hebben zij zich bewezen als een initiatiefrijke partij die op buurniveau actief de verbinding zoekt met inwoners en tal van maatschappelijke organisaties en verbanden. Uit de tussentijdse rapportages blijkt dat inwoners de weg naar De Kop goed weten te vinden.

'Slag in cultuurbeleid gemaakt'

'Met de visie Kunst en Cultuur in Steenwijkerland hebben we een mooi stuk in handen. Een belangrijk punt daarin is de prestatieafspraken op het gebied van subsidie met de drie grote culturele instellingen De Meenthe, Scala en bibliotheek Kop van Overijssel. We zetten in op een verdere professionalisering van de cultuursector, educatie van de jeugd en het stimuleren van brede participatie. Anders gezegd: iedereen moet wél kunnen meedoen. Dat betekent dat je moet zorgen voor een toegankelijk, aantrekkelijk en betaalbaar aanbod, verspreid door heel Steenwijkerland.'

Trijn Jongman

Ambitie 11: Zorg voor en met elkaar

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Het rapportcijfer voor de tevredenheid over de maatwerkvoorzieningen* is	≥7,5	In het laatste cliënttevredenheidsonderzoek (over 2017) Wmo hebben de cliënten de maatwerkvoorzieningen beoordeeld met een 8,0. Voor de Jeugdhulp was dit cijfer een 8,1.	●

'Kwetsbare groep financieel ontzorgen'

'Door het vaststellen van de nota Herijking Armoede- en Minimabeleid heeft dit college duidelijker keuzes gemaakt om de armoedeval van een kwetsbare groep inwoners te beperken. Zo is de compensatieregeling aangescherpt; naast de meerpersoonshuishoudens met kinderen hebben nu ook andere doelgroepen met een inkomen tot 130 procent van het wettelijk sociaal minimum recht op 50 procent vergoeding voor aanvragen van bijzondere bijstand. Verder willen we ons veel meer gaan richten op preventie en het vroeg signaleren van schuldproblematiek. Onder het mom: voorkomen is beter dan genezen. Zorg dat je je financiën op orde hebt, zodat je niet in de schuldhulpverlening terecht komt. Daar willen we mensen bij helpen.'

Trijn Jongman

'Eerst begeleiding, dan budget'

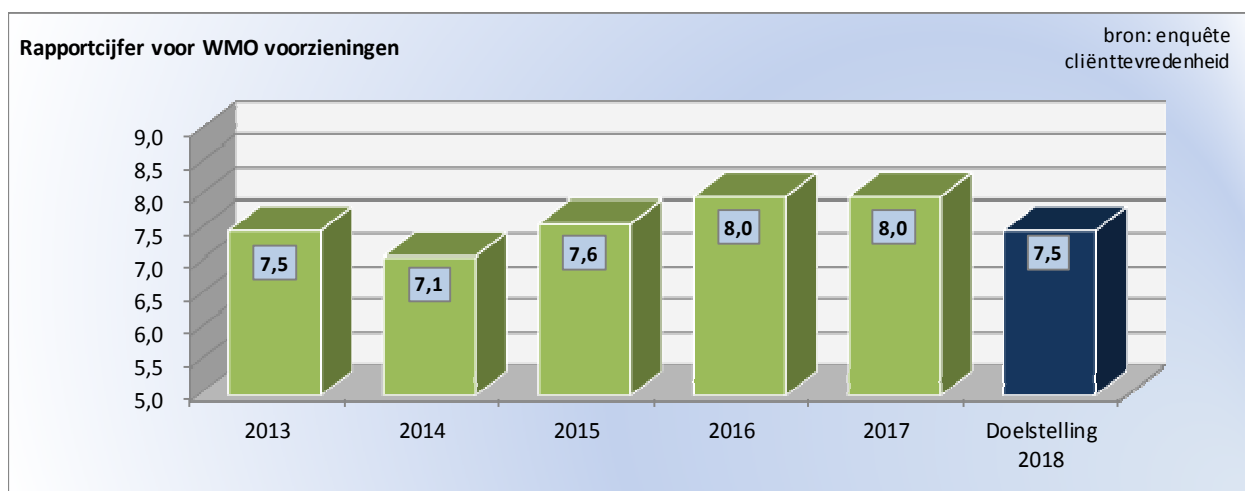
'De inkoop van Wmo-begeleiding is vernieuwd en dat proces verloopt, vooral bij de kleinere zorginstanties, al heel goed. Het idee achter de uitvoering is dat cliënt en consulent samen bepalen wat bereikt moet worden en welke zorgaanbieder daarbij het beste aansluit. Die krijgt budget voor het resultaat en daar draait het natuurlijk om. De vraag: wat willen we bereiken met begeleiding is belangrijker dan "uurtje factuurtje" schrijven. Het vraagt van zorgorganisaties dat zij flexibel inspelen op die veranderde declaratiesystematiek. In de praktijk zien we dat ook steeds meer gebeuren.

Trijn Jongman

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Per 1 januari 2018 is het nieuwe model van resultaatgerichte bekostiging ingegaan voor zowel Wmo als Jeugd. Voor inwoners betekent dit meer mogelijkheden om hun ondersteuning naar behoefte vorm te geven. Daarnaast maakt het voor aanbieders eenvoudiger om maatwerk te bieden aan de cliënt. Uit het tevredenheidsonderzoek over 2017 blijkt dat cliënten maatwerkvoorzieningen Wmo beoordelen met een 8. Voor de Jeugd is niet gevraagd om een eindoordeel over de kwaliteit van

de maatwerkvoorzieningen, maar op de stelling 'Door de hulp gaat het met mijn kind beter' geven ouders een rapportcijfer van 8,1. Cijfers over 2018 komen medio 2019 beschikbaar. Omdat deze wijziging van de bekostiging voor aanbieders een grote verandering betekent, zijn we (en het Regionaal Serviceteam Jeugd) regelmatig met aanbieders in gesprek over eventuele knelpunten en verbetermogelijkheden.

Ambitie 12: Gezond en veilig opgroeien

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
-	-	Geen doelstellingen geformuleerd	-

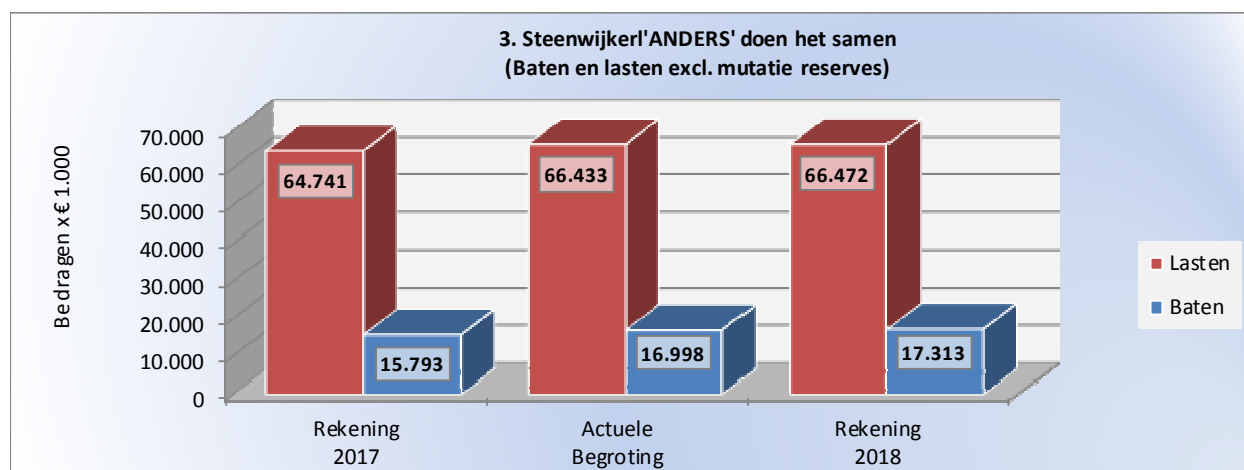
In 2018 is Sociaal Werk De Kop gestart. Daarmee is er één partij verantwoordelijk voor de lichte ondersteuning van ouders en jeugdigen, evenals voor het versterken van wijken en buurten, ook als het gaat om opvoeden en opgroeien. We zien echter dat ouders De Kop nog niet goed weten te vinden voor dit soort vragen. Het vergroten van de eigen bekendheid onder ouders en jeugdigen is dan ook een van de speerpunten voor De Kop in 2019. In 2018 is tevens gestart met de uitvoering van een pilot met zeer kleine klassen in het speciaal onderwijs, waardoor kinderen die niet volledig aan het onderwijs konden deelnemen, nu wel hele dagen naar school kunnen. Onderdeel van de pilot is de zeer nauwe samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. De pilot loopt tot en met juli 2019. Op basis van een evaluatie zal besloten worden over de voortzetting.

'Gezamenlijk belang, meer begrip'

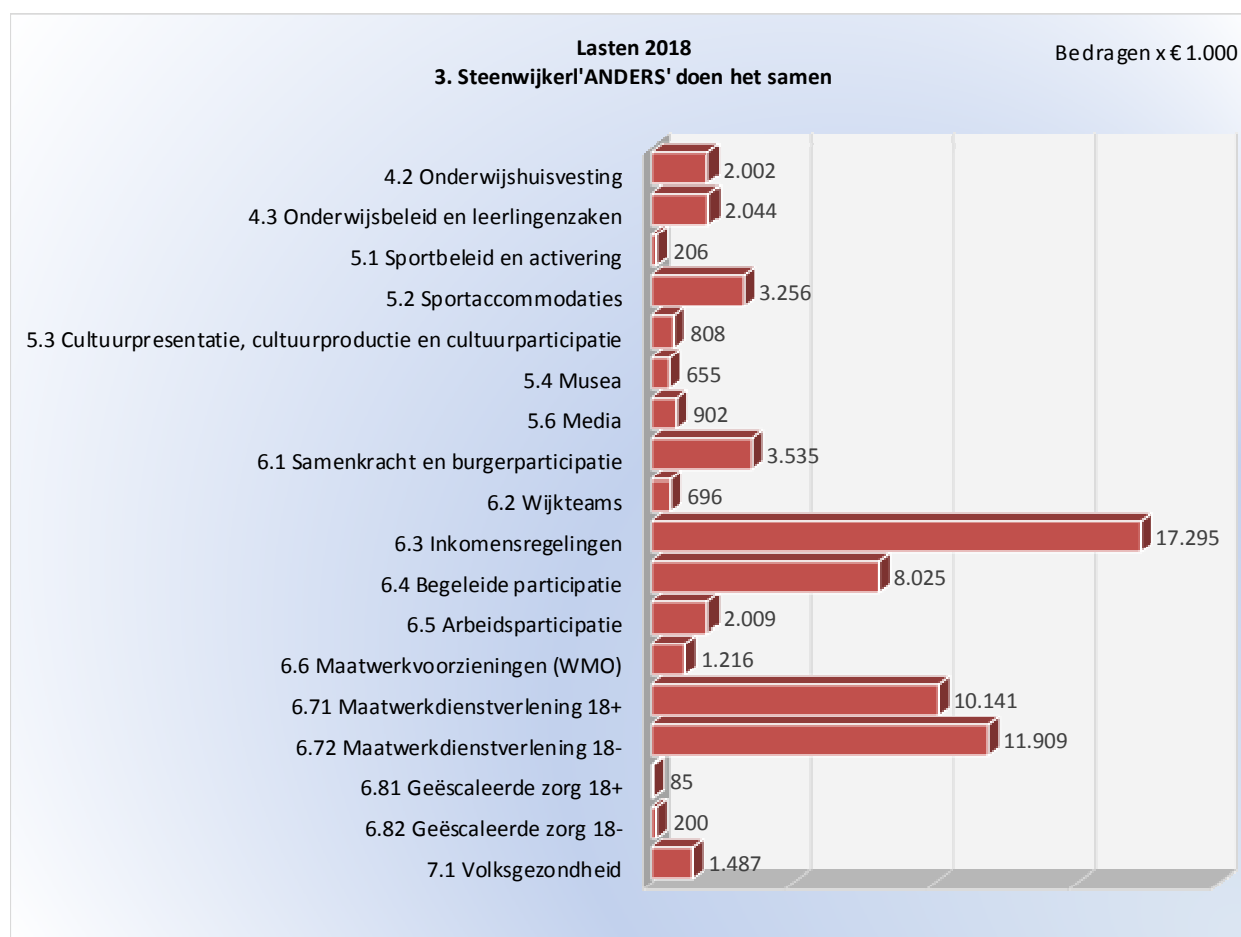
'We bereiden voor, we vieren én we evalueren. Dat doen we in Steenwijkerland bijzonder goed met elkaar, er zijn heldere afspraken en er is wederzijds begrip. Of het nou gaat om de oudejaarshuisjes, de vele feesten en grote evenementen als corso's, gondelvaarten of Dicky Woodstock; als gemeente moet je optimale zekerheid creëren. Organisatoren van dit soort indrukwekkende happenings in Steenwijkerland begrijpen dat gelukkig ook, er zijn wel eens discussies, maar we zijn in rustiger vaarwater beland. Dat moet ook, want we hebben een gezamenlijk belang: maatschappelijke rust, veiligheid en openbare orde.'

Rob Bats

Overzicht baten en lasten programma Steenwijkerlanders doen het samen

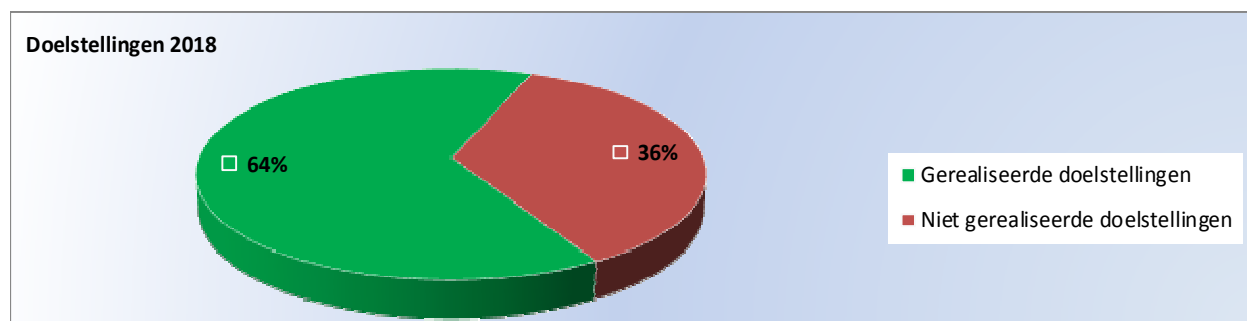
Waarom is het geld besteed?

2.4 Steenwijkerlanders zijn actief

Waar gaan we voor?

Samen willen we werken aan werk. We vinden het erg belangrijk dat iedereen aan het werk kan, waar mogelijk in ons eigen gebied. Het hebben van werk is van belang voor het individu, de samenleving en de economie. De toeristische sector biedt kansen voor de werkgelegenheid. Samen met ondernemers-(organisaties) en met partners in de Regio Zwolle gaan we hier actief mee aan de slag.

❖ Trends en ontwikkelingen

- ▲ Groeiende dynamiek op de bedrijventerreinen; minder leegstand, meer uitbreidingen van bedrijven (op bestaande locaties) én toename van interesse in kavels.
- ▲ Goede samenwerking met Business Club Steenwijkerland. Samenwerking in het verschiet met het Ondernemersplatform Steenwijkerland.
- ▲ Ontwikkeling werkloosheid.
- ▲ In 2018 is het toerisme in Nederland verder toegenomen. Uit de werkgelegenheidscijfers van de toeristisch-recreatieve bedrijven in Steenwijkerland blijkt dit ook op de werkgelegenheid in onze gemeente een positief effect te hebben gehad.
- ▲ Ontwikkeling van de woningmarkt. Meer vraag naar kavels en investeringen in sociale huurwoningen (ook in de noordelijke en zuidelijke kernen).
- ▼ Stijgende huizenprijzen en bouwkosten waardoor de woningmarkt onder druk komt.
- ▼ De positie en het functioneren van de binnenstad van Steenwijk staat als gevolg van diverse ontwikkelingen onder druk.

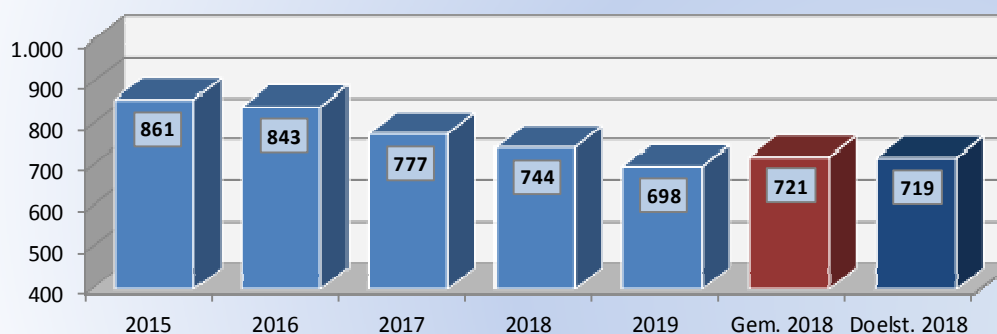
Ambitie 13: Behoud en ontwikkeling werkgelegenheid in Steenwijkerland

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Revitalisering bedrijventerreinen "2.0" is omgezet in duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de gebieden.	100% afspraken uitgevoerd	Revitaliseringsprogramma is afgerond. Samenwerking met BCS is gecontinueerd.	●
Ondernemers zijn tevreden over het ondernemersklimaat	6,1	Continue inzet voor verbetering dienstverlening en ondernemersklimaat i.s.m. ondernemersnetwerken (in 2018 is geen meting uitgevoerd).	●
Plaatsen mensen met een arbeidsbeperking (ex-Wajong en Wsw)	25	58	●

Ambitie 13: Behoud en ontwikkeling werkgelegenheid in Steenwijkerland

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Jaarlijks stromen gemiddeld 150 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de WWB naar betaald werk.	150	128 We merken dat het resterende uitkeringsbestand een grotere afstand tot de arbeidsmarkt heeft, die moeilijker plaatsbaar is. Het plaatsingspercentage ligt overigens nog wel op hetzelfde niveau als in 2017.	X
Aantal cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt verrichten die een tegenprestatie voor hun uitkering in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of anderszins maatschappelijk nuttige activiteiten.	50%	35% van de cliënten van de IGSD met een grote afstand van de arbeidsmarkt verricht naar vermogen een tegenprestatie.	X
Efficiënte en robuuste uitvoering van de Participatiewet	Effectuering van de samenwerking	Eind 2018 is het voorbereidingstraject rondom de integrale toegang van het sociaal domein afgerond. Betekent dat de taken van de Participatiewet vanaf 2020 weer uitgevoerd gaan worden door de gemeente en de IGSD opgeheven wordt.	●
Het werkloosheidspercentage in de gemeente Steenwijkerland (bron UWV) groeit dichterbij het werkloosheidspercentage in de Werkbedrijf regio Zwolle* (bron UWV)	<1,0%	Het UWV heeft besloten de maandcijfers van niet-werkende werkzoekenden (NWW vanaf januari 2018) niet meer te actualiseren.	NB

Aantal cliënten WWB per 1 januari

In 2018 is er door de IGSD verder uitvoering gegeven aan het Plan van Aanpak. Het aantal mensen met een bijstandsuitkering dat in 2018 uitgestroomd is naar betaald werk (128) ligt vrijwel op hetzelfde niveau als in 2017 (130). Ondanks het feit dat de afstand tot de arbeidsmarkt van het resterende uitkeringsbestand steeds groter wordt, daalt het bestand nog steeds en is de doelstelling over 2018 op 2 na gehaald. Ten opzichte van 2017 zien we wel een forse stijging van het aantal personen met een arbeidsbeperking dat met een loonkostensubsidie is uitgestroomd naar betaald werk (58 in 2018). Ook voor beschermt werk nieuw hebben we meer mensen geplaatst in 2018 (11 fte) dan onze wettelijke taakstelling was (10 fte).

Ambitie 14: Meer kansen voor vrije tijdseconomie

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald																
We streven naar een groei van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector.	2% groei	De werkgelegenheid in de (toeristisch-recreatieve sector) wordt weergegeven op de website: www.lisa.nl . <table><thead><tr><th>Jaar</th><th>Banen</th></tr></thead><tbody><tr><td>2012</td><td>2.220</td></tr><tr><td>2013</td><td>2.170</td></tr><tr><td>2014</td><td>2.170</td></tr><tr><td>2015</td><td>2.070</td></tr><tr><td>2016</td><td>2.250</td></tr><tr><td>2017</td><td>2.360</td></tr><tr><td>2018</td><td>2.330</td></tr></tbody></table>	Jaar	Banen	2012	2.220	2013	2.170	2014	2.170	2015	2.070	2016	2.250	2017	2.360	2018	2.330	X
Jaar	Banen																		
2012	2.220																		
2013	2.170																		
2014	2.170																		
2015	2.070																		
2016	2.250																		
2017	2.360																		
2018	2.330																		
We streven naar een jaarlijkse toename van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	25	Meer dan 25 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben in 2018 werk gekregen in de recreatiesector.	●																

'Bidbook etaleert onze kansen'

'Met het document "Kansen voor Overijssel" daagde de provincie ons uit om te laten zien wat Steenwijkerland in huis heeft en welke problemen en kansen we willen oppakken. Zo is, met stoom en kokend water, het bidbook ontstaan. Een regiodeal voor een krachtige economie, duurzaam toerisme, leefbaarheid, mobiliteit. Zaken waarbij we ook gelden van provincie en Rijk nodig hebben. "Spreiden en verleiden" van gasten wordt een uitdaging voor de komende jaren, daarin nemen we als lokale overheid onze verantwoordelijkheid, ook richting bewoners die onder druk staan. We hebben meer iconen dan Giethoorn alleen; denk aan de Zuiderzeestadjes, de vestingstad, het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Voor die profilering zoeken we meer aansluiting met andere maatschappelijke partijen. We zitten nu midden in dat vervolgproces.'

Bram Harmsma

Ontwikkeling doelstellingen

Aangenomen wordt dat de werkgelegenheid in 2018 verder is gestegen. Zowel het inkomend toerisme (internationale) gasten als het binnenlands toerisme in Nederland is gestegen. Dit zal effect hebben gehad op de werkgelegenheid in onze gemeente. De leefbaarheid van de bewoners in Giethoorn staat onder druk. In 2018 hebben we ons ingespannen om samen met inwoners en ondernemers de negatieve effecten te beperken. Ook het komend jaar zullen we hier veel aandacht aan blijven geven.

Ambitie 15: Vitaliteit en leefbaarheid centraal

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Nationaal Park Weerribben Wieden is een door gebiedspartners gedragen zelfstandige gebiedsentiteit	Concept statuten / bestuursleden bekend en beschikbaar	Statuten zijn vastgesteld en bestuursleden benoemd	●
Nominatie van Koloniën van Weldadigheid voor aanwijzing tot Unesco Werelderfgoed	Positieve aanwijzing Unesco / breed draagvlak voor	Traject nog niet afgerond.	X

Ambitie 15: Vitaliteit en leefbaarheid centraal

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
	Werelderfgoed		
Toename van het aantal groen/blauwe diensten	10% groei contracten t.o.v. 2015	De provincie Overijssel heeft de regeling Groene en Blauwe Diensten beëindigd.	✗
Investerings- en leefbaarheid vergroten (m.b.v. investeringen Leader programma).	Realiseren investerings-programma module 2018	Aanvragen voor het programma loopt via de lokale actiegroep en zijn in uitvoering	●
Ruimte voor herbestemming leegstand vastgoed	3 a 4	De leegstand op de bedrijventerreinen is fors gedaald. Dit mede als gevolg van de gunstige conjunctuur.	●
Buitengebied Steenwijkerland ontsloten met snel internet.	Nader te bepalen	Na enige vertraging is de aanleg van glasvezel in het buitengebied in volle gang. Voor het eind van 2019 zijn de huisaansluitingen gereed.	●

'Werelderfgoed: spannend, maar kansrijk'

'De gezamenlijke Koloniën van Weldadigheid – waaronder Willemsoord - streven al sinds 2010 naar de status van UNESCO Werelderfgoed. Er is veel voorbereidend werk verzet, helaas bleef de verwachte beloning vorig jaar uit. UNESCO's internationale adviseur Icomos oordeelde dat het complete gebied van de zeven koloniën in Nederland en België nu nog niet klaar is voor erkenning. Zo was er commentaar op de staat van sommige gebouwen en moet nog duidelijker worden geborgd dat het cultureel waardevolle landschap intact blijft in de toekomst. Als dat is vastgelegd is ons dossier zeker wél erfgoedwaardig. Het blijft nog spannend, maar kansrijk. We gaan voor erkenning in 2020. Wordt vervolgd!'

Trijn Jongman

Ontwikkeling doelstellingen

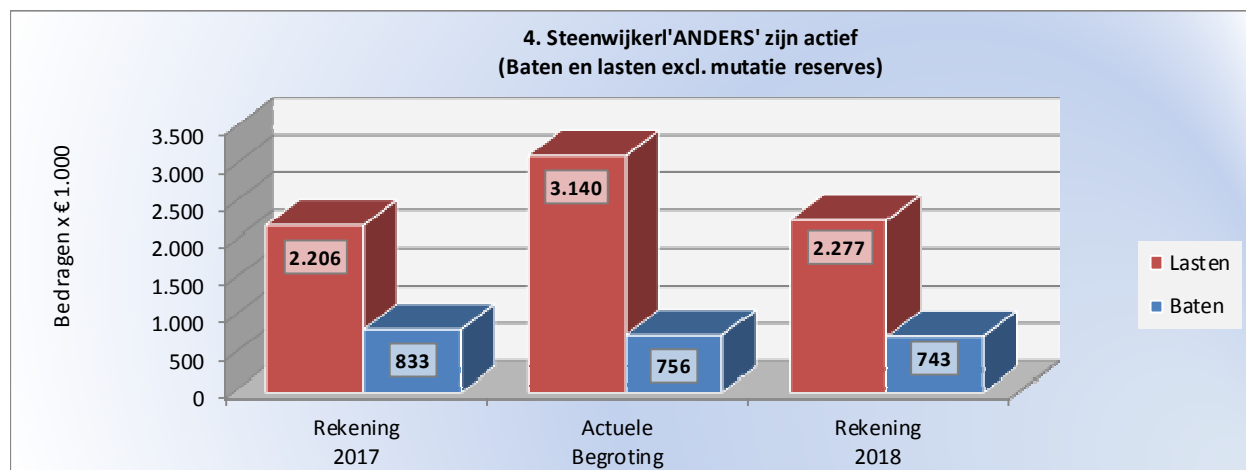
Nominatie Koloniën van Weldadigheid voor aanwijzing tot UNESCO werelderfgoed.

UNESCO heeft op het werelderfgoedcongres in de zomer van 2018 besloten om de Koloniën van Weldadigheid (nog) niet in te schrijven in het werelderfgoedregister. Er is om een nadere aanvulling van het nominatiedossier gevraagd. De planning is om in januari 2020 het nominatiedossier van de Koloniën van Weldadigheid opnieuw in te dienen bij UNESCO in Parijs zodat het dossier behandeld wordt op het werelderfgoedcongres in de zomer van 2020.

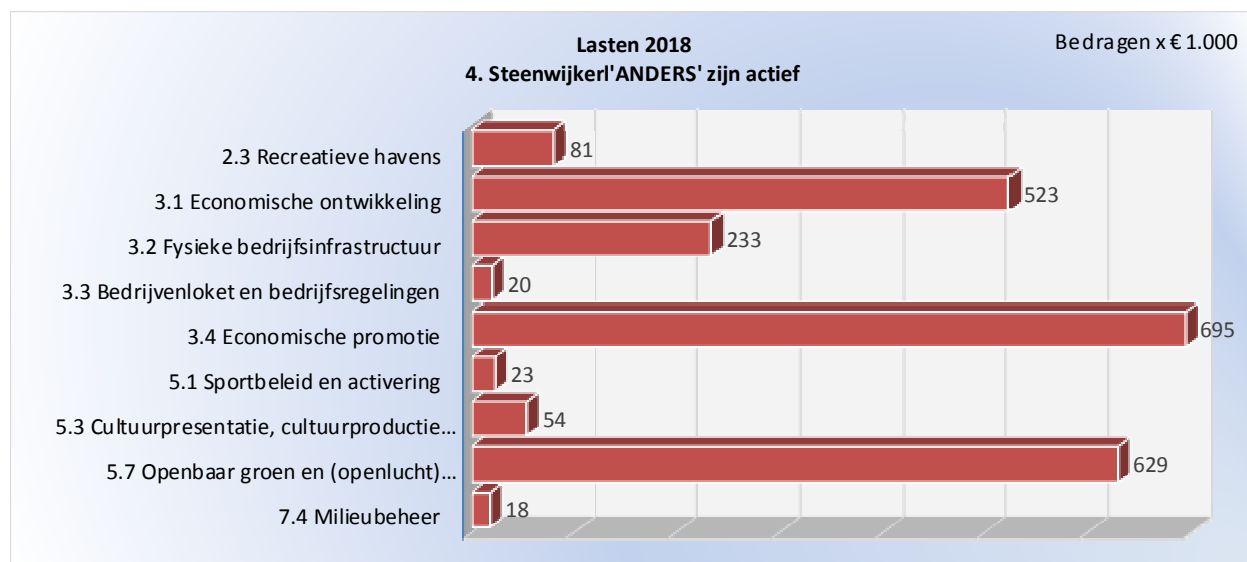
Toename van het aantal Groene en Blauwe Diensten

De provincie Overijssel heeft de regeling Groene en Blauwe Diensten (GBD) beëindigd. Daardoor is de beoogde groei van het aantal contracten niet gerealiseerd. De provincie wil een vernieuwde vorm van GBD ontwikkelen met als doel het vergroten van het gevoel van eigenaarschap en het stimuleren van lokale samenwerkingsverbanden. De provincie Overijssel heeft een pilot opgestart om deze vernieuwde vorm van GBD te ontwikkelen. In totaal nemen 7 gebieden deel aan deze pilot. De gemeente Steenwijkerland is een van de zeven deelnemers met de pilot langjarig beheer Landschap Willemsoord.

Overzicht baten en lasten programma Steenwijkerlanders zijn actief

Waaraan is het geld besteed?

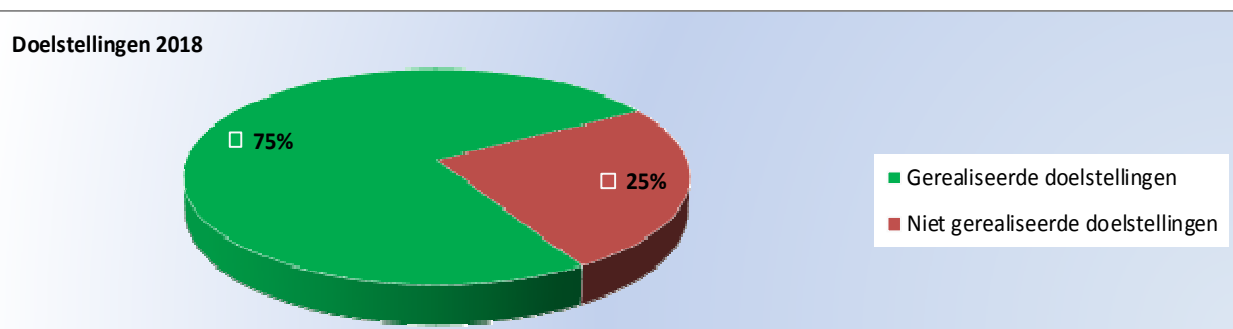
2.5 Financiën en bedrijfsvoering

Waar gaan we voor?

Het jaar 2018 stond in het teken van de evaluatie van de nieuwe organisatiestructuur naar aanleiding van de eerder vastgestelde Toekomstagenda. We willen een wendbare en flexibele organisatie zijn, waarbij de vraag van inwoners, ondernemers en instellingen centraal staat. Vanaf 1 juli 2017 werken we met vier eenheden (Dienstverlening, Beheer en Realisatie, Organisatie Ondersteuning en Ontwikkeling), een kleiner management en een andere manier van werken (samenwerken, netwerken). De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het management zijn in 2018 geëvalueerd, evenals de profielen van teamleiders. De uitkomsten van deze evaluatie worden in 2019 nader uitgewerkt.

De ambitie voor 2018 was een sobere, transparante en doelmatige besteding van gemeentelijke gelden waarbij het streven is om de lasten voor de burgers en ondernemers niet meer dan trendmatig te verhogen. Ook willen we voldoen aan de wettelijke financiële vereisten, zoals de regels vanuit het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) die ons ook helpen om die transparante en doelmatige besteding te realiseren. De raad heeft hiertoe in 2018 een nieuwe financiële verordening vastgesteld waarin de laatste voorschriften zijn opgenomen.

Tegelijkertijd moeten de gemeentefinanciën ons in staat stellen om flexibel op toekomstige ontwikkelingen in te kunnen spelen. We zijn in staat gebleken om een positief resultaat over 2018 te presenteren evenals een sluitende meerjarenbegroting voor 2019 en latere jaren.

❖ Trends en ontwikkelingen

- ▲ Instroom van 6 medewerkers jonger dan 30 jaar
- ▲ Ziekteverzuim is gedaald tot 4,4%
- ▼ Grote fluctuaties in de rijksbijdrage Algemene Uitkering
- ▼ Inhuurpercentage >10%

Ambitie 16: Verantwoorde gemeentefinanciën

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reëel in evenwicht	De uitgaven en inkomsten zijn structureel en reëel in evenwicht	Het resultaat van de jaarrekening 2018 is positief. De programmabegroting 2019-2022 is structureel en reëel in evenwicht.	●

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Ten aanzien van de jaarrekening en de begroting zijn de resultaten dus positief. Daarnaast streven we ernaar de verhoging van rioolrechten, afvalstoffenheffing en onroerendzaakbelastingen gemiddeld niet meer dan trendmatig te laten zijn. Op deze manier willen we de burger ontzien. De gemiddelde tarieven in 2018 zijn voor de eigenaar met 3,2% gedaald en voor de gebruiker met 3,3%. Dit komt omdat het percentage dat wordt toegerekend aan investeringen op grond van BBV voorschriften sterk is gedaald. Bijzondere aandacht in de toekomst is vereist voor de ontwikkeling van de opbrengsten van PMD afval (plastic, metaal en drankkartons). Deze opbrengst is met € 275.000 (30%) gedaald.

'Financieel stabiel, grip op zorgkosten'

'De financiën van de gemeente Steenwijkerland zijn structureel in evenwicht. Ik ben tevreden dat we een sluitende (meerjaren)begroting hebben met volop ruimte voor ambitieuze investeringen en toch maar een beperkte stijging van de lokale lasten. We sloten 2018 af met een overschot van ruim een miljoen euro, al blijft het sociaal domein en dan met name de jeugdzorg wel een aandachtspunt. De uitgaven voor Jeugdhulp en WMO vielen fors hoger uit, daar moeten we nog meer grip op krijgen.'

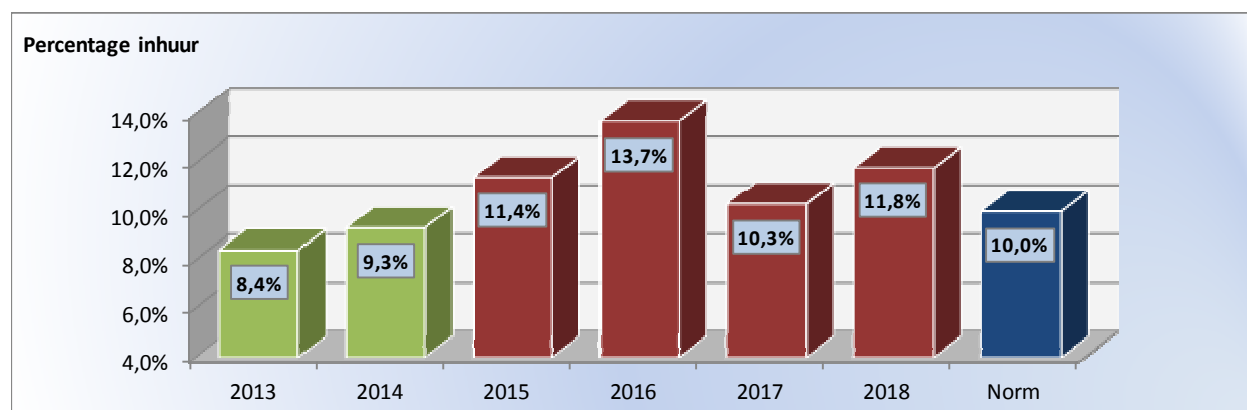
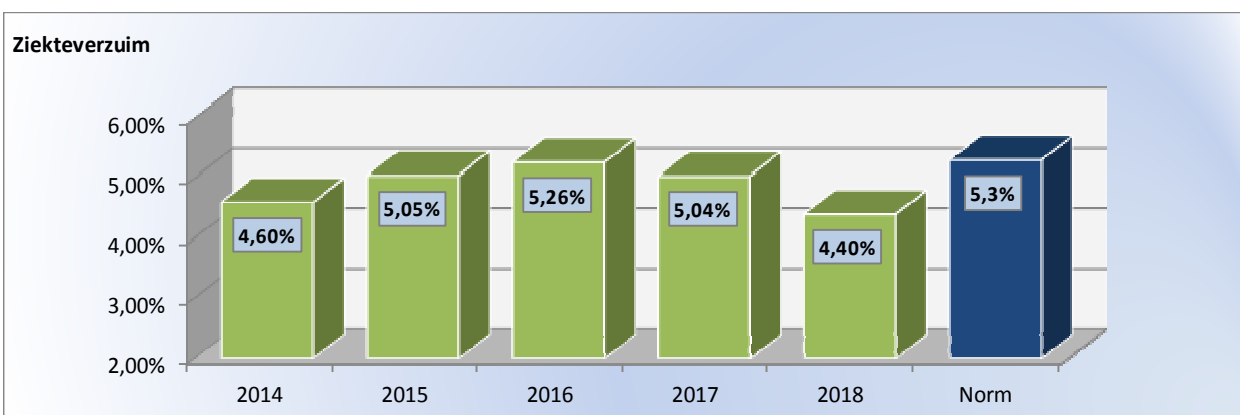
Marcel Scheringa

Ambitie 17: Wendbare bedrijfsvoering

Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Inkoop efficiënt en robuust georganiseerd	Een goed lopende inkoopsamenwerking met Staphorst en Zwartewaterland	De inkoopsamenwerking met de gemeenten Staphorst en Zwartewaterland loopt goed en zal in 2019 verder doorontwikkeld worden a.d.h.v. een samenwerkingsagenda.	●
Beheersing van interne werkprocessen (zelfcontrolerend)	13 processen	In het kader van risicomangement vindt interne controle plaats voor een goede beheersing van de interne werkprocessen. Op dit moment wordt bij 12 van de 27 door AO/IC gecontroleerde processen voldoende interne controle in het proces uitgevoerd, waarmee de doelstelling niet is gehaald. De doelstelling om het aantal te laten groeien zal in gezamenlijkheid met 4 omliggende gemeenten worden opgepakt.	✗
Informatiebeveiligingsrisico's geminimaliseerd	Planning informatie-beveiligingsplan 2018 uitgevoerd	De planning is uitgevoerd. De mate van ontwikkeling t.a.v. de invulling en uitvoering van de beheersmaatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging (BIG) kan worden beoordeeld aan de hand van de vijf niveaus uit het Capability Maturity Model Integration (CMMI). In 2018 zijn we van niveau 1 (initieel: ad hoc acties, niet alles in beeld) naar niveau 3 (gedefinieerd: processen vastgelegd, houding proactief en lerend) doorontwikkeld. In 2019 gaan we ons focussen op het behalen van niveau 4 (kwantitatief beheerst: toepassing van PDCA-cyclus).	●
Er is een dynamische, plezierige en gezonde werkomgeving	Medewerkers-tevredenheid ≥7,5 Ziekteverzuim <5,3%	In het kader van de evaluatie van de organisatieontwikkeling is er een medewerkers enquête geweest. Hieruit blijkt dat de tevredenheid over de eigen baan hoger is dan de norm (7,6); dit geldt niet voor de organisatie (5,8) en de aandacht voor het persoonlijk welzijn (6,4). Het ziekteverzuim in 2018 was 4,4%.	✗ ●

Ambitie 17: Wendbare bedrijfsvoering

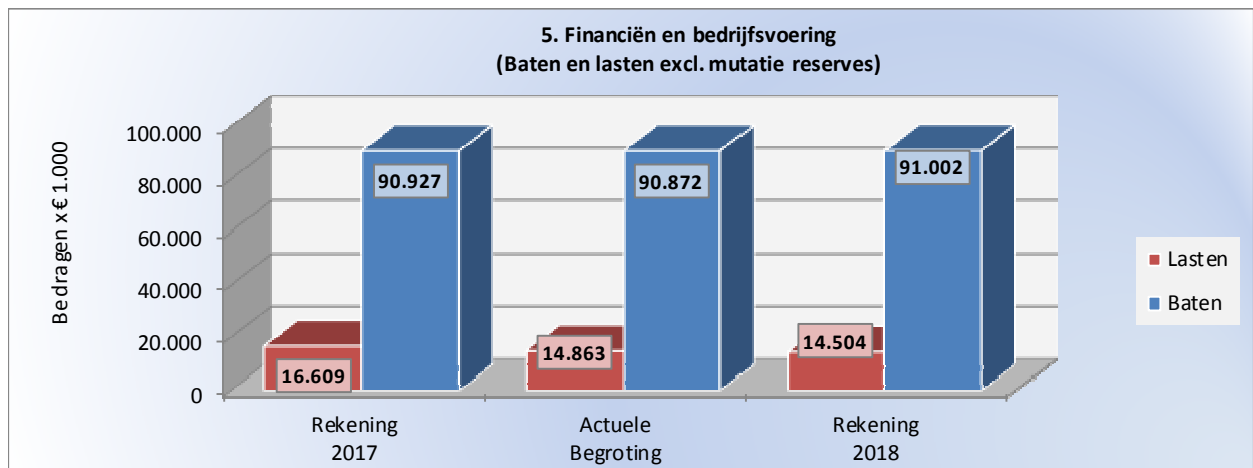
Wat wilden we bereiken in 2018?	Norm 2018	Wat is er bereikt in 2018?	Gehaald? ● = gehaald ✗ = niet gehaald
Geen gemelde integriteits-schendingen	Geen gemelde integriteits-schendingen	In 2018 zijn er geen integriteitsschendingen gemeld.	●
Een evenwichtige leeftijdsopbouw van de organisatie	Instroom van 2 medewerkers onder de 30 jaar	In 2018 zijn er 6 medewerkers jonger dan 30 jaar ingestroomd.	●

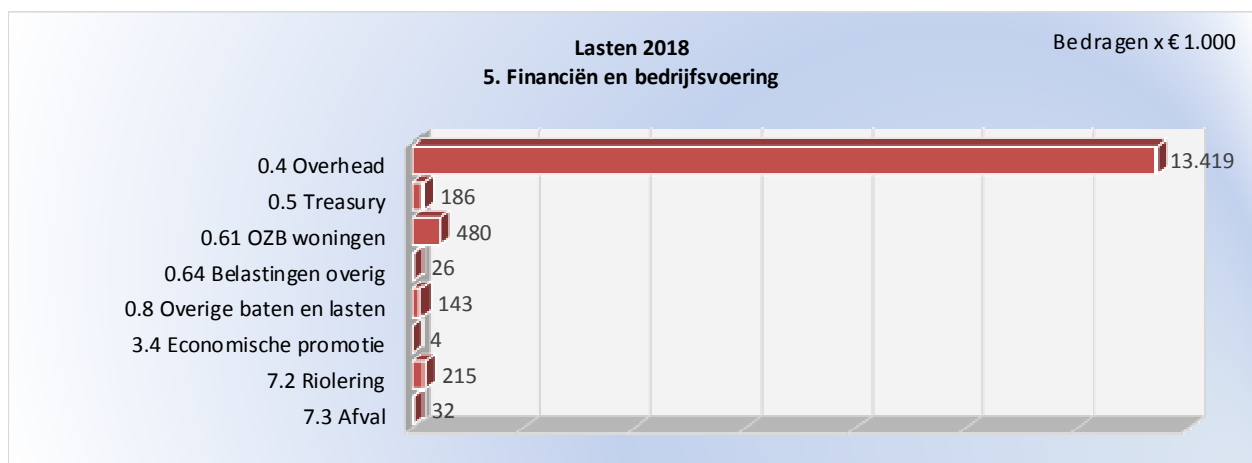
❖ Ontwikkeling doelstellingen

Het percentage ziekteverzuim is gedaald en ligt hiermee ruim beneden de doelstelling van 2018 en daarmee voor het eerst in 4 jaar beneden de 5%. Het percentage inhuur is ten opzichte van vorig jaar gestegen en ligt met 11,8 % boven onze doelstelling van maximaal 10%. Dit is mede te wijten aan het moeilijk kunnen invullen van vacatures op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling. Ook voor 2019 verwachten we op dit vakgebied nog krapte op de arbeidsmarkt. De prioriteit ligt bij het aantrekken van vast personeel, maar als dat niet lukt, wordt om de dienstverlening te kunnen continueren, personeel ingehuurd.

Overzicht baten en lasten programma Financiën en bedrijfsvoering

Waaraan is het geld besteed?

3. Specifieke paragrafen

3.1 Lokale heffingen

De lokale heffingen zijn ook in 2018 een belangrijke inkomstenbron voor onze gemeente geweest. Deze inkomsten werden verkregen van burgers en bedrijven, welke gebaseerd zijn op publiekrechtelijke regelingen. Bij het verkrijgen van deze inkomsten is de gemeente aan regels gebonden.

De lokale heffingen zijn onder te verdelen in twee categorieën:

- de belastingen en
- de rechten.

Belastingen zijn heffingen waar geen aanwijsbare tegenprestatie van de overheid i.c. de gemeente tegenover staat.

Beleidsuitgangspunt belastingen

De belangrijkste functie van belastingen is de budgettaire functie. Dit houdt in dat de opbrengst van de heffing bedoeld is voor het financieren van collectieve goederen en diensten waarvan de politiek bepaald dat zij algemeen toegankelijk moeten zijn. Te denken valt onder andere aan wegen, onderwijs, politie, etc..

De raad heeft een grote mate van vrijheid bij het vaststellen van de belastingtarieven. In 2018 zijn de opbrengsten verhoogd met 1,70%, te weten het inflatiepercentage.

Beleidsuitgangspunt rechten

Door het karakter van de rechten als bestemmingsheffing bestaat er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeente geleverde prestatie. Uitgangspunt is daarom een reden voor kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie. De mate hiervan bepaalt in principe het in rekening brengen van het tarief aan de inwoner.

Zowel voor de afvalstoffenheffing als de rioolheffing geldt dat de tarieven maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. De overschotten en tekorten worden verrekend met de egalisatievoorziening. Er wordt geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de BTW en een groter deel van de overhead door te berekenen, terwijl deze wel tot de uitgaven behoren. Het overschot op de inkomsten op het gebied van riolering wordt veroorzaakt door:

1. Een hogere opbrengst van rioolheffing grootverbruik van plm € 104.500;
2. Een hogere opbrengst van rioolheffing onder andere woningen gebruikers en eigenaren van plm. € 90.000;
3. Een renteaanpassing van bijna € 600.000 op grond van de notitie rente van de commissie BBV.
4. Lasten die in 2018 worden gemaakt, maar die waren opgenomen in de begroting 2017. (Voorgesteld wordt om een bedrag van € 210.000 beschikbaar te stellen ten laste van de voorziening riolering)

De middelen zijn niet toegevoegd aan algemene middelen, maar gestort in de voorziening riolering. Hiermee wordt invulling gegeven aan het uitgangspunt (BBV artikel 44 lid 2) dat deze door derden verkregen middelen specifiek ingezet moeten worden.

Door de verplichte bijstelling van de rente zijn de tarieven in 2018 met 10% verlaagd.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad Invordering Gemeentelijke Belastingen. Kwijtschelding wordt verleend over de onroerende zaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Wat de afvalstoffenheffing betreft is het mogelijk dat een burger maximaal € 146,35 kwijtschelding krijgt over het vaste tarief met GFT (zonder GFT € 122,80) en € 15,08 over het variabele deel. Voor de rioolheffing is kwijtschelding voor de gebruiker mogelijk van € 98,74. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om kwijtschelding te verlenen voor eigenaren als de woning "onder water" staat.

In 2018 zijn voorlopige kwijtscheldingen verleend, daar de definitieve afrekening van de afvalstoffenheffing pas in februari 2019 zijn verzonden.

In 2018 zijn 992 aanvragen binnengekomen, waarvan er 767 deels of volledig zijn gehonoreerd. 225 verzoeken zijn afgewezen.

bedragen x € 1.000

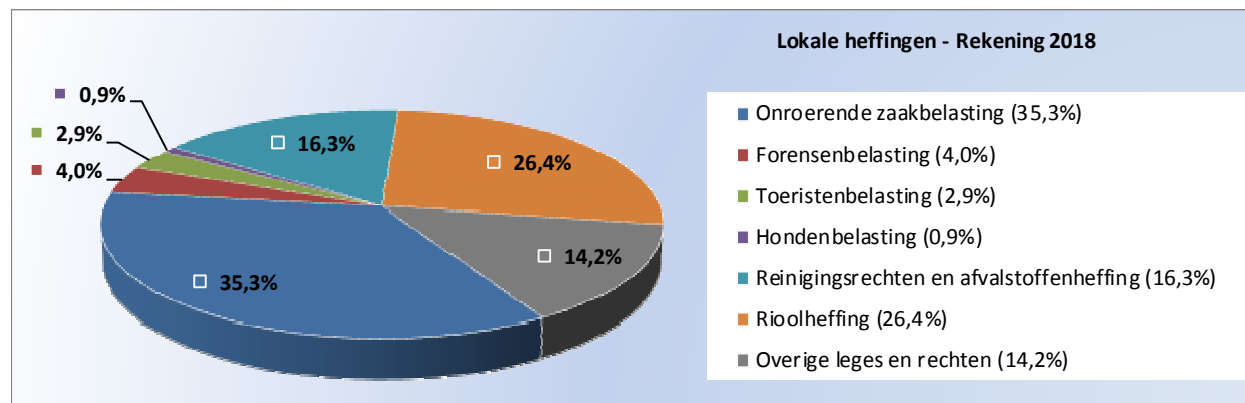
Kwijtscheldingen	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Bedrag				
Lasten	- 228	- 198	30 V	- 223
Aantal				
Aantal binnengekomen verzoeken	900	992	92	1.201
Aantal (deels) gehonoreerde verzoeken	900	767	- 133	990

Het totale beeld van belastingen en heffingen over 2018 ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Lokale belastingen en heffingen	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Belastingen				
Onroerende zaak belasting gebruikers	1.158	1.060	- 98 N	1.146
Onroerende zaak belasting eigenaren	5.933	5.874	- 59 N	5.822
Toeristenbelasting	492	572	80 V	619
Forensenbelasting	776	779	4 V	769
Hondenbelasting	200	179	- 21 N	182
Totaal Belastingen	8.559	8.464	- 95 N	8.538
Heffingen				
Rioolheffing	4.978	4.978	0 V	5.688
Reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	3.187	3.187	- 0 N	3.126
Marktgelden	18	21	3 V	19
Totaal Heffingen	8.184	8.187	3 V	8.834
Leges en rechten				
Secretarieleges burgerzaken	432	499	67 V	502
Begraafplaatsrechten	445	532	87 V	516
Overige leges en rechten	1.368	1.459	91 V	1.133
Totaal Leges en rechten	2.245	2.490	245 V	2.152
Totaal lokale belastingen en heffingen	18.988	19.141	153 V	19.524

In onderstaande cirkeldiagram wordt het aandeel van de belastingsoorten en verschillende heffingen in het totaal van de gemeentelijke belastingen in beeld gebracht.

Woonlasten 2018

In het collegeprogramma was afgesproken dat de tarieven van de gemeentelijke belastingen alleen maar trendmatig mochten worden verhoogd met het jaarlijks inflatiepercentage. Uitzondering hierop zijn echter de rioolheffingen en de afvalstoffenheffingen. Deze zijn aangepast in verband met een aantal ontwikkelingen.

Een verdere stijging van de tarieven is bespreekbaar, mits de extra middelen worden geïnvesteerd in de kwaliteit van het voorzieningenniveau, c.q. sociale infrastructuur van de gemeente Steenwijkerland.

Woonlasten eigenaar en gebruiker	2018	2017	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Eigenaar en gebruiker				
OZB eigenaar	€ 218,99	€ 215,28	€ 3,71	1,7%
Afvalstoffenheffing, inclusief GFT	€ 167,23	€ 165,06	€ 2,17	1,3%
Rioolrechten/rioolheffing	€ 227,20	€ 252,45	€ -25,25	-10,0%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	€ 613,42	€ 632,79	€ -19,37	-3,1%
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing, inclusief GFT	€ 167,23	€ 165,06	€ 2,17	1,3%
Rioolrechten/rioolheffing	€ 98,74	€ 109,71	€ -10,97	-10,0%
Woonlasten gebruiker	€ 265,97	€ 274,77	€ -8,80	-3,2%

Ten aanzien van de OZB is uitgegaan van de tarieven zoals opgenomen in de Programmabegroting 2018-2021 met de daarbij behorende WOZ-waarden.

De lokale belastingdruk is voor de eigenaar met € 19,37 afgenomen en voor de gebruiker met € 8,80. Verder wordt opgemerkt dat de gemeente Steenwijkerland met ingang van 1 januari 2013 het begrip "rioolheffing" in plaats van "rioolrechten" hanteert.. Nu worden ook onbebouwde percelen voor de rioolheffing aangeslagen. Er is immers sprake van waterbeheer in de ruimste zin van het woord en gaat het niet meer alleen om het afvoeren en verwerken van rioolwater.

Woonlastendruk COELO

Jaarlijks wordt door het centrum voor Onderzoek van Economie voor Lagere Overheden (COELO) een uitgave verzorgd met hierin een vergelijking van de lasten voor de burger per gemeente. Ter vergelijking is een aantal omringende gemeenten in beeld gebracht voor 2018 en 2017 respectievelijk de bijbehorende plaats in de COELO atlas.

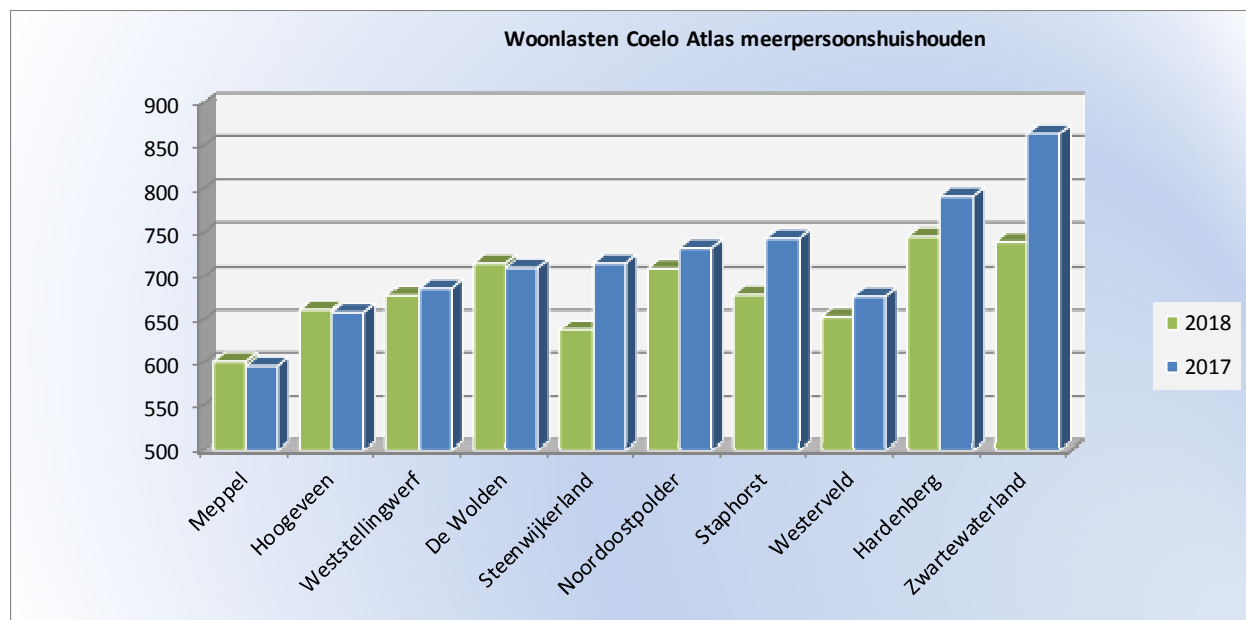
Hierbij dient opgemerkt te worden dat de COELO atlas nog geen rekening houdt met door de gemeente Steenwijkerland gewijzigde vorm van afvalverwijdering. Dit zal naar verwachting in de toekomst wanneer meer gemeente overgaan op omgekeerd inzamelen wel het geval zijn. Op basis van onze tariefstelling is de plaats op de ranglijst van 40 aan de bescheiden kant.

Netto woonlastendruk

De gemeente werkt voortdurend aan een goed leefklimaat voor haar inwoners, ondernemers en bezoekers. Dit heeft de nodige inspanningen van de gemeente gekost. Deze inspanningen hebben veel geld gekost. Uiteindelijk bepaalt de gemeenteraad welke bijdrage jaarlijks wordt gevraagd van de inwoners en ondernemers van Steenwijkerland. De raad heeft de nieuwe tarieven vast voor de lokale belastingen en heffingen medio december 2017 vastgesteld.

Woonlasten Coelo Atlas meerpersoonshuishouden	2018	2017	Ranglijst 2018	Ranglijst 2017
Meppel	602	597	21	20
Hoogeveen	662	659	67	74
Weststellingwerf	679	687	95	76
De Wolden	716	711	143	134
Steenwijkerland	639	716	40	141
Noordoostpolder	710	734	133	174
Staphorst	680	745	97	190
Westerveld	654	678	56	91
Hardenberg	747	792	201	281
Zwartewaterland	741	865	189	361

De gemeente is van de 141^e plaats in 2017 naar de 40^e plaats gestegen in de COELO Atlas, de jaarlijkse woonlasten monitor . Wel wordt opgemerkt dat de lastendruk in onze gemeente negatief wordt beïnvloed doordat de tarieven van de leges voor begraafrechten niet 100% kostendeekkend zijn. Verder zijn van invloed de kosten van het aanleggen van riolering op plaatsen waar een slechte bodemstructuur en natuurlijk ook extra kosten in verband met de uitgestrektheid van onze gemeente.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de nota van aanbidding hebben we gemeld dat het noodzakelijk is dat er een goed inzicht bestaat in de risico's die de gemeente loopt. Op basis hiervan kan een juiste analyse worden gemaakt voor de beoordeling en beheersing van de risico's. De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is geweest van de gemeente Steenwijkerland. Opgemerkt wordt dat het proces van risico control nog de nodige aandacht verdient.

Daarom heeft het college de volgende doelstellingen gehanteerd:

- dat het optreden van risico's geen effect mag hebben op de uitvoering van bestaand beleid en op de gemeentelijke voorzieningen;
- dat er een koppeling bestaat tussen het risicoprofiel en de omvang van de weerstandscapaciteit;
- dat de (project)risico's worden beheerst;
- dat het bewust denken in risico's een onderdeel is van de beleidsprocessen.

Risicomanagement

Dit is het identificeren en kwantificeren van risico's, alsmede het vaststellen van beheersmaatregelen om risico's zoveel mogelijk te voorkomen. Belangrijk is dat bewust nagedacht moet worden over mogelijke risico's bij onze beleidsprocessen.

Bij het opstellen van de begroting is getracht het risicomanagement verder te verbeteren. Hierbij gaat het om de volgende zaken:

- de processen binnen onze organisatie zodanig in te richten en op te zetten, zodat risico's worden voorkomen, c.q. worden weggenomen dan wel in een vroeg stadium worden onderkend en herkend;
- de risico-inventarisatie zo goed mogelijk te voorzien van een plan van aanpak om deze risico's te beheersen. Dit houdt in dat maatregelen worden genomen om risico's weg te nemen.

Overigens kan het ook voorkomen dat voor niet-beïnvloedbare risico's, dus risico's waar de gemeente niets aan kan doen, vooraf geen maatregelen getroffen kunnen worden.

Bij de begroting is een inventarisatie gemaakt van de risico's om te komen tot een risicoprofiel voor onze gemeente. Hieronder treft u de diverse beleidsterreinen aan waarbij risico wordt gelopen:

- Invoering vennootschapsbelasting;
- ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- rentestijging;
- BTW compensatiefonds (BCF);
- rioolheffing;
- minimabeleid;
- Participatiewet (re-integratie en WSW);
- Achterstallig onderhoud openbare ruimte;
- Investeringsprojecten ruimtelijk domein;
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO);
- Jeugdzorg;
- Participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage);
- omgevingswet.

Invoering Vennootschapsbelasting

De invoering vergt een flinke investering voor de gemeente door de extra (structurele) werkzaamheden, benodigde inhuur van externe adviseurs en opleidingen van personeel.

In 2018 is de aangifte over 2016 ingediend en uitstel aangevraagd voor de aangifte over 2017 en 2018. Het tarief bedraagt 20% voor een belastbaar bedrag tot en met € 200.000.

Boven dit bedrag is het tarief 25%. Inmiddels is een voorlopige aanslag over 2016, 2017 en 2018 ontvangen en betaald. De verwachting op dit moment is dat het fiscale resultaat over deze jaren nihil zal zijn, maar om een te betalen belastingrente van 8% te voorkomen is besloten toch een voorlopige aangifte in te dienen en te betalen. Mocht het fiscale resultaat nihil zijn zoals verwacht, dan zullen de betaalde bedragen weer terug worden ontvangen.

Op dit moment bestaat veel onduidelijkheid over de manier waarop gemeenten hun winst dienen te berekenen, deze onduidelijkheid zal waarschijnlijk nog enige jaren aanhouden. Het kan er ook toe leiden dat de belastingdienst het moment van opleggen van een definitieve aanslag zoveel mogelijk naar achter zal verplaatsen. Het gevolg van de onzekerheid is dat het mogelijk tot eind 2021 kan duren voordat een definitieve aanslag over 2016 wordt opgelegd. De gemeente zal bij het opstellen van de begroting de hoogte van de te betalen belasting voorzichtig inschatten. Het valt niet uit te sluiten dat de ingeschatte bedragen afwijken van de uiteindelijk te betalen belasting.

Ontwikkeling Algemene uitkering

De accressen worden afgeleid van de Netto Gecorrigeerde Rijks Uitgaven (NGRU). Bij de jaarrekening is uitgegaan van de laatste stand van het accres dat is gemeld in de septembercircularie 2018.

Volgens de Najaarsnota 2018 van de rijksoverheid zou minder uitgegeven worden dan begroot. Dat heeft een vertaling van het accres gemeentefonds tot gevolg van € 100 miljoen ofwel 8 punten (2018) uitkeringsfactor. Dat is echter niet verwerkt in de decembercircularie omdat dit geen bijstelmoment van het accres is. Voor de gemeente Steenwijkerland betekent dit een lagere Algemene uitkering van € 250.000.

In de meicircularie 2019 zal het ministerie BZK de onderuitputting cijfermatig verwerken met een éénmalig en structureel effect. Dus in 2019 een dubbel nadeel (zowel eenmalig als structureel) en in 2020 de tegenboeking van het eenmalig effect ofwel een voordeel. Daarin heft het zgn. teller- en noemer effect de structurele doorwerking van de onderuitputting op, waardoor alleen nog de incidentele doorwerking over blijft. Het definitieve accres 2018 wordt volgens de gebruikelijke systematiek bij het Financieel jaarverslag over 2018 vastgesteld en gemeld in de meicircularie 2019 en verwerkt in het uitkeringsjaar 2019.

Rentestijging

De rente bevindt zich op een heel laag niveau. Bij een aantrekkende economie is een rentestijging niet ondenkbaar. Ook de spanningen in de wereld kunnen van invloed zijn op het rentepercentage. Het zijn risico's die niet te beïnvloeden zijn door ons als gemeente, maar die zich wel degelijk kunnen voordoen.

Het eventuele overschrijdingsrisico werd voor 2018 ingeschat op 25%, in de categorie laag. Een rentestijging van 1% wordt gekwantificeerd op ongeveer € 529.000 in 2019 oplopend naar € 997.000 in 2023. Dit is een grote stijging ten opzichte van het jaarverslag 2017, hetgeen wordt veroorzaakt door het hoge investeringsniveau opgenomen in de meerjarenbegroting 2019 - 2023

Jaarlijks voor de begroting wordt op basis van de rentegegevens op 1 september een herberekening gemaakt van de rentecomponent. Bij de rapportages van de P&C cyclus wordt over de financiële gevolgen van de rente gerapporteerd.

BTW compensatiefonds

De gemeente Steenwijkerland declareert BTW terug op grond van het BTW compensatiefonds. Landelijk gezien is hieraan een plafond ingevoerd. Als dit plafond wordt bereikt, worden de hogere uitgaven door het rijk gekort op de algemene uitkering. Door de mindere economische omstandigheden van de afgelopen jaren is dit plafond niet bereikt, maar komt door de aantrekkende economie wel eerder in beeld. De impact is zeer moeilijk te bepalen omdat het een macronorm betreft waarvan de rapportage van het ministerie van Financiën dient te komen.

Rioolheffing

Met betrekking tot de rioolheffing lopen nog altijd twee beroepszaken, waarover u de afgelopen jaren meermaals bent geïnformeerd. De actuele stand van zaken is als volgt.

Ten eerste een procedure met betrekking tot de rioolheffing 2013 inzake een verzamelgebouw, een loods met verschillende opslagunits die verhuurd worden aan derden. De rioolheffing is per unit in rekening gebracht. Namens de eigenaar van de loods is onder meer een beroep gedaan op het gelijkheidsbeginsel. Campings worden voor de aanslagoplegging (net als in de Wet WOZ) als één geheel aangemerkt. Niet alle huurkavels krijgen een afzonderlijke aanslag, de eigenaar/exploitant van de camping betaalt voor het geheel. De eigenaar van de loods wil dit ook, dus één aanslag voor het gehele pand en geen aanslagen per afzonderlijke unit. De zaak is al bij de Hoge Raad geweest, die het beroep op het gelijkheidsbeginsel ongegrond heeft verklaard en de zaak ter verdere afhandeling heeft terugverwezen naar het Hof Den Bosch. Dit hof heeft de gemeente bij uitspraak van 15 november 2018 in het gelijk gesteld. Hiertegen is (opnieuw) beroep in cassatie bij de Hoge Raad ingesteld. De uitkomst van deze procedure is niet op korte termijn te verwachten. De mogelijke financiële gevolgen van deze zaak op zich zijn niet noemenswaardig.

Daarnaast spelen nog procedures van een woningstichting tegen de rioolheffing 2013, 2014 en 2015. Ook in deze procedures werd een beroep op het gelijkheidsbeginsel gedaan, onder verwijzing naar campings. Hiernaast wordt in deze procedures aangevoerd dat de opbrengst van de rioolheffing hoger is dan de kosten. Dit is niet toegestaan, de rioolheffing mag maximaal kostendekkend zijn. Nadat de rechtbank de aanslagen rioolheffing had vernietigd, heeft het hof Arnhem ons hoger beroep op 27 februari 2018 gegrond verklaard. Van een overschrijding van de opbrengstlimiet is volgens het Hof geen sprake. Ook op de overige, meer juridische, punten zijn we in het gelijk gesteld. De aanslagen rioolheffing blijven volledig in stand. Tegen deze uitspraak is beroep in cassatie bij de Hoge Raad ingesteld door de woningstichting. De uitkomst hiervan is nog niet bekend. Het gaat om een bedrag van circa € 500.000,- aan rioolheffing per jaar, dus de financiële belangen zijn erg groot. Mogelijk worden de gevolgen nog groter, doordat inmiddels de aanslagen 2016 tot en met 2018 op dezelfde wijze zijn opgelegd en hiertegen ook bezwaar is gemaakt.

Minimabeleid

Uitkeringen bijzondere bijstand en minimabeleid zijn zogenaamde open eind financieringen. Afhankelijk van het aantal aanvragen en hoogte van de uitkeringen kunnen er onder- dan wel overschrijdingen plaatsvinden. In de primitieve begroting 2018 was een budget van € 1,6 miljoen opgenomen. Bij vaststelling van de PPN in juli 2018 is hier structureel € 200.000 aan toegevoegd door de gemeenteraad. Daarnaast is ook het structurele budget voor invulling van de WTCG en extra middelen vanuit het rijk toegevoegd. Uiteindelijk was het definitieve budget € 2,1 miljoen (inclusief budget voor schuldhelpverlening). Halverwege 2018 is de Nota herijking van het minimabeleid besproken en vastgesteld in de raad. Het beschikbare budget is overschreden met een bedrag van € 72.000.

Sociaal domein

Participatiewet (re-integratie en WSW)

De invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015 is gepaard gegaan met een forse korting op de diverse rijksbijdragen. Ook de nieuwe regeling Beschut Werk is een verhoogd risico. Ondanks het feit dat de economie zich lijkt te herstellen, blijft het een moeilijke tijd voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Het in dienst nemen van mensen met een arbeidsbeperking wordt door veel werkgevers gezien als een té groot risico. Het rijk heeft dit onderkend en heeft daarom in 2018 een extra rijksbijdrage van € 402.000 beschikbaar gesteld met de meicirculaire (verwerkt in najaarsnota). Vanuit de NWG is met het aantreden van een nieuwe directeur een aanvang gemaakt met een herstructurering van de organisatie. Dit heeft in 2018 in eerste instantie geleid tot een stijging van het verwachte tekort op hun begroting met € 480.200 (begroot was € 781.000). Het beschikbare budget voor de Noordwest Groep is uiteindelijk overschreden met een bedrag van € 12.000. Het budget voor re-integratie activiteiten (uitgevoerd door de IGSD) is overschreden met een bedrag van € 259.000.

Voorzieningen Wmo

Op 1 januari 2015 is de nieuwe Wmo in werking getreden. Met deze wetswijziging zijn er nieuwe taken naar de gemeente gekomen met de daarbij behorende (gekorte) budgetten.

	Begroting	Jaarrekening	Verschil
Begeleiding en dagbesteding (incl. escalatie en eigen bijdrage)	4.061.000	4.364.000	- 303.000
Schoonmaakondersteuning	3.735.000	3.060.000	+ 675.000
Voorzieningen in het kader van wonen, rollen en vervoer	1.748.000	1.467.000	+ 281.000
Totaal	9.544.000	8.891.000	+ 653.000

Onder de post Escalatie wordt de taak Opvang en Beschermd Wonen bedoeld, deze wordt door de centrumgemeente (Zwolle) uitgevoerd en rechtsreeks door het rijk bekostigd.

De risico's binnen de Wmo-voorzieningen bestaan uit stijgingen in het **aantal voorzieningen** of een **toename in de zorgwaarde**. Deze zaken zijn van te voren slecht in te schatten.

WMO: Begeleiding en dagbesteding

In 2018 is de Wmo-zorg voor begeleiding en dagbesteding op een andere wijze ingekocht. Er wordt niet meer op basis van het aantal uren afgerekend. De zorgaanbieder krijgt nu per cliënt, per maand een bijdrage, afhankelijk van de vooraf bepaalde in te zetten zorg.

De uitgaven liggen € 303.000 hoger dan begroot. Omdat er geen sprake is van een toename van het aantal cliënten moet de verklaring gezocht worden in een hogere bijdrage per cliënt. Samen met de aanbieders zal uitgezocht moeten worden of de ingezette zorg is toegenomen of dat de nieuwe inkoop-methodiek leidt tot hogere kosten. Het tekort kan overigens worden opgevangen door meevallende uitgaven op de andere taken van de Wmo.

WMO: Schoonmaakondersteuning

De schoonmaakondersteuning wordt sinds 2017 weer via een maatwerkvoorziening verstrekt. In 2018 is sprake van een toename in het aantal verstrekte voorzieningen. De uitgaven liggen met € 3,1 miljoen weleens waar lager dan het budget van € 3,7 miljoen maar wel € 100.000 boven het uitgavenniveau van 2017. Eind 2018 resteert op deze taak € 675.000.

WMO: Wonen, rollen en vervoer

Bij deze voorzieningen is vooral de woonvoorziening een risicofactor. De uitgaven op deze post kunnen per jaar flink verschillen. Om onnodig beslag op de gemeentelijke middelen te leggen heeft de raad in 2016 aangegeven jaarlijks voor woonvoorzieningen € 250.000 te begroten. Indien blijkt dat er meer nodig is zal dat in de jaarrekening opgevangen moeten worden. In 2018 is er €

562.000 uitgekeerd. Het gaat hier dus om een incidentele uitgave, het is niet de verwachting dat deze uitgaven ook in 2019 zo hoog zullen zijn. De uitgaven op de andere (oude) Wmo-voorzieningen (rollen en vervoer) komen lager uit dan begroot. Uiteindelijk blijft bij deze voorzieningen € 280.000 over.

Ontwikkeling 2019

Uiteindelijk is op de Wmo-voorzieningen een bedrag van € 653.000 overgebleven. Dit komt neer op 7% van het totale Wmo-budget. Bij de tussenrapportages is aangegeven dat eventuele overschotten bij de Wmo gebruikt zouden worden voor tekorten bij de jeugd.

De gezamenlijke budgetten van de Wmo-voorzieningen zullen in 2019 meer in lijn gebracht worden met de verwachte (en in verleden jaren zichtbaar geworden) uitgaven.

Voorzieningen Jeugd

Op 1 januari 2015 is de Jeugdwet in werking getreden. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de gehele jeugdzorg bij de gemeenten gelegd. Ook hier gold, net als bij de Wmo, dat de hiermee gepaard gaande budgetten met een forse korting overgeheveld zijn naar de gemeenten. Deze korting is overigens in de loop van 2016, 2017 en 2018 bijgesteld. In 2017, ondanks deze stijging en door de raad extra beschikbare gestelde middelen, lagen de uitgaven € 925.000 boven het budget van € 8,6 miljoen. In de tweede helft van 2018 zijn de uitgaven van de jeugdzorg in 2017 geanalyseerd.

Het budget voor 2018 was oorspronkelijk € 8,6 miljoen. Bij de perspectiefnota en najaarsnota is aangegeven dat de uitgaven naar alle verwachting € 1,6 miljoen hoger zouden liggen dan het oorspronkelijke budget. De raad heeft het budget incidenteel verhoogd met dit bedrag. Uiteindelijk komen de totale kosten voor de jeugdzorg 2018 uit op € 10,5 miljoen en daarmee € 300.000 hoger dan begroot.

In 2018 wordt ook in de jeugdzorg op een andere manier zorg ingekocht. Deze nieuwe methodiek heeft in eerste instantie niet geleid tot een daling van de uitgaven.

Er wordt nu, naar aanleiding van de eerder genoemde analyse van de uitgaven jeugdzorg 2017, gezocht naar mogelijke maatregelen om de kostenstijging binnen de jeugdzorg aan te pakken.

Naast het risico van de stijgende kosten voor de jeugdzorg is er nog een risicofactor die genoemd moet worden. In 2017 en 2018 zijn er door de RSJ voorschotten verstrekt aan enkele zorgaanbieders. Eén zorgaanbieder is op dit moment niet in staat om aan de afgesproken terugbetalingsverplichting te voldoen. Het maximale risico hieromtrent is € 595.000.

Achterstallig onderhoud openbare ruimte

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte wordt gebruikt gemaakt van speciale computerprogramma's. De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het op orde brengen van deze programma's. Het gehele areaal is ingevoerd. Door middel van inspecties wordt de staat van onderhoud bepaald. Op basis van deze gegevens wordt de besteding van het jaarlijkse onderhoudsbudget bepaald. Het risico van de schade als gevolg van achterstallig onderhoud is afhankelijk van de gekozen frequentie van inspecteren.

Door actualisatie van de beleidsplannen voor wegen, fietspaden, openbare verlichting en oeververbindingen wordt er planmatiger gewerkt. De onderhoudswerkzaamheden zijn verricht op onderhoudsniveau "basis" en in sommige gevallen "beperkt basis".

Het financieel risico voor achterstallig onderhoud was ingeschat op € 500.000. Het budget voor 2018 was toereikend om het vastgestelde onderhoudsniveau te onderhouden.

Investeringsprojecten ruimtelijk domein

Evenals bij de grondexploitaties zijn voor de lopende investeringsprojecten op basis van de Risman methode de risico's in beeld gebracht. Er zijn in 2018 geen specifieke projecten met hoge financiële risico's geweest.

Participatiewet (uitkering en rijksbijdragen)

Het in de begroting opgenomen te ontvangen BUIG-budget betreft een voorlopige inschatting van hetgeen door het rijk toegekend gaat worden. In oktober van het betreffende begrotingsjaar wordt het definitieve budget pas bekend gemaakt. De hoogte van het budget is o.a. afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen op landelijk niveau.

In de circulaire van 2018 is de BUIG uitkering voor 2018 in mei opgehoogd. Dit leverde een voordeel in de begroting op van € 1.243.000. Het aantal verstrekte WWB-uitkeringen levert een nadeel op in de jaarrekening van € 637.000. Voor 2019 is er overigens sprake van een forse afname van de BUIG-middelen met bijna € 1,25 miljoen. Dit is in de begroting 2019 reeds meegenomen.

Het definitieve BUIG-budget in de gemeentelijke begroting kwam daarmee op € 14.042.000. De uitgaven voor uitkeringen bedroegen € 11.135.000.

Binnen de IGSD wordt nog steeds gewerkt aan het plan van aanpak waardoor de uitstroom van het aantal uitkeringsgerechtigden naar werk moet toenemen.

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet is een grote opgave voor de organisatie. Op 1 januari 2021 gaat de wet in en moet onze organisatie er op zijn voorbereid, en ook daarna zal de verdere implementatie van de wet veel inzet vergen.

Ten tijde van het opstellen van de begroting voor 2018 was de omgevingswet nog omgeven met veel vraagtekens. De richting en inhoud was op hoofdlijnen bekend, van de te maken kosten kon alleen een grove indicatie worden gegeven. Er hebben zich in 2018 dan ook geen risico's rondom de omgevingswet voorgedaan.

Inmiddels komt de datum van invoering dichterbij en wordt steeds duidelijker wat de omgevingswet van de organisatie vraagt. In de begroting voor 2019 is dit nader gespecificeerd en de organisatie werkt op dit moment programmatisch aan de opgave. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar de programmabegroting 2019-2022. Via aparte bijeenkomsten en informatienota's wordt de raad aanvullend geïnformeerd over de invoering van de omgevingswet.

Aansprakelijkstelling

Met betrekking tot aansprakelijkstelling loopt er een zaak. De actuele stand van zaken is als volgt.

Eind februari 2019 ontvangt de gemeente een dagvaarding welke betrekking heeft op een schadeclaim van 3 miljoen euro van een veehouder die de gemeente aansprakelijk stelt voor de verontreiniging met rioolwater van een perceel waarop de veehouder voedergewassen voor zijn vee verbouwde. De veehouder beweert dat hij sinds 2007 te maken heeft gehad met de verontreiniging van een stuk land, doordat sprake was van overstromingen van een gemeentelijke rioolput. De veehouder stelt dat hij dientengevolge te kampen heeft gekregen met diverse problemen, waaronder sterfte van vee en medische klachten. Het is nog niet bekend wanneer de zitting bij de rechtbank zal plaatsvinden, de zaak is in ieder geval overgedragen aan de huisadvocaat. De advocaat geeft aan dat het causaal verband tussen de overstromingen van de rioolput en de geclaimde schade door de veehouder niet voldoende lijkt aangetoond en dat het schadebedrag daarnaast buitenproportioneel hoog lijkt.

Grondexploitaties

Uitvoerend van elk jaar worden de grondexploitaties op basis van de jaarrekening geactualiseerd.

Sinds vorig jaar wordt de POC (Percentage Of Completion) methode is toegepast. Het risicoprofiel van alle grondexploitaties is bij de jaarrekening 2018 circa € 3,5 miljoen. Het risicoprofiel van het grondbedrijf is daarmee lager dan bij de jaarrekening 2017 toen het risicoprofiel circa € 3,8 miljoen bedroeg. Dat heeft in de eerste plaats te maken met het feit dat bij de jaarrekening 2017 de negatieve financiële effecten van de sociale investeringsopgave onderdeel uitmaakten van het risicoprofiel. De effecten van de sociale investeringsopgave zijn bij de jaarrekening 2018 ingerekend in de grondexploitaties en vallen daarmee vrij in het risicoprofiel. Ten tweede is door het goede klimaat op de woningmarkt het afzetrisico in een aantal individuele grondexploitaties afgenomen.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente de beschikking had, c.q. kon beschikken om onverwachte tegenvallers op te vangen mochten deze zich voordoen. Uit onderstaande tabel blijkt dat de weerstandscapaciteit in 2018 € 254,15 per inwoner bedroeg en een beetje hoger is dan in 2017 (€ 252,79).

bedragen x € 1

Weerstandscapaciteit	Begroting 01-01-2018	Rekening 31-12-2018	Rekening 31-12-2017
Weerstandscapaciteit vermogen			
Algemene reserve vaste buffer	€ 7.471.100	€ 11.166.000	€ 11.064.000
Weerstandscapaciteit exploitatie			
Onvoorzien	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal weerstandscapaciteit	€ 7.471.100	€ 11.166.000	€ 11.064.000
Aantal inwoners	43.445	43.935	43.768
Weerstandscapaciteit per inwoner	€ 171,97	€ 254,15	€ 252,79

Diverse kengetallen

Op grond van regelgeving is de gemeente sinds 2015 verplicht om inzicht te geven in de financiële kengetallen. De cijfers van deze kengetallen geven in samenhang de raad een globaal inzicht van de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente bij het jaarverslag. Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze afhankelijk zijn van de lokale situatie. Wel kan

de raad eigen normen stellen voor deze kengetallen. Ook kan zij bij belangrijke raadsbesluiten laten opnemen wat het effect is op de financiële kengetallen en de afgesproken normen.

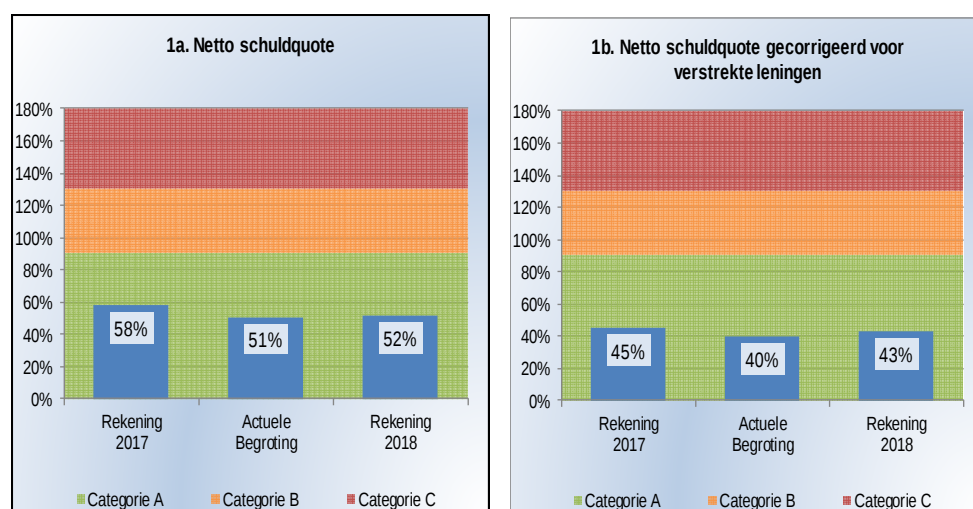
Hierbij gaat het om de volgende kengetallen:

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
2. Solvabiliteitsratio;
3. Grondexploitatie;
4. Structurele exploitatieruimte en
5. Belastingcapaciteit.

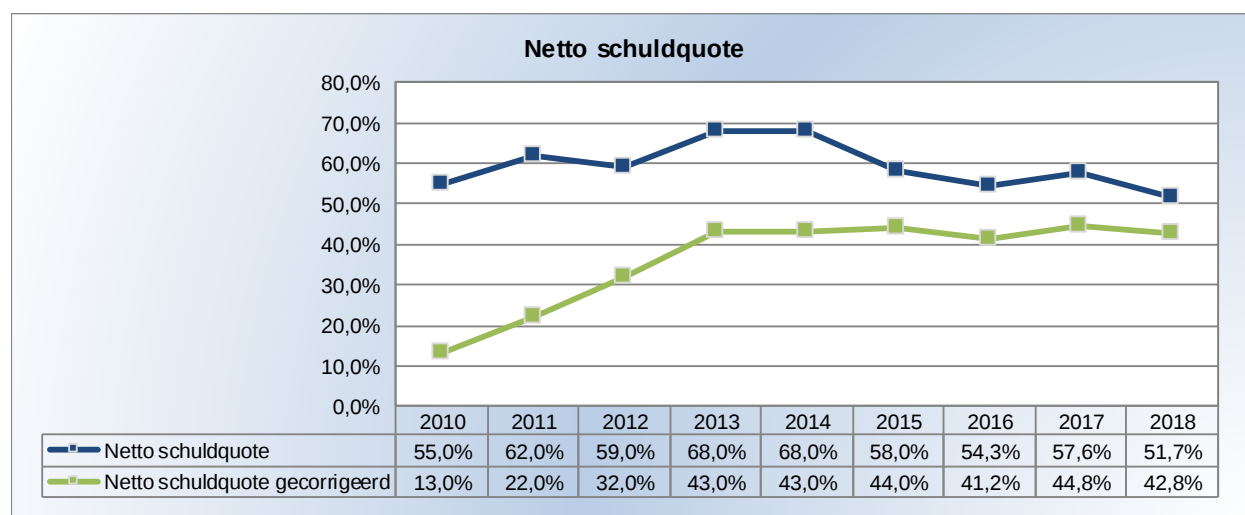
Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen.

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schulden ten opzichte van de eigen inkomsten van de gemeente. Als regel geldt dat hoe hoger de inkomsten zijn des te meer schuld een gemeente mag hebben. Normaal bevindt deze schuldquote zich in de bandbreedte tussen 0% en 100%. Een laag percentage is gunstig. Doordat er bijvoorbeeld net grote investeringen of een flinke meevaller is geweest kan de netto schuldquote hoger of lager zijn. De netto schuldquote voor onze gemeente is vrij constant en varieert van 55% in 2010 naar bijna 52% in 2018.

De schuldquote geeft een vertekend beeld door uitgeleende gelden aan derden en verbonden partijen. Met name de verstrekte leningen aan de woningcorporaties (Wetland Wonen en Woonconcept) en de nutsbedrijven (vordering op Enexis en Vitens) zijn hiervan een goed voorbeeld. Daarom moet de netto schuldquote nog worden gecorrigeerd voor uitgeleende gelden. In de volgende grafiek is de ontwikkeling van beide schuldquotes weergegeven.

In bijgaande grafiek wordt de netto schuldquote over de afgelopen jaren weergegeven.

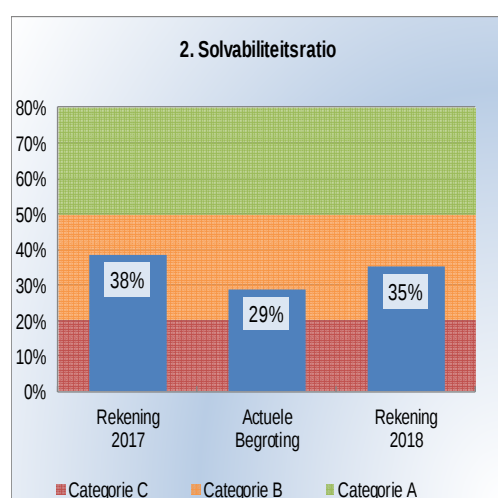
Zoals u ziet is de gecorrigeerde netto schuldquote gecorrigeerd in de periode 2010 gestegen van 13% naar 44,8%. Daarna is deze gedaald tot 42,8% in 2018.

Schommelingen in inkomsten kunnen dus het kengetal van de netto schuldquote beïnvloeden. Er ontstaat dan het zogenaamde noemer effect. Vaak betrof het kleine schommelingen, met lichte trendbreuken tot gevolg. Sinds 2015 heeft de gemeente te maken met een forse trendbreuk door de overheveling van taken in het sociaal domein. De inkomsten zijn hierdoor fors gestegen. Een gevolg hiervan is dat de netto schuldquote in 2018 is gedaald naar 51,7% en de netto schuldquote gecorrigeerd naar 42,8%. Opgemerkt wordt dat hoe lager het percentage van de netto schuldquote is, hoe beter het gaat met de gemeente.

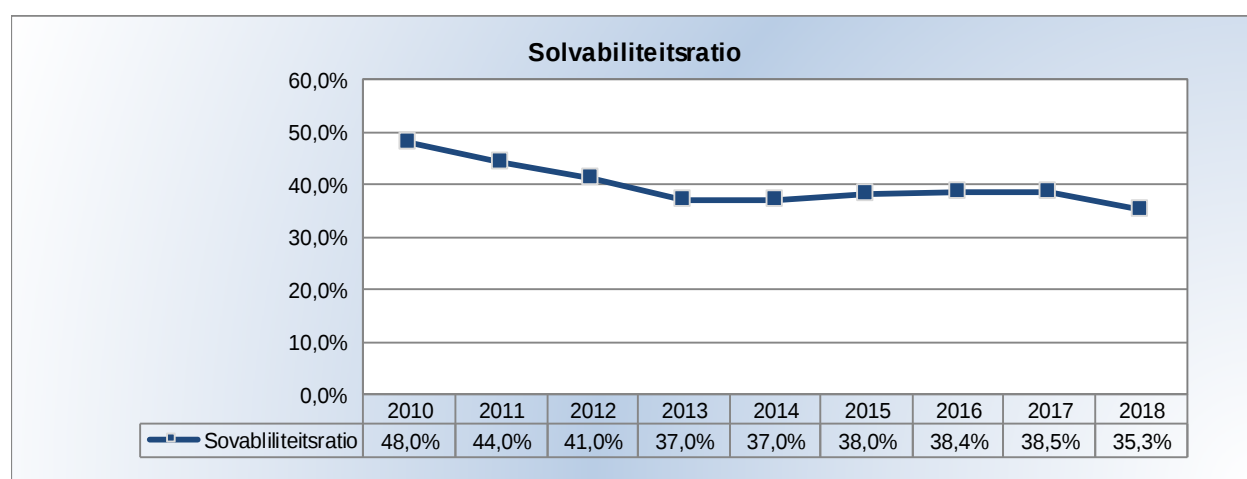
Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft aan in hoeverre het bezit van de gemeente op de balans is afbetaald. Ook geeft dit ratio inzicht of de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Normaal bevindt de solvabiliteitsratio van een gemeente zich tussen de 30% en 80%. Bij een ratio boven de 80% heeft de gemeente per saldo geen schulden. Bij een ratio onder de 20% heeft de gemeente heel veel schuld. Dus hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer. In de nota "Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019" wordt een minimumpercentage genoemd van 20%.

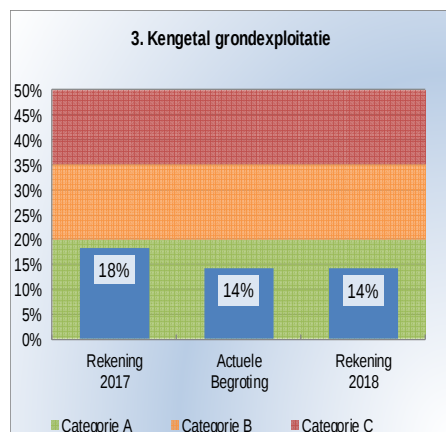
De gemeente Steenwijkerland heeft eind 2018 een solvabiliteitsratio van 35,3%. In bijgaande grafiek wordt het solvabiliteitsratio over de afgelopen jaren weergegeven.

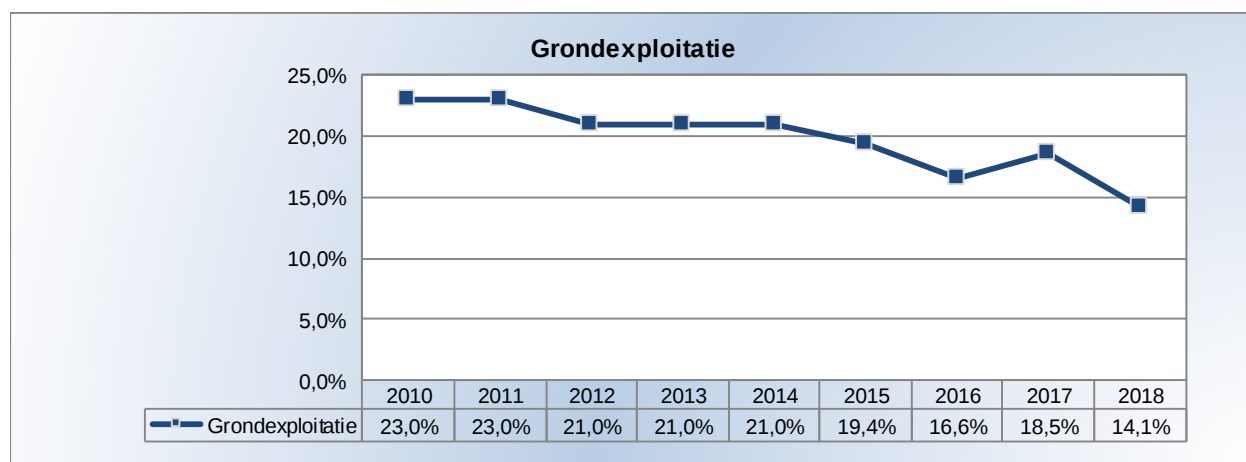
Zoals u ziet is de solvabiliteitsratio nagenoeg stabiel. Doelstelling bij de meerjarenbegroting 2017-2020 was dan ook om de solvabiliteit minimaal op dit niveau te stabiliseren en dat is gelukt.

Grondexploitatie

Voor de gemeente betekent het aanhouden van voorraden bouwgrond een risico. Het is immers altijd de vraag of de bouwgrond met winst verkocht kan worden. Om de hoogte van dit financiële risico in beeld te brengen, is het kengetal grondexploitatie vastgesteld. Dit kengetal geeft de verhouding aan tussen de waarde van de voorraden bouwgrond en de jaarlijkse gemeentelijke inkomsten. Hoe hoger dit kengetal hoe meer risico er wordt gelopen. Opgemerkt wordt dat naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, dit rentekosten en risico's met zich mee brengt. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar. Dus hoe lager dit percentage is hoe beter het met de gemeente gaat.

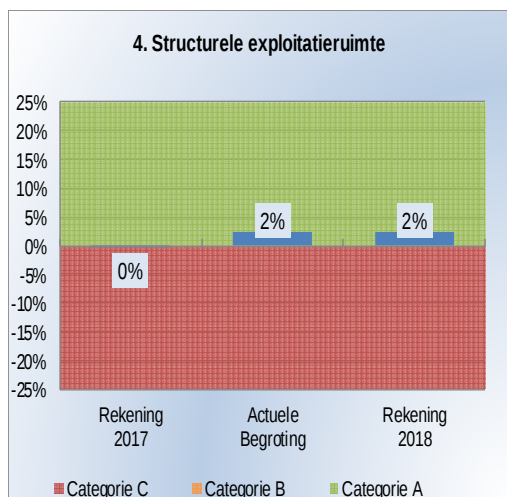
Het kengetal voor de grondexploitatie bedraagt eind 2018 14,1%. In de volgende grafiek is de ontwikkeling vanaf 2010 weergegeven.

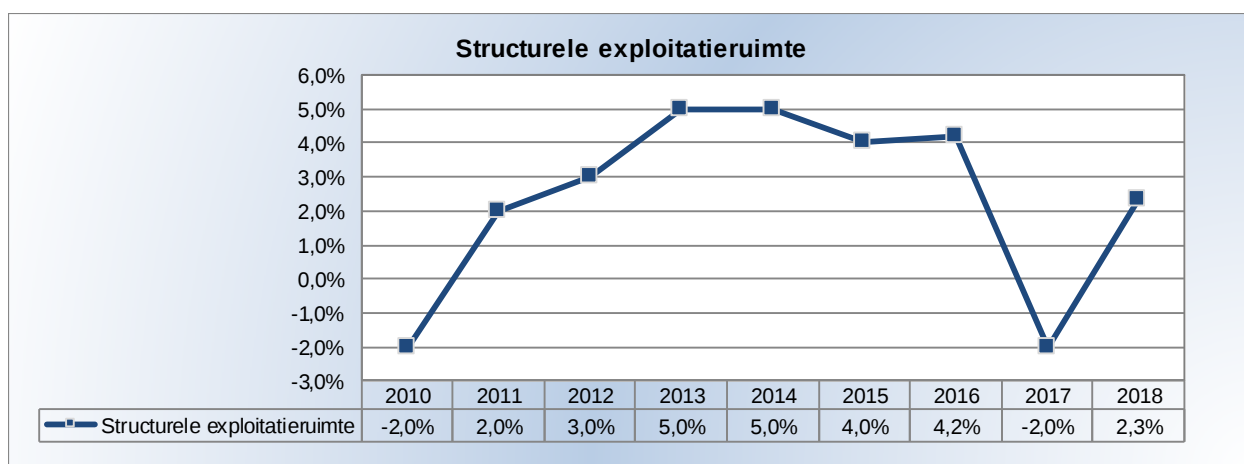
Zoals u ziet ligt het kengetal sinds 2010 rond de 23%. In 2016 is dit gedaald naar 16,6%. Vervolgens is deze daling omgezet in een stijging in 2017 en in 2018 weer gedaald naar 14,1%. Deze daling wordt veroorzaakt door enerzijds de afwaardering en winstneming van diverse complexen. Dit omdat het percentage wordt berekend door de boekwaarde uit te drukken in een percentage van de boekwaarde ten opzichte van de totale baten van de gemeente (exclusief reserves).

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te kunnen dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten. Op deze manier ontstaat er een percentage voor de structurele exploitatieruimte. Als dit percentage negatief is, betekent dit dat de structurele baten onvoldoende ruimte bieden om de structurele lasten te dekken. Dus hoe hoger dit percentage is, des te beter het gaat met de gemeente.

Het kengetal voor de structurele exploitatieruimte bedraagt eind 2018 2,3%. In de volgende grafiek is de ontwikkeling vanaf 2010 weergegeven.

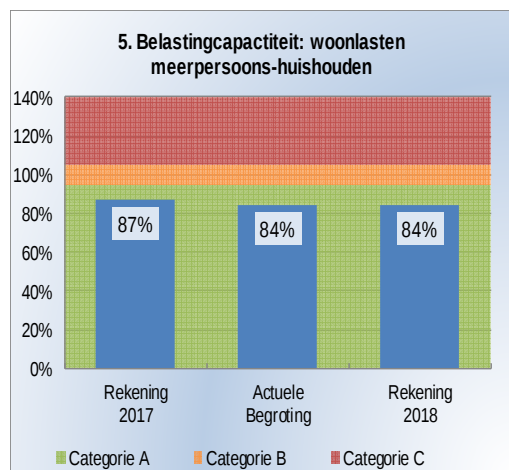

Vanaf 2011 lag het kengetal tussen de 2 en 5%. Voor 2018 is dit uitgekomen op 2,3%. Hoe deze structurele ruimte zich in de komende periode ontwikkelt is sterk afhankelijk van zowel de ontwikkeling in de lasten en van de inkomsten van het Rijk voor de gemeente Steenwijkerland.

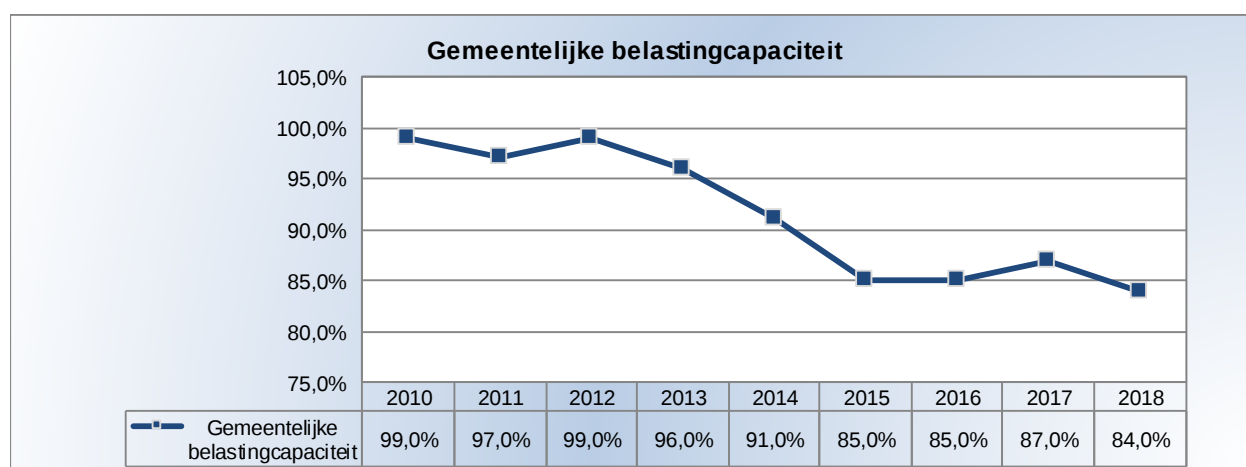
Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Door de hoogte van de woonlasten (ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing) in de gemeente te vergelijken met het landelijk gemiddelde kan een indicatie worden gegeven van de belastingcapaciteit. Het kengetal vergelijkt de woonlasten in jaar t met de landelijk gemiddelde woonlasten (COELO) in jaar (t-1). Als dit percentage hoog ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze. Als indicatie kan worden gegeven dat hoe lager dit percentage is, des te beter het met de gemeente gaat. Voor 2018 komt dit cijfer uit op 84%.

In de volgende grafiek is de ontwikkeling vanaf 2009 weergegeven.

Zoals u ziet was in deze grafiek een neergaande trend waarneembaar. Dit betekent dat de woonlasten zich steeds verder onder het landelijk gemiddelde bewegen en de belastingcapaciteit in de loop van de jaren is toegenomen.

Ten opzichte van 2016 was er een lichte stijging. Deze stijging heeft zich niet verder doorgezet. Dit komt doordat de tarieven niet verder zijn gestegen ten opzichte van 2017 als gevolg van het omgekeerd inzamelen van het afval.

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit			Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
A. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+		212	219	219
B. Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+		252	227	227
C. Afvalstoffenheffing voor een gezin	+		165	167	167
D. Eventuele heffingskorting voor een gezin	-		-	-	-
E. Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde			629	613	613
F. Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	/		723	727	727
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor			87%	84%	84%

Resumé

Kengetallen	Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
Netto schuldquote	58%	51%	52%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	45%	40%	43%
Solvabiliteitsratio	38%	29%	35%
Grondexploitatie	18%	14%	14%
Structurele exploitatieruimte	0%	2%	2%
Gemeentelijke belastingcapaciteit	87%	84%	84%

Verder wordt nog verwezen naar de databank van de provincie Overijssel voor informatie over de kengetallen in onze provincie. De databank is te vinden op https://overijssel.databank.nl/jive/?cat_show=Gemeentefinanci%C3%ABn. Ook kunt u deze gegevens van de programmabegroting 2018 op de site van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) bij de houdbaarheidstest gemeentefinanciën versie 2018 raadplegen.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen van de gemeente zijn voorzieningen in de openbare ruimte waarvoor investeringen zijn gedaan. Het gaat hierbij om voorzieningen zoals wegen, groen, water, riolering en gebouwen. Het onderhoud aan deze voorzieningen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Het onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

De processen die uiteindelijk leiden tot onderhoudsmaatregelen of investeringen zijn ingericht volgens de filosofie van assetmanagement zoals beschreven in NEN-ISO 5500. Hiervoor maakt de gemeente gebruik van een beheerpakket dat aan de hand van inventarisaties en inspecties in het veld up-to-date wordt gehouden. Uitgangspunt voor het gewenste kwaliteitsniveau is de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR), die in 2007 door de gemeenteraad is vastgesteld. Een nadere uitwerking hiervan is vastgelegd in verschillende beleidsdocumenten. In deze paragraaf onderhoud kapitaalgoederen zal per onderdeel de situatie van 2018 worden besproken.

Wegen

Areaal

Het wegenareaal bestaat uit:

Areaal Wegen	Oppervlak (ha)	%
• Asphalt	173	49%
• Cementbeton	11	3%
• Elementen	158	45%
• Onverhard	12	3%
Totaal	354	100%

Beleidskader

Het beleidskader voor onze wegen is vastgelegd in het Beleidsplan 'Overwegen' (april 2017) en het beleidsplan Verkeer (2017). We beschouwen ons uitgebreide, grotendeels historische, netwerk van wegen, paden en pleinen als een waardevol bezit en als een belangrijk middel om het dagelijkse woon-, werk- en recreatieve verkeer mogelijk te maken en veilig, efficiënt en duurzaam af te wikkelen.

Het beleidsplan kent de thema's:

- Wegennet up to date,
- Onderhoud op maat,
- Inspirerend partnerschap.

We zien de inbreng van inwoners, ondernemers en partijen als uitgangspunt, óók voor onze wegbeheertaak. Opvolging van wettelijke (wegbeheer)taken en behoud/versterking van sociale-, milieu en kapitaalswaarde ("People, Planet, Profit") zijn daarbij essentiële randvoorwaarden. We richten onze wegbeheertaak daarom vraaggestuurd, risicobewust en gebiedsgericht in.

Voor het wegenonderhoud heeft de raad ingestemd met het kwaliteitsniveau "basis". Hierbij wordt het risicoprofiel "laag" aangehouden.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

De financiële consequenties van het vastgestelde kwaliteitsniveau zijn berekend in het beleidsplan "Overwegen" 2017-2020". Door middel van jaarlijkse inspecties wordt de houdbaarheid van het beleid regelmatig tegen het licht gehouden. Iedere weg wordt minimaal eens per twee jaar geïnspecteerd, waarbij de wegen worden beoordeeld op verschillende schadebeelden. De inspectiegegevens worden met het geautomatiseerde wegbeheerpakket vertaald naar benodigde maatregelen.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Met het vaststellen van het beleidskader "Overwegen" in 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het benodigde wegenbudget voor het kwaliteitsniveau "basis" en besloten tot het instellen van een voorziening.

Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

Openbare verlichting

Areaal

Areaal Openbare Verlichting	Aantal	Eenheid
• Lichtmasten	11.000	stuks

Beleidskader

Uitgangspunt voor het beleidsplan Openbaar Licht (2017) is 'donkerte'. "Even dimmen graag" is het devies. De volgende ambities zijn in dit beleidsplan benoemd: de veiligheid van inwoners staat voorop, ruimte voor donkerte en duurzaamheid. Communicatie over openbare verlichting is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

In het gekozen scenario Beperkt Basis wordt enige achterstand in de vervanging geaccepteerd. Er wordt in de komende 12 jaar 80% van de openbare verlichting vervangen.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het beleidsplan Openbaar Licht is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op het beleidsplan Openbaar Licht opgenomen in het Uitvoeringsplan Openbare Ruimte.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties van het beleidsplan Openbaar Licht zijn één op één verwerkt in de programmabegroting.

Riolering

Areaal

De areaalgegevens van het riool zijn als volgt:

Areaal Riool	Aantal	Eenheid
• Vrijverval riolering	420	km
• Persleiding	61	km
• Drukriolering	341	km
• Gemalen	144	stuks
• Randvoorzieningen	12	stuks
• Minigemalen	1.150	stuks

Beleidskader

De beleidskaders voor de riolering zijn vastgesteld in het Watertakenplan Fluvius 2016-2021, dat is opgesteld met het toenmalig waterschap Reest en Wieden en de zes inliggende gemeenten van het beheergebied van dit waterschap. Voor de gemeentelijke watertaken zijn de volgende vijf bestuurlijke doelen gedefinieerd:

1. Risico's voor de volksgezondheid door aanraking schadelijke stoffen en geur-overlast maximaal beperken.
2. Beperk wateroverlast door water op straat en beperk overstroming maximaal.
3. Beperk hinder door falen van riolen en door verstopping of werkzaamheden.
4. Zorg voor goede oppervlaktewater-kwaliteit, voer zo weinig mogelijk schoon water af naar de zuivering.
5. De klant staat voorop. Aantal klachten zit onder het landelijk gemiddelde.

Twee doelen richten zich op communicatie, meldingen, klachten en afhandeling hiervan.

Het betreft doel 1: 'bescherm de volksgezondheid' en doel 5: 'zorgvuldige dienstverlening'. De overige drie doelen (doel 2: beperk wateroverlast, doel 3: beperk hinder en doel 4: spaar het milieu) bepalen in grote mate de inzet van menskracht en middelen. Daartoe wordt een aantal strategische keuzes gemaakt:

- Inzet op assetmanagement en een sterke betrokkenheid van inwoners en bedrijven;
- Inzet op versterken van de duurzaamheid;
- Maatregelen afleiden uit de ketenbenadering en de bestuurlijke doelen, daarbij zijn de zorgplichten leidend voor de mate waarin de gemeente haar verantwoordelijkheid invult:
 - o Aanleg van nieuwe voorzieningen;

- o Gegevensbeheer;
- o Aansluiting op riolering of IBA;
- o Onderhoudswerkzaamheden;
- o Kwaliteit van riolering;
- o Functioneren van riolering;
- o Aanpak knelpunten;
- o Communicatie;
- o Klimaatverandering;
- o Afkoppelen;
- o Overdracht stedelijk water;
- o Zorgplicht grondwater.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het watertakenplan is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op het watertakenplan opgenomen in het Uitvoeringsplan Openbare Ruimte.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties van het watertakenplan zijn één op één verwerkt in de programmabegroting.

Water en kunstwerken

Areaal

Het areaal water- en kunstwerken bestaat uit:

Water	Aantal	Eenheid
• Watergangen en stedelijk gebied	46	km
• Niet schouwsloten	119	km
• Schouwsloten	207	km
• Greppels	100	km
• Duikers	1.500	stuks

Kunstwerken	Aantal	Eenheid
• Kunstwerken (bruggen, steigers en overige voorzieningen)	335	stuks
• Havens	11	stuks
• Beschoeiingen	100	km

Beleidskader

Het gewenste kwaliteitsniveau van de water- en kunstwerken in de gemeente is vastgelegd in diverse beleidsnota's en plannen. De volgende documenten liggen ten grondslag aan het nagestreefde kwaliteitsniveau:

- Beleidsplan oeverconstructies Steenwijkerland (2016-2020);
- Beleidsplan oeververbindingen Steenwijkerland (2017-2021)
- Watertakenplan Fluvius 2016-2021;

In 2015 is een beleidsplan oeverconstructies vastgesteld. In dit beleidsplan is op basis van voor- en nadelen van verschillende scenario's gekozen voor een variant waarbij daar waar beschoeiing echt nodig is bij vervanging gekozen wordt voor kunststof. Dit is een duurzaam en financieel gunstig scenario. Dit betekent dat er bij constatering van een matige, slechte of zeer slechte kwaliteit dient te worden gekeken of:

1. De beschoeiing onder verantwoordelijkheid van de gemeente valt (als het onder particuliere verantwoordelijkheid valt dan dient de gemeente de particulier aan te schrijven en te wijzen op de slechte staat van de beschoeiing, maar verder geen actie te ondernemen);
2. De locatie vraagt om beschoeiing of dat kan worden volstaan met een natuurlijke oever (als de huidige beschoeiing kan worden vervangen door ene natuurlijke oever dan is dat een duurzamere invulling);
3. De beschoeiing kan worden vervangen door een duurzame kunststof beschoeiing (als er toch beschoeiing dient te komen dan heeft een kunststof toepassing de voorkeur boven hout als de omstandigheden dit toelaten).

In 2017 is door de raad het beleidsplan Oeververbindingen 2017-2021 vastgesteld met de daarbij benodigde middelen. Hierbij is gekozen voor het onderhoudsscenario beperkt basis. Verhoging van het onderhoudsbudget als gevolg van achterstallig onderhoud en het benodigde budget voor vervangingsinvesteringen voor de jaren 2018 t/m 2021 zijn beschikbaar gesteld.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

De financiële consequenties van de verschillende beleidsplannen en de bijbehorende kwaliteitsniveaus zijn becijferd.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Ten aanzien van het beheer van het stedelijk water (waterwegen en beschoeiingen) is door middel van het vaststellen van het watertakenplan voorzien in een gedeeltelijke dekking van de benodigde middelen. Voor de oeverconstructies geldt dat het benodigde geld beschikbaar is gesteld. Voor wat betreft de baggeropgave wordt samen met de andere waterbeheerders in het gebied getracht om door middel van slim en integraal aan te besteden het gekozen onderhoudsniveau te realiseren. Ten aanzien van oeververbindingen geldt dat het budget behorende bij het onderhoudsscenario beperkt basis beschikbaar is gesteld.

Openbaar groen en speelvoorzieningen

Areaal

Het areaal groen, sport- en speelvoorzieningen bestaat uit:

Areaal Groen- en speelvoorzieningen	Aantal	Eenheid
• Bomen	34.000	stuks
• Gazon	100	ha
• Extensief beheerd gras	70	ha
• Bermen	248	ha
• Hagen	33.000	m2
• Plantsoen	16	ha
• Landschappelijk groen (bos en houtwallen)	91	ha
• Speelplekken	170	stuks

Beleidskader

Openbaar groen heeft betrekking op boombeheer, plantsoenbeheer, maaibeheer en dierenweides. Hierbij zijn de volgende nota's en plannen van belang:

- De Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR);
- Beleidsnota Groen, 2007;
- Meerjarenprogramma Groen (MJP Groen), 2011;
- Landschapsontwikkelingsplan (LOP), 2005;
- Kwaliteitshandboek onderhoud openbare ruimte gemeente Steenwijkerland.

Voor de speelvoorzieningen zijn de volgende nota's van belang:

- Speelplekkenbeleid (2009);
- Meerjarenplan Spelen (2014).

In het landschapsontwikkelingsplan is aangegeven hoe het landschap ontwikkeld en beheerd kan worden. In de beleidsnota Groen worden de beheerambities met betrekking tot het groen beschreven. Een basis onderhoudsniveau is daarbij het uitgangspunt. Naast het dagelijks beheer zijn er ambities op het gebied van duurzaamheid, streekeigen beplanting en een schone, hele en veilige omgeving. Het meerjarenplan Groen geeft aan hoe aan deze ambitie invulling kan worden gegeven.

In 2014 heeft de gemeenteraad op basis van een evaluatie besloten om de lijn van het speelplekkenbeleid uit 2009 ('Plekken om (mee) te spelen') te continueren. In dit plan is vastgesteld dat de gemeente spelen en bewegen stimuleert en dat daarvoor voldoende speelruimte aangeboden wordt. Om het buitenspel te stimuleren zijn er uitdagende natuurspeelplekken ontwikkeld gericht op beweging en het prikkelen van de fantasie. Bij het ontwerpen van speelplekken wordt rekening gehouden met medegebruik door kinderen met een beperking. Open schoolpleinen dragen bij in de behoefte aan speelruimte. Er zijn daarover met diverse scholen afspraken gemaakt. Bij het ontwerp en onderhoud van de openbare ruimte in het algemeen wordt nagegaan hoe de bespeelbaarheid verhoogd kan worden. Het onderhoud van de speelvoorzieningen zal op het basisniveau van 'schoon heel en veilig' worden uitgevoerd.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In de beleidsnota Groen is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op de beleidsnota Groen opgenomen in het Uitvoeringsplan Openbare Ruimte.

In het meerjarenplan Spelen is voor een periode van 10 jaren becijferd hoeveel geld er nodig is om het vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties van de beleidsnota Groen zijn één op één verwerkt in de programmabegroting.

In 2014 is voor het onderhoud van de speelvoorzieningen besloten tot het instellen van een voorziening, met als doel kosten die in de toekomst worden verwacht te kunnen opvangen. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Een eventueel tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

Gebouwen

Areaal

Hieronder is een overzicht gegeven van de verschillende gebouwen die door de gemeente worden beheerd:

Areaal Gemeentelijke gebouwen	Aantal	Eenheid
• Binnensport accommodaties	8	stuks
• Buitensport accommodaties	15	stuks
• Gemeentelijke panden	1	stuks
• Werkplaatsen	2	stuks
• Brandweer	6	stuks
• Musea	5	stuks
• Wijkgebouwen	3	stuks
• Peuterspeelzalen	3	stuks
• Jeugdhonken	2	stuks
• Begraafplaatsen	16	stuks
• Woningen	2	stuks
• Recreatie	12	stuks
• MFC	1	stuks
• Theater	1	stuks
• Overige panden	42	stuks
• Zwembaden	3	stuks

Beleidskader

Voor de gebouwen die de gemeente in onderhoud heeft zijn onderhoudsplannen opgesteld. Hierin is het te verrichten onderhoud voor meerdere jaren vastgelegd, inclusief de onderhoudskosten waarmee rekening moet worden gehouden. Uitgegaan wordt van drie categorieën onderhoud. Het klachtenonderhoud betreft dagelijks voorkomende calamiteiten en storingen. Daarnaast is er het onderhoud waarvoor servicecontracten zijn afgesloten. Dit betreft voornamelijk technische installaties. Tenslotte is er het planmatig onderhoud.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Op basis van bovengenoemde onderhoudsplannen is voor een periode van minimaal 10 jaar een Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed opgesteld. Deze plannen worden ieder jaar bij de jaarrekening geactualiseerd. Bij de laatste actualisatie is becijferd dat de jaarlijkse kosten aan planmatig onderhoud gemiddeld € 1.110.000,- bedragen. Uitbreidingen en duurzame maatregelen vallen buiten dit planmatig onderhoud en zullen via investeringen moeten worden gerealiseerd.

In 2018 zijn de zwembaden aan de voorziening toegevoegd. De daarvoor benodigde middelen zijn opgenomen in het meerjarenplan. Verder is er voor het verduurzamen van het vastgoed incidenteel geld beschikbaar gesteld.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed is verwerkt in de begroting. De maatregelen voor 2018 zijn vastgelegd in het Uitvoeringsplan Maatschappelijk Vastgoed 2018.

Voor het Maatschappelijk Vastgoed is een voorziening ingesteld. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

3.4 Financiering

De financieringsparagraaf bevat informatie over het financieringsgedrag van de gemeente. In het kader van de Wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) zijn regels vastgesteld, die van kracht zijn voor het beheersen van financiële risico's op aangetrokken en uitgezette middelen. De Wet FIDO is een raamwerk die de risico's in het financieringsbeleid van de gemeente binnen de perken moet houden en tegelijkertijd flexibiliteit en transparantie in de financieringsstructuur mogelijk maakt. De Wet FIDO is voor onze gemeente nader uitgewerkt in het "Financieringsstatuut gemeente Steenwijkerland".

De gemeenteraad heeft het statuut in haar raadsvergadering van 21 juni 2011 vastgesteld. Een gevolg hiervan is dat de kaders met betrekking tot het beheeren en beheersen van de geldstromen zijn vastgesteld.

Verder geeft de financieringsparagraaf informatie over algemene ontwikkelingen en concrete beleidsplannen van het risicobeheer, de gemeentefinanciering en het kasbeheer.

De gemeente Steenwijkerland streeft er naar om zorgvuldig (doeltreffend en doelmatig) om te gaan met de beschikbare financiële middelen. Daarom wordt gestreefd dat benodigde leningen tegen zo laag mogelijke kosten worden aangetrokken, waardoor de renterisico's kunnen worden beheerst. Bij het afsluiten van leningen wordt rekening gehouden met de bestaande leningenportefeuille, maar ook met de rentevisie en de renterisiconorm. Wel wordt opgemerkt dat het aantrekken van gelden, alsmede de hoogte van het bedrag, afhankelijk zijn van de inkomende en uitgaande geldstromen bij de gemeente.

Risicobeheer

Een kernonderdeel van de financieringsparagraaf is het risicoprofiel. In dit verband worden onder risico verstaan:

- Renterisico's;
- Koersrisico's
- Kredietrisico's;
- (intern) liquiditeitsrisico's en
- Valutarisico's.

Bij onze leningenportefeuille loopt de gemeente een risico in verband met renteherziening en een risico in verband met herfinanciering. In 2018 is één lening vervroegd afgelost, welke was doorgesluisd naar woningcorporatie Wetland Wonen.

Verder hebben we in 2018 in beperkte mate te maken gehad met zgn. kredietrisico's. Dit zijn risico's die zich kunnen voordoen bij het verstrekken van leningen aan onder andere publieke instellingen. De totale omvang van deze leningen bedroeg op 1 januari 2018 afgerond € 12,7 miljoen, exclusief startersleningen. Per 31 december 2018 bedroeg de restantschuld afgerond € 8,6 miljoen.

Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is om tot een zodanig opbouw van de leningenportefeuille te komen dat het renterisico door renteaanpassing en herfinanciering in voldoende mate worden beperkt. Als de leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, zal ook het renterisico over de vaste schuld gelijkmatig in de tijd zijn gespreid. Als bovengrens wordt een bedrag van 20% van het begrotingstotaal per 1 januari 2018 gehanteerd. Indien de jaarlijks te herfinancieren bedragen onder de norm blijven is er sprake van een beheerste en overzienbare situatie. Zoals uit onderstaande tabel blijkt bedraagt de ruimte onder de risiconorm in 2018 bijna € 19 miljoen.

bedragen x € 1.000		
Renterisico	Rekening 2018	Rekening 2017
Renterisico vaste schulden		
Renteherziening o/g	-	-
Betaalde aflossingen	4.021	4.750
Renterisico vaste schulden	4.021	4.750
Toegestane renterisiconorm		
Omvang begroting 2018 (=grondslag)	116.113	124.815
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20,0%	20,0%
Toegestane renterisiconorm	23.223	24.963
Toets renterisiconorm		
Ruimte onder renterisiconorm	19.202	20.213
Overschrijding renterisiconorm		

Kasgeldlimiet

Ieder kwartaal wordt een opgave gedaan aan het CBS via informatieverstrekking derden (lv3). Hieruit kunnen gegevens worden gehaald met betrekking tot de gemiddelde netto vlottende schuld. Dit bedrag mag de kasgeldlimiet –dit is de maximaal toegestane netto vlottende schuld- niet overschrijden. Het percentage voor de kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal, zijnde afgerond € 116 miljoen. Het bedrag van de kasgeldlimiet bedraagt afgerond € 9,9 miljoen.

bedragen x € 1.000				
Kasgeldlimiet	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Netto vlottende schuld				
Omvang vlottende schulden	12.144	10.597	6.880	3.379
Omvang vlottende middelen	605	555	416	187
Netto vlottende schuld	11.539	10.042	6.464	3.192
Toegestane kasgeldlimiet				
Omvang begroting 2018 (=grondslag)	116.113	116.113	116.113	116.113
Kasgeldlimiet (in % van de grondslag)	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	9.870	9.870	9.870	9.870
Toets kasgeldlimiet				
Ruimte onder kasgeldlimiet			3.406	6.678
Overschrijding kasgeldlimiet	- 1.669	- 172		

Zoals u ziet is de kasgeldlimiet in de eerste twee kwartalen overschreden. Bij overschrijding kan de toezichthouder indien de overschrijding meer dan twee kwartalen voortduurt ons “verplichten” een langlopende geldlening af te sluiten. Medio september 2018 is daarom dan ook een langlopende geldlening van € 6 miljoen afgesloten.

Koersrisico

In 2018 heeft de gemeente geen overtollige middelen uitgezet.

Kasbeheer

Het kasbeheer bestaat uit het saldo- en liquiditeitenbeheer en het beheer van de geldstromen van de debiteuren en crediteuren. Dagelijks wordt erop toegezien dat de liquiditeitspositie van voldoende omvang is om te garanderen dat de verplichtingen tijdig worden nagekomen. Het betalingsverkeer wordt elektronisch uitgevoerd door de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Naast een rekening bij de BNG heeft de gemeente nog een betaalrekening bij de Rabobank. In verband met een effectief saldobehoor en ter voorkoming van extra rentelasten worden positieve saldo regelmatig van deze rekening gestort naar de betaalrekening van de BNG.

Toegestane instrumenten bij het aantrekken van kortlopende middelen zijn daggeld, kasgeldleningen en kredietlimiet op rekeningcourantrekening. Voordat middelen worden aangetrokken met een looptijd korter dan 1 jaar, maar langer dan een maand, moet bij minimaal twee instellingen een offerte worden gevraagd. Kasgeldleningen met een looptijd korter dan een maand worden uit praktische overwegingen meestal afgesloten bij de huisbankier (BNG).

Het kasbeheer bestaat naast het liquiditeitenbeheer uit het beheer van de geldstromen van de debiteuren en crediteuren. De wettelijke betaaltermijn voor inkomende facturen bedraagt 28 dagen na dagtekening van de factuur, tenzij er redenen zijn om hiervan af te wijken.

Het debiteurenbeheer omvat het zorg dragen voor een tijdige ontvangst van betalingen. De betaaltermijn van uitgaande facturen bedraagt standaard 14 dagen na dagtekening van de factuur, tenzij anders is aangegeven. Te denken valt hierbij aan nota's voor bijvoorbeeld kosten begraven, grafrechten. De termijn die hier wordt gehanteerd is 30 dagen.

De inning van belastingdebiteuren geschiedt zoveel mogelijk door middel van automatische incasso. Gemiddeld maakt 61,7% van de belastingdebiteuren gebruik hiervan. Verder komt het nog steeds voor dat er automatische incasso's worden ingetrokken wegens onvoldoende saldo op de rekeningen van de belastingdebiteuren. Verwacht wordt dan ook dat dit percentage niet verder zal stijgen.

Financieringspositie

Net als in het bedrijfsleven is het bij de gemeente belangrijk om te weten of zij haar kortlopende en langlopende verplichtingen na kan komen. Hierbij wordt gekeken naar de stand van de investeringen enerzijds en de aanwezige financieringsmiddelen anderzijds. Als de boekwaarde van de investeringen groter is dan de aanwezige financieringsmiddelen, is er sprake van een financieringstekort. Van een financieringsoverschot is sprake als er minder is geïnvesteerd dan de aanwezige financieringsmiddelen. De gemeente beschikt over de volgende financieringsmiddelen: algemene en bestemmingsreserves, voorzieningen en langlopende leningen.

bedragen x € 1.000

Financieringsbehoefte	Begroting 01-01-2018	Rekening 01-01-2018	Rekening 31-12-2018	Vershil
Boekwaarde				
Boekwaarde vaste activa incl. voorraden	113.330	116.769	115.373	- 1.396
Boekwaarde leningen u/g	16.411	15.300	11.203	- 4.097
Totaal boekwaarde	129.741	132.069	126.576	- 5.493
Aanwezige financieringsmiddelen				
Eigen vermogen				
Reserves	55.032	51.741	49.041	- 2.700
Resultaat boekjaar		3.682	760	- 2.923
Totaal eigen vermogen	55.032	55.423	49.801	- 5.622
Vreemd vermogen				
Voorzieningen	6.633	7.516	10.459	2.942
Langlopende leningen	66.432	61.748	61.046	- 702
Totaal vreemd vermogen	73.065	69.265	71.505	2.240
Totaal financieringsmiddelen	128.097	124.688	121.306	- 3.382
Financieringstekort (-/-) c.q. overschot (+/+)	- 1.644	- 7.381	- 5.270	2.111

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt is het financieringstekort gedurende 2018 (31-12 / 1-1) afgenomen met ruim 2 miljoen afgenomen. De afname van de boekwaarde grondexploitatie en het aantrekken van een langlopende lening in september 2018 zijn de grootste factoren in deze afname.

Treasury.

De toerekening van rente is een belangrijk aandachtspunt geweest bij de wijzigingen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) met ingang van 2017. Met de wijziging is geprobeerd dat alle gemeenten op dezelfde manier omgaan met hun rentelasten en –opbrengsten. Vanaf 2017 moest rente worden toegerekend aan de taakvelden. In onderstaand renteschema is invulling gegeven aan de doorbelasting van de rentelasten naar de taakvelden.

Met ingang van 2017 is geen rekening gehouden met rente over het eigen vermogen en voorzieningen, de zogenaamde bespaarde rente. Deze rente werd gebruikt als dekkingsmiddel voor de exploitatie.

Een gevolg hiervan is dat de wekelijkse rentelasten lager uitvallen. Ook het omslagpercentage is lager. Doordat het omslagpercentage overeenkomstig de Kadernota is vastgesteld is er een saldo ontstaan een saldo op het taakveld Treasury. Per saldo is er een nadelig saldo van € 38.000 bij de jaarrekening.

bedragen x € 1.000

Renteschema		Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(-)	- 1.893	- 1.874	19 V
b. Externe rentebaten	(+)	496	482	- 14 N
Totaal door te rekenen externe rente		- 1.396	- 1.392	5 V
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	253	222	- 32 N
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	- 260	- 260	0 V
c3. De rentebaat van aangetrokken en weer verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(-)	260	260	- 0 N
Saldo door te rekenen externe rente		- 1.143	- 1.170	- 27 N
d1. Rente over eigen vermogen	(-)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(-)	-	-	-
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente		- 1.143	- 1.170	- 27 N
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(+)	1.271	1.260	- 11 N
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		128	90	- 38 N

EMU saldo

Op grond van artikel 3 van het Besluit Begroting en Verantwoording moet het EMU-saldo nu ook in de jaarstukken worden opgenomen. Genoemd artikel vereist dat ook de jaarstukken inzicht bieden dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.

In Europees verband is afgesproken dat het overheidstekort maximaal 3% van het BBP mag bedragen. Binnen ons land is dit tekort van 3% verdeeld tussen de verschillende overheden. Decentrale overheden mogen als afgeleide hiervan een tekort hebben van 0,4% van het BBP. Het aandeel hierin voor gemeenten is 0,27% van het BBP en bedraagt voor 2018 € 4,454 miljoen. Deze norm is in de septembercirculaire 2018 bekendgemaakt.

Er kunnen een aantal scenario's ontstaan:

Bij een positief EMU-saldo krijgt de gemeente via reële transacties meer geld binnen dan dat ze uitgeeft. Dit schept ruimte om schulden af te lossen, te sparen en de reservepositie te verhogen. Daarmee draagt zij positief bij aan het EMU-saldo van Nederland.

Als het EMU-saldo grenst aan 0 dan krijgt de gemeente via reële transacties ongeveer evenveel geld binnen als dat er wordt uitgegeven.

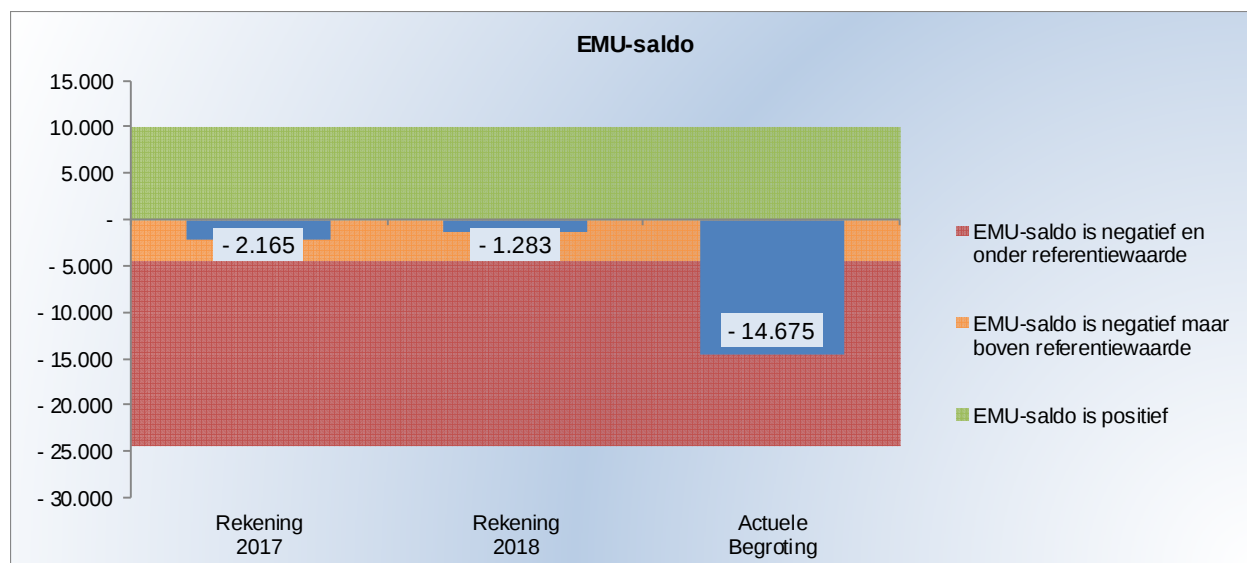
Bij een negatief EMU-saldo geeft de gemeente via reële transacties meer geld uit dan dat er binnenkomt. Gemeente maakt schulden, trekt leningen aan en spreekt het gespaarde geld aan. Ook nemen de reserves af. Hiermee draagt zij bij aan het EMU-saldo van Nederland.

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)			Rekening 2017	Rekening 2018	Actuele Begroting
1.	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	391	- 5.622	- 10.452
2.	(-)	Mutatie (im)materiële vaste activa	2.018	2.982	8.603
3.	(+)	Mutatie voorzieningen	883	2.942	- 242
4.	(-)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.421	- 4.378	- 4.622
5.	(-)	Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-
Berekend EMU-saldo			- 2.165	- 1.283	- 14.675

bedragen x € 1.000

EMU-saldo referentiewaarde	Rekening 2017	Rekening 2018	Actuele Begroting
EMU-saldo volgens berekening	- 2.165	- 1.283	- 14.675
EMU-SALDO referentiewaarde	- 4.454	- 4.454	- 4.454
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde	2.289	3.171	
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde			- 10.221

De rekeningen 2017 en 2018 geven aan dat we binnen de referentiewaarde van de EMU tekortnorm blijven. De begroting laat een groot tekort zien omdat er nog grote investeringen in de begroting zijn opgenomen, hetgeen met een hoog financieringstekort gepaard gaat. In de begroting 2019 is wederom een groot investeringsniveau opgenomen. Wanneer deze investeringen tot besteding komen zal ook in de rekening 2019 het tekort gaan toenemen.

Op dit moment is geen sprake van een sanctiemaatregel omdat landelijk de tekortnorm van 0,27% van het BBP van toepassing is. Deze optie is wel in beeld en geldt voor alle gemeenten indien landelijk de tekortnorm wordt overschreden. Daarbij is niet van belang of een gemeente hierin wel of niet heeft bijgedragen.

3.5 Bedrijfsvoering

Het afgelopen jaar was een bijzonder jaar met de komst van een nieuw college en een nieuwe gemeenteraad. Nieuwe ambities en prioriteiten zijn gelegd en verbonden met reeds bestaand beleid. Leidraad voor de komende jaren is het coalitieakkoord "Door verbinding naar resultaat", inmiddels vormgegeven in 5 pakkende ambitiekaarten. Naast een nieuw college en raad betekende 2018 ook het aantreden van een nieuwe algemeen directeur en een nieuw managementteam.

Interne organisatie

In 2017 is de organisatiestructuur en de aansturingswijze aangepast om het procesgericht werken in de organisatie te verbeteren. Zoals destijds afgesproken is in 2018 een tussenevaluatie over deze wijzigingen gehouden. Dit in nauwe samenwerking met de Ondernemingsraad, waarbij veel ruimte is gegeven voor de ervaringen en mening van onze medewerkers, onder meer via een enquête onder medewerkers en diverse (team)gesprekken.

De uitkomsten van deze enquête en diverse gesprekken geven aan dat er aanpassingen nodig zijn op de gekozen manier van werken. De noodzaak voor de ontwikkeling naar een wendbare en flexibele organisatie is er nog steeds. Ofwel, we willen minder hiërarchie, korte lijnen en de verantwoordelijkheden laag beleggen. Bij het doorvoeren van de gewenste aanpassingen worden eveneens de uitkomsten meegenomen uit het cultuuronderzoek, zoals dat door de Ondernemingsraad is geïnitieerd en eind 2018 uitgevoerd is. Uit dit onderzoek komt naar voren dat er veel goed gaat, medewerkers loyaal en betrokken zijn en in het algemeen tevreden zijn over hun baan. Daar staat tegenover dat er een duidelijke behoefte is aan sturing, ontbreekt de koersvastheid in de organisatie en is er onvoldoende (persoonlijke) aandacht voor de medewerker.

De ingezette weg naar een wendbare en flexibele organisatie, waarbij de vraag van inwoners, ondernemers en instellingen centraal staat, wordt vervolgd. De organisatie is nooit 'af'. Voorbereidend op een nieuw en platter organisatie-model staat 2019 vooral in het teken van goed leiderschap. Koersvast, met aandacht voor mens en inhoud.

Medewerkers

Eind 2018 werkten er 337 medewerkers bij onze organisatie, tegenover 344 een jaar ervoor. Het aantal formatieplaatsen is daarentegen gestegen. De uitbreiding qua formatie betrof onder meer de beleidsvelden woningbouw, duurzaamheid, sociaal domein en social media. De lagere bezetting komt onder andere omdat vacatures langer open staan. Het wordt steeds moeilijker om de goede mensen te vinden voor bepaalde vacatures.

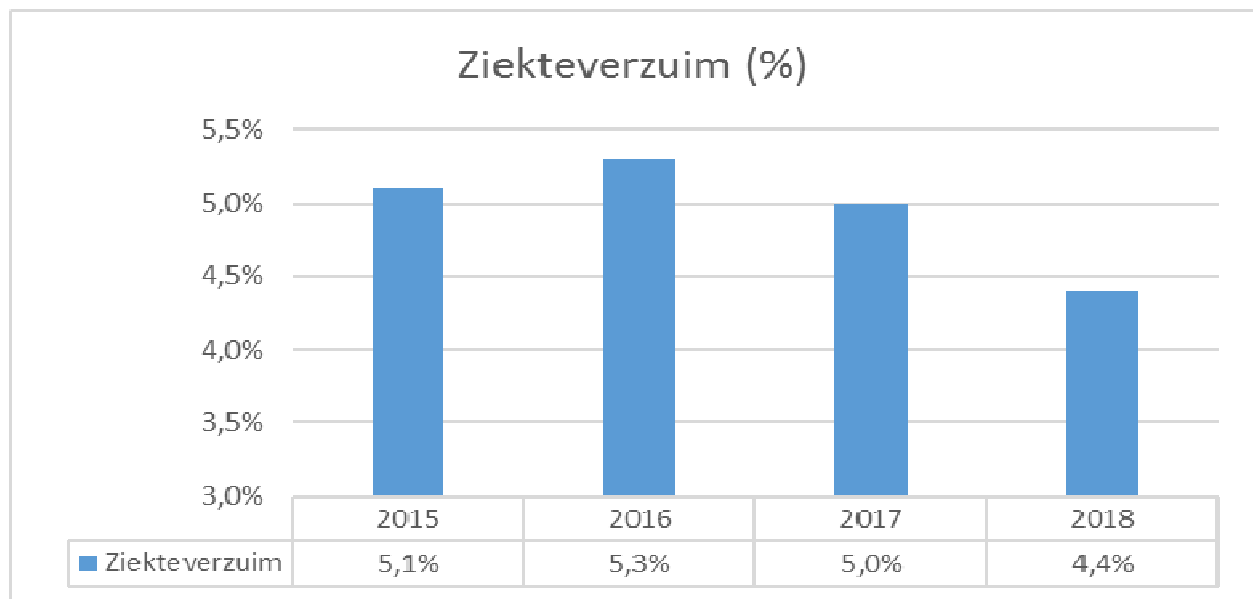
Aantal medewerkers / formatie	2015	2016	2017	2018
Totaal aantal medewerkers	326	333	344	337
Aantal mannen	165	168	167	159
Aantal vrouwen	161	165	177	178
Totale formatie (fte)	310	314	317	328

Een blik op ons personeelsbestand laat zien dat 65% van de medewerkers 45 jaar of ouder is. Willen we ook in de toekomst een aantrekkelijke werkgever zijn, een personeelsbestand hebben dat qua leeftijd in balans is, dan is de instroom van jong talent belangrijk. Onder meer daarom hebben we het generatiepact ingevoerd. Hiermee biedt de gemeente medewerkers van 58 jaar en ouder de mogelijkheid om minder te werken met gedeeltelijk behoud van salaris. De loonkosten die bespaard worden door het generatiepact worden ingezet om jongeren aan te nemen.

In 2018 hebben 22 collega's deelgenomen aan het generatiepact, dit is een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar. Hierdoor hebben 5 jongeren onder de 27 jaar in 2018 een traineetraject bij ons gevolgd. De eerste effecten hiervan zijn ook zichtbaar in de gemiddelde leeftijd van onze medewerkers. Voor het eerst in jaren is de gemiddelde leeftijd gedaald (nu 46,7 jaar).

Kengetallen	2015	2016	2017	2018
Stagiaires	23	20	7	14
Trainees	1	5	8	5
Interne detachering	9	9	9	24

De organisatie heeft de afgelopen periode veel ingezet om het ziekteverzuim in de organisatie te verminderen. Dat dit effect heeft, laat het dalende ziekteverzuim goed zien:

Samenwerking

In 2017 is gestart met het gezamenlijke klantcontactcentrum: telefonische vragen van inwoners en ondernemers uit Zwartewaterland worden nu zoveel mogelijk in het 1e contact beantwoord door het KCC van Steenwijkerland. In het afgelopen jaar heeft het KCC bijna 84.000 telefoongesprekken ontvangen, waarvan 58.000 uit Steenwijkerland. De klanttevredenheid scoort gemiddeld een 8,4.

Ook andere bedrijfsvoeringonderdelen doen we in samenwerking met omliggende gemeenten. Dat geldt voor onze inkoopcoördinatie (samen met Zwartewaterland en Staphorst), informatiebeveiliging en ook op het terrein van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC). In het afgelopen jaar heeft de VIC gewerkt vanuit een gezamenlijk controleplan voor de 5 deelnemende gemeenten, waarbij onderling bij elkaar controles zijn uitgevoerd. De VIC-samenwerking krijgt steeds meer handen en voeten, ook vooruitlopend op de invoering van de rechtmatigheidsverklaring van het college in 2021.

Informatieveiligheid

Inwoners en ondernemers moeten erop kunnen vertrouwen dat hun gegevens veilig zijn, dat de informatie die de gemeente uitwisselt met andere overheden betrouwbaar is en dat de gemeente zorgt voor een veilige leefomgeving. Net als in 2017 is het afgelopen jaar de zelfevaluatie op informatieveiligheid uitgevoerd binnen de organisatie. Uit deze zelfevaluatie is gebleken dat we voldoen aan de geselecteerde normen voor DigiD en Suwinet en een positieve verantwoording kunnen afleggen over de van toepassing zijnde gemeentelijke basisregistraties.

In de loop van het afgelopen jaar is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van toepassing geworden. Vooruitlopend hierop hebben we ons privacybeleid vastgesteld en hebben we, gezamenlijk met Zwartewaterland, Staphorst en Westerveld, voor de uitvoering 2 functionarissen gegevensbescherming aangesteld.

Omgevingswet

Vanaf 2021 hebben we te maken met de omgevingswet. Er is dan één wet voor de fysieke leefomgeving. De bijna 30 wetten, 60 Algemene Maatregelen van Bestuur en 75 ministeriële regelingen die er nu zijn, zijn dan verleden tijd. In maart 2018 is opdracht gegeven tot het uitwerken en opzetten van een programma voor de invoering van de omgevingswet. Eind 2018 was dit programmaplan gereed: het resultaat van een intensief traject waarbij vele medewerkers en partijen buiten het gemeentehuis betrokken zijn geweest. Het plan is het startpunt voor de komende twee jaar.

Financiën

Binnen de bedrijfsvoering resulteert over 2018 een financieel overschot van 1,1 mln. In de jaarrekening is een uitgebreide toelichting gegeven op dit overschot. Naast meevallende afschrijvingslasten binnen de bedrijfsvoering betreft dit een overschot bij ICT en bij de formatiebudgetten. Diverse ICT-projecten die waren gepland voor 2018 moesten door de tekort aan medewerkers, zowel bij ons als ook bij externe dienstverleners, van een nieuwe planning worden voorzien. De uitgestelde projecten, zoals de herziening van onze serverruimte, nieuwe telefooncentrale en mobiele devices (telefoons, tablets) moesten worden uitgesteld naar 2019. Ook zijn besparingen gerealiseerd op enkele (onderhouds)contracten.

Daarnaast is een belangrijke oorzaak een overschot binnen de formatiebudgetten. Dit overschot over 2018 van circa € 0,6 mln. is mede ontstaan doordat vacatures langer open staan. Ook in de afgelopen jaren hebben we binnen de bedrijfsvoering boekhoudkundig een positief saldo op de formatiebudgetten gerealiseerd. Gemiddeld bedroeg dit surplus € 400.000. Dit surplus bood ons de mogelijkheid om met ingang van de begroting 2019 enkele personele claims structureel via de bestaande bedrijfsvoeringbudgetten te bekostigen.

3.6 Verbonden partijen

Op 9 februari 2016 heeft de raad de nota "Verbonden partijen" vastgesteld. Het proces van deelnemingen is echter een dynamisch gebeuren. Regelmatig moet deze nota dan ook worden herzien. Hieronder treft u de belangrijkste resultaten en wijzigingen aan welke binnen de kaders van de reeds vastgestelde nota passen.

Bij de begroting is al aangegeven welke voornemens de gemeente had met haar aandelenbezit, namelijk het streven naar een zo hoog mogelijk rendement in de vorm van dividend.

De visie van ons certificatenbezit bij Dataland moet leiden tot het op korte termijn verlagen van de lastendruk bij verzoeken om bouwgegevens en het verbeteren van de kwaliteit van de eigen vastgoedgegevens.

Landelijke, regionale of plaatselijke ontwikkelingen hebben in 2018 geen aanleiding gegeven bovengenoemde standpunten los te laten en over te gaan tot vervreemding. Afhankelijk van de mate van verbondenheid (bijv. geplaatst aandelenkapitaal) zijn we in staat om invloed op het beleid van de betreffende verbonden partij uit te oefenen. De genoemde verbonden partijen kennen hun eigen risicopositie. Daar waar sprake is van een aanzienlijk, niet afgedekt, risico wordt dit meegenomen bij de paragraaf weerstandsvermogen.

De op 29 april 2019 ontvangen jaarstukken van verbonden partijen zijn opgenomen. Van enkele verbonden partijen zijn nog geen jaarstukken 2018 beschikbaar en deze ontbreken dan ook in deze paragraaf.

De bijlage is conform het raadsvoorstel van 9 februari 2016 opgesteld en worden in de volgende categorieën gepresenteerd (zie ook paragraaf 3.2):

- o vennootschappen en coöperaties
- o stichtingen en verenigingen
- o gemeenschappelijke regelingen en

De 4^e categorie, de "overige verbonden partijen" is momenteel niet voorradig.

1. Vennootschappen en coöperaties

1.1. BNG

Verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten N.V.
Activiteiten	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven te voorzien in kredietverlening aan decentrale overheden en in kredietverlening onder garantie van overheden.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente op een zo goedkoop mogelijke manier kan lenen om de rentekosten zo laag mogelijk te houden. Ook zijn de financiële zekerheden en stabiliteit van maatschappelijk belang.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Nederlandse overheden (50% rijk, 50% gemeenten, provincies en waterschappen)
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 129.675 aandelen à € 2,50. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 0,24%
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

Bank Nederlandse Gemeenten N.V.					
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Tier-1 ratio	Bedrijfsresultaat
2014	74	3.582.000	149.891.000	24%	126.000
2015	132	4.163.000	145.317.000	27%	226.000
2016	213	4.486.000	149.483.000	32%	369.000
2017	328	4.953.000	135.041.000	37%	393.000
2018	370	4.991.000	132.518.000	38%	337.000

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2018 in 2019 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	De bank verwacht toenemende investeringen door woningcorporaties in nieuwe woningen en een toename van duurzaamheidsinvesteringen, zoals die in hernieuwbare energie. Deze ontwikkelingen zullen de kredietaanvraag van de klanten positief beïnvloeden. Het renteresultaat zal naar verwachting uitkomen binnen een bandbreedte van € 410 tot € 450 miljoen. Gegeven de afhankelijkheid van marktomstandigheden is een betrouwbare prognose over de financiële transacties niet te geven. De bank acht het niet verantwoord om nu al een uitspraak te doen over de te verwachten nettowinst over 2019. Het uitkeringspercentage van de nettowinst bedraagt de komende jaren weer 50%.
Risico's	Beperkt, tot deelname aandelenkapitaal. Financiers hebben vertrouwen in de bank dat het risico van kredietverlening aan de BNG bank beperkt is, gezien het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat.

1.2. Enexis

Verbonden partij	Enexis Holding N.V.
Activiteiten	Enexis is verantwoordelijk voor: - Distribueren en transporteren van energie. - Het in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie en transportnetten in relatie tot energie. - Het ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten mits deze binnen de wettelijke grenzen vallen.
Inhoudelijk belang	Om de consument te beschermen tegen een monopolist is wettelijk bepaald dat netbeheerders in publieke handen moeten blijven.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 304.012 aandelen à € 1. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 0,207%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

Enexis Holding N.V.						
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteitsratio	Bedrijfsresultaat
2014	258	37	3.517.000	2.593.000	55%	265.500
2015	218	37	3.608.000	2.532.000	51%	223.100
2016	210	-	3.704.000	3.173.000	51%	207.000
2017	210	-	3.808.000	3.234.000	51%	207.000
2018	249	-	4.024.000	3.691.000	52%	319.000

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2018 in 2019 worden ontvangen. In 2018 is een suppletie-uitkering ontvangen in verband met aflossing van de zgn. Edon-leningen ad € 25.555.

Ontwikkelingen	De verwachting is dat de vraag naar elektriciteit blijft stijgen door toenemende elektrificatie van mobiliteit en verwarming. Een andere ontwikkeling is dat steeds meer particuliere klanten zelf energie opwekken. Ook leveren zij energie terug aan het netwerk. De verduurzaming van de gebouwde omgeving is één van de grootste uitdagingen in de energietransitie. Gezocht wordt naar
----------------	---

	geschikte en betaalbare oplossingen met als uiteindelijk doel een CO2-neutraal gebouwde omgeving in 2050. Op wijkniveau adviseert het netwerkbedrijf over de beste en meest kostenefficiënte oplossing, waarbij rekening wordt gehouden met de lokale situatie. Een radicale omslag naar all-electric is niet in alle gevallen de beste keuze. Om recht te doen aan de lokale situatie wordt geadviseerd een pragmatische aanpak die flexibel is voor nieuwe technologische ontwikkelingen. Zo kunnen verduurzamingsplannen worden gerealiseerd en blijven de kosten beheersbaar.
Risico's	De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde ad € 6,2 miljoen te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.

1.3. Rendo Holding N.V.

Verbonden partij	Rendo Holding N.V.
Activiteiten	Rendo houdt zich als regionale netbeheerder van elektriciteit- en gasnetten primair bezig met het ontwerp, de bouw en het beheer van energienetwerken. Daarnaast houdt zij zich bezig met activiteiten gericht op onderhoud, verhuur en verkoop van energieverbruikstoestellen en adviseert of participeert o.a. in duurzaamheids- en innovatieprojecten op gebied van energie.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat er een betrouwbare, betaalbare en schone energievoorziening is op de korte en lange termijn. De wet verplicht een splitsing van gasbedrijven in een leverings- en productie-deel, waarbij het leveringsdeel in publieke handen moet blijven. Het publiek belang kan het best behartigd worden in een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Gemeenten Hoogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 198 aandelen à € 453,78. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 19,98%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

N.V. Rendo Holding						
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat	
2014	1.498	57.501	76.959	40%	10.443	
2015	1.498	61.015	71.970	45%	11.014	
2016	1.498	67.246	67.910	50%	13.700	
2017	1.498	70.342	66.962	51%	10.596	
2018	1.498	72.404	72.027	50%	10.001	

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2016 in 2017 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	In de komende periode gaan de wettelijk gemaximeerde tarieven omlaag. Dit is een stimulans voor de Rendo om kosten te besparen. De komende jaren houdt Rendo rekening met een dividenduitkering van € 7,5 miljoen. In verband met aanpassing van de Algemene Voorwaarden tot toetreding tot NV Rendo Holding is het mogelijk dat deze wordt bijgesteld. De intentie is om een voorstel hierover in de aandeelhoudersvergadering van december 2019 te behandelen.
Risico's	N.V. Rendo Holding bestaat uit Rendo Netwerken. Rendo Netwerken beheert en onderhoudt het gas- en elektriciteitsnetwerk. Gezien de aard van de activiteiten is Rendo Netwerken een vrij stabiele vennootschap. Bij een eventuele overname in verband met sectorordening vervalt het dividend. De opbrengst is naar verwachting (aanzienlijk) lager dan de huidige dividendopbrengst.

1.4. Vitens N.V.

Verbonden partij	Vitens N.V.
Activiteiten	Het doel van Vitens is een betrouwbare en onafhankelijke watervoorziening tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.
Inhoudelijk belang	Het is wettelijk vastgelegd dat de aandelen van waterbedrijven alleen in publieke handen mogen zijn, omdat de drinkwatervoorziening een publiek belang is. Het belang wordt het beste verwezenlijkt door middel van een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Provincies Overijssel, Utrecht, Flevoland, Gelderland, Drenthe en Friesland en gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 60.227 aandelen á € 56,50. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 1,042%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

Vitens N.V.						
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteitsratio	Bedrijfsresultaat
2014	174	87	421.200	1.292.500	24,6%	42.100
2015	231	71	471.700	1.242.700	27,5%	55.400
2016	202	52	489.100	1.249.200	28,1%	48.500
2017	199	37	533.700	1.194.400	30,9%	47.700
2018	54	26	533.000	1.233.500	30,2%	13.000

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2018 in 2019 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	Vitens zal de komende jaren nadrukkelijk verder bouwen op het fundament dat de afgelopen jaren is gelegd. Zowel in de klantbeleving als in de zorg voor het milieu en de maatschappij hebben we flinke stappen gezet. De verwachting is dat het uit te keren dividend de komende periode zal dalen. Dit wordt veroorzaakt door een daling van het verwachte jaarlijkse resultaat en een hoger investeringsniveau. Inmiddels is de WACC (maximaal te behalen rendement) voor de jaren 2018 en 2019 vastgesteld op 3,4%.
Risico's	De deelneming brengt voor de gemeente een gering risico met zich mee. Vitens opereert maar zeer beperkt in een concurrerende omgeving, de marktrisico's zijn daarom beperkt. De operationele risico's zijn niet klein omdat het product moet voldoen aan hoge kwaliteitseisen.

1.5. Rova N.V.

Verbonden partij	Rova Holding N.V.
Activiteiten	Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van afvalzorgplicht van gemeenten.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat de gemeente de afvalverwerking tegen de zo laag mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert. Het publiek belang kan behartigd worden door middel van een publieksrechtelijk deelname op basis van de Wgr.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Afvalverwijdering Utrecht, gemeenten in West Overijssel, Amersfoort, Meppel, Apeldoorn, Oost-Gelre, Twenterand, Urk, Aalten, Olst-Wijhe, Winterswijk en Westerveld.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 579 aandelen á € 113,45. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 8,24%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

N.V. Rova Holding						
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	281	81	23.620	54.517	30,2%	5.697
2015	324	81	25.785	56.127	31,5%	6.819
2016	430	81	28.886	57.368	33,5%	9.142
2017	348	81	36.516	47.091	36,9%	7.441
2018	252	81	36.742	53.791	35,9%	5.784

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2017 in 2018 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	De behaalde resultaten in de transitie van afval naar grondstoffen (omgekeerd inzamelen) en de implementatie van de BOR-dienstverlening zijn positief te noemen. De Rova zal zich hierop blijven inzetten. Verder wordt gezocht door het uitbreiden van samenwerking met gemeenten, bijvoorbeeld op het terrein van beheer openbare ruimte en groenbeheer en is Rova actief rondom de implementatie van de participatiewet (bijvoorbeeld door het bieden van leerwerktrajecten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt). Verbrandingsbelasting -----
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal.

1.6. Wadinko N.V.

Verbonden partij	Wadinko N.V.
Activiteiten	Het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken en het bevorderen van de werkgelegenheid in de provincie, één en ander in de ruimste zin van het woord.
Inhoudelijk belang	Wadinko heeft tot doel het creëren van werkgelegenheid door middel van het stimuleren van bedrijvigheid. Dit is van maatschappelijk belang, maar strikt genomen geen publiek belang omdat het een normale economische activiteit betreft. Er zijn concurrerende particuliere initiatieven die met vergelijkbare participaties hetzelfde doel bereiken. Het is daarmee niet optimaal om als gemeente in een privaatrechtelijke partij te participeren.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en 20 gemeenten in Overijssel plus gemeenten Meppel, Noordoostpolder, Urk en

	Westerveld.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 130 aandelen á € 100. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 5%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

Wadinko N.V.					
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	65	60.460	1.639		7.362
2015	65	65.284	1.536		6.018
2016	65	65.626	1.441		1.537
2017	65	67.657	1.521		3.225
2018	65	67.999	1.512		1.537

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2016 in 2017 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	Het beleid voor de komende zal worden voortgezet met als doelstelling: - 5.000 arbeidsplaatsen in 2021 bij Wadinko participaties en - gemiddeld 4% rendement op eigen vermogen.
Risico's	Verbonden met de taken van Wadinko zijn er ondernemingsrisico's. De participatiemaatschappij zorgt dat zij invloed uitoefent op de ondernemingen waarin zij participeert via een Raad van Commissarissen of een aandeelhoudersovereenkomst. Het is echter niet te zeggen welke risico's Wadinko precies loopt met betrekking tot de aangeane participaties. De afgelopen jaren is een positief financieel resultaat gedraaid. Dit wil echter niet zeggen dat het bedrijf financieel gezond blijft, vanwege de afhankelijkheid van de financiële posities van de participerende partijen. Vooralsnog is het eigen vermogen (liquide middelen) hoog genoeg om risico's op te vangen.

1.7. Noordwestgroep N.V.

Verbonden partij	Noordwestgroep N.V.
Activiteiten	Het doel van de vennootschap is op sociaal-economisch verantwoorde wijze inwoners van de gemeente Steenwijkerland met een grote afstand tot de arbeidsmarkt toe te leiden naar betaalde arbeid.
Inhoudelijk belang	Het publiek belang, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking aan het arbeidsproces laten deelnemen, is wettelijk gezien een taak van de gemeente en wordt verwezenlijkt via de Noordwestgroep N.V.
Bestuursprogramma	Steenwijkerlanders zijn actief
Deelnemende partijen	Gemeente Steenwijkerland
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit thans 100% van de uitgegeven aandelen, zijnde 1.200 á € 453,78 per aandeel.
Vertegenwoordiger	Wethouder Bijl-Oord

Noordwestgroep N.V.					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat
2014	548	1.045	2.450	30%	-
2015	298	1.045	2.373	31%	-
2016	621	1.045	1.951	35%	-
2017	970	1.045	1.740	38%	-
2018	508	1.045	2.111	33%	-

Ontwikkelingen	Vanaf 1 januari 2015 vindt er geen nieuwe instroom meer plaats in de sociale werkvoorziening bij NoordWestGroep. Op lange termijn zal de sociale werkvoorziening worden teruggebracht tot 30% van het huidige niveau. Alleen voor personen die zijn aangewezen op beschut werken zal dan nog een vergoeding worden ontvangen. Naast deze afbouw wordt ook de jaarlijkse subsidie vanaf 2015 tot en met 2020 gefaseerd verlaagd met in totaal € 2.500 per fte. Naast deze afbouw neemt ook de verdien capaciteit van het resterende sw-bestand af. Mochten er geen maatregelen getroffen worden dan zou de gemeentelijke bijdrage in 2020 uitkomen op circa € 2 miljoen per jaar. NoordWestGroep heeft daarom in 2018 een herstructureringsplan opgesteld om deze verwachte tekorten terug te brengen tot circa € 1,2 miljoen. Hierbij moet met name gedacht worden aan kostenreductie en omzetverhoging door een bredere inzet van het bedrijf voor andere doelgroepen (met name voor de Participatiewet). De eerste resultaten van deze herstructurering laten in 2018 een positief beeld zien. Het uiteindelijke tekort over 2018, inclusief de getroffen voorziening voor herstructureringskosten, ligt lager dan in 2017. In 2019 zal dan ook gekeken worden naar de toekomstscenario's van NoordWestGroep voor de middellange termijn.
Risico's	De jaarlijkse verlaging van de rijkssubsidie betekent een financieel risico voor de gemeente, zeker als Noordwestgroep hier geen nieuwe inkomsten tegenover zet.

1.8. Vennootschappen na verkoop Essent

In 2009 werd het productie- en leveringsdeel van Essent verkocht aan RWE. Bij de verkoop is een aantal tijdelijke B.V.'s opgericht om de belangen van de aandeelhouders te behartigen. In 2016 zullen CBL Vennootschap B.V., Verkoop Vennootschap B.V. en Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. naar verwachting worden opgeheven.

Verbonden partij	Vordering op Enexis B.V.
Activiteiten en inhoudelijk belang	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. Enexis beschikte over onvoldoende contante middelen om de koopprijs te kunnen betalen. Dit bedrag is omgezet in een lening van de aandeelhouders van Essent. De B.V. is in het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 4.236 aandelen, zijnde een aandeel in het totaal aandelenvermogen van 0,20%. De gemeente heeft nog 1 lening uitstaan: - Lening D, einddatum 30/9/2019, rente 7,20% € 680.000
Vertegenwoordiger	Wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

Vordering op Enexis B.V.					
Jaar	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	94	66	860.000	0%	- 17
2015	94	45	860.000	0%	- 22
2016	90	24	356.000	0%	- 20
2017	51	9	350.000	0%	- 15
2018	-	- 2	356.324	0%	- 11

bedragen x € 1.000

Verkoop Vennootschap B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	-	363.305	80.000		17.290
2015	635	84.803	30.139		48.900
2016	162	1.243	37		- 524
2017	2	151	6		- 67
2018	-	112	30		- 39

bedragen x € 1.000

CSV Amsterdam B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	-	9	36		- 44
2015	-	42	50		- 50
2016	-	3.209	171		3.251
2017	4	870	53		- 110
2018	-	746	45		- 124

bedragen x € 1.000

Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	-	1.598	108		- 19
2015	-	1.580	118		- 18
2016	-	1.639	51		59
2017	-	1.620	18		- 18
2018	-	1.605	24		- 15

bedragen x € 1.000

CBL Vennootschap B.V..					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	-	9.811	107		- 67
2015	-	9.460	445		- 351
2016	15	788	149		- 270
2017	1	147	17		- 19
2018	-	137	22		- 9

Ontwikkelingen	Vordering op Enexis B.V. Op dit moment resteert alleen nog lening D. Deze mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou deze lening eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 kunnen worden ontbonden na de aflossing van de lening op 30 september 2019. Verkoop Vennootschap B.V. Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting in 2009 € 800 mln.. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het General Escrow Fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. CBL Vennootschap B.V. Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting in 2009 \$ 275 mln.. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het General Escrow Fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd. De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht. CSV Amsterdam B.V. In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders van Attero een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst, zijnde € 13,5 miljoen, door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat op deze rekening wordt aangehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Waterland heeft op 22 mei 2015 een claim van ten minste € 9,5 miljoen ingediend bij de CSV Amsterdam B.V. Vanwege die claim, diende - conform de afspraken vastgelegd in de koopovereenkomst - het gehele in escrow geplaatste bedrag ter beschikking te blijven ter afwikkeling van deze claim. De contractuele beoogde verlaging per 27 mei 2015 van het escrow bedrag (lees: betaling door de notaris van € 9,5 miljoen aan de CSV Amsterdam B.V. en daarmee aan de verkopende aandeelhouders) heeft daarom niet plaatsgevonden. In juni 2016 is een compromis bereikt tussen Waterland en de vennootschap voor een bedrag van € 5.464.217 over de belastingclaims tot en met de periode waarin Attero integraal onderdeel, als Essent Milieu, uitmaakte van de Essent-organisatie. Het bedrag is betaald uit het escrow fonds van € 13,5 miljoen. Daarnaast is door Attero een bedrag betaald aan de vennootschap van EUR 3.406.063 voor de (eventuele) belastingteruggaven over deze periode. Het bedrag is toegevoegd aan de overige reserves van de vennootschap. Het resterend vermogen op de escrow-rekening is € 8.035.783,--. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris. De verkopende aandeelhouders en Waterland zijn niet zonder meer gerechtigd tot het voornoemde bij de notaris in escrow gestorte bedrag. De verkopende aandeelhouders en Waterland hebben enkel een voorwaardelijke aanspraak op dat bedrag. Zodra aan de in de escrow overeenkomst opgenomen voorwaarden is voldaan, zal de notaris het desbetreffende bedrag betalen aan hetzij de CSV Amsterdam B.V., hetzij aan Waterland. Het in
----------------	---

	escrow gestorte bedrag maakt geen onderdeel uit van de balans van CSV Amsterdam B.V.. De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kan worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 kunnen worden ontbonden. Echter is er een dispuut tussen de vennootschap en Waterland/Attero over een belastingteruggave over het boekjaar 2011. De vennootschap is van mening dat zij recht heeft op doorbetaling van de belastingteruggave en Waterland/Attero is van mening dat de teruggave verrekend moet worden met de belasting die vervolgens later weer wordt geheven. Echter heeft deze belastingheffing betrekking op een jaar na verkoopdatum. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. Ondanks dat het General Escrow Fond sinds juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente zeer beheerst risico's op Enexis voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000). Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven tot het bedrag van € 8.035,783,- die nog resteert op de escrow-rekening en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

2. Stichtingen en verenigingen

2.1. Stichting Dataland

Verbonden partij	Stichting administratiekantoor Dataland
Activiteiten	Dataland verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijke vastgoed, GEO- en WOZ-informatie voor publieke en private afnemers in Nederland.
Inhoudelijk belang	Deelname is een vorm van samenwerking tussen gemeenten ter behartiging van het openbaar belang en met als resultaat efficiëntie en kennisvoordelen op het gebied van toegankelijkheid van overheidsinformatie. Dankzij de samenwerking met deelnemende gemeenten, vele afnemers en andere betrokkenen bij de overheidsinformatievoorziening is Dataland uitgegroeid tot het landelijke kennis- en dataknooppunt voor vastgoed, geo- en WOZ gerelateerde gemeentelijke gegevens.
Bestuursprogramma	Steenwijkerlanders voelen zich welkom
Deelnemende partijen	Diverse Nederlandse gemeenten
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 22.640 certificaten à € 0,10 per certificaat. Participatie geschiedt door de eenmalige aankoop van certificaten naar rato van het aantal gebouwen in de gemeente. Hiermee krijgt de gemeente zeggenschap over het beleid van Dataland.
Vertegenwoordiger	De gemeente is als participant vertegenwoordigd in de certificaathoudersvergadering.

bedragen x € 1.000

Stichting administratiekantoor Dataland					
Jaar	Ontvangen vergoeding	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat
2014	0	800	600		300
2015	0	949	485		221
2016	0	847	607		- 102
2017	0	751	522		- 96
2018	-	nmb	nmb		nmb

(*) vergoeding voor gemeente als verstrekker van gegevens

Ontwikkelingen	Jaarlijks ontving de gemeen een bescheiden bedrag voor het aanleveren van vastgoedinformatie. Het totale bedrag bedraagt ca. €75.000,-. Per gemeente komt dit neer op gemiddeld € 260,- per jaar. Vaak is het voor de financiële afdeling onduidelijk waar dit bedrag vandaan komt. Om die reden leidt de overboeking van het bedrag tot administratieve- en boekingskosten die eigenlijk niet in verhouding staan met het te ontvangen bedrag. Wat op het niveau van de individuele gemeente een beperkt bedrag genoemd kan worden, vormt in zijn totaliteit voor Dataland jaarlijks een zeer werkbaar bedrag om een medewerker fulltime voor het GGB in te kunnen zetten. Daarom ontvangt de gemeente geen jaarlijkse uitkering meer, zodat Dataland kan investeren in het GGB. Op deze manier kan het GGB blijven groeien en blijft de slagkracht van het beraad behouden, een gegeven dat in het voordeel werkt van alle Nederlandse gemeenten.
Risico's	Dataland is een stichting zonder winstoogmerk. Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in de certificaten geïnvesteerde bedrag.

3. Gemeenschappelijke regelingen

3.1. GGD IJsselland

Verbonden partij	Gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) IJsselland
Activiteiten	De GGD IJsselland bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de ruim 500.000 inwoners van 11 gemeenten in IJsselland
Inhoudelijk belang	De gemeente heeft de wettelijke taak om de gezondheid van de burgers te bevorderen en te beschermen tegen ziekten en calamiteiten. Daarnaast is de gemeente verplicht een gemeenschappelijke gezondheidsdienst te hebben. Het publiek belang kan het best gediend worden door middel van een publiekrechtelijke deelname op basis van de Wgr.
Bestuursprogramma	Steenwijkerlanders doen het samen
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem. De (basis)bijdrage per gemeente wordt berekend aan de hand van het aantal inwoners.
Vertegenwoordiger	Algemeen bestuur: wethouder Jongman-Smit

bedragen x € 1.000

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat
2014	700	1.900	6.300	16%	400
2015	700	2.400	6.100	20%	600
2016	700	1.500	10.200	8%	800
2017	790	1.378	10.593	13%	211
2018	1.344	3.171	8.710	27%	1.848

Ontwikkelingen	De vele veranderingen op het gebied van jeugdzorg, WMO, participatie en de beweging in het onderwijs vragen van de GGD IJsselland om mee te bewegen, in te spelen op vernieuwing en aan te passen. Vanaf 2018 voert de GGD ook de jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar uit en daarmee de gehele jeugdgezondheidszorg (jgz) van 0-18 jaar. De bijdrage aan de GGD is daardoor gestegen met € 570.000. De stijging is identiek aan de uitgave jgz 0-4 jaar in 2017 (toen nog uitgevoerd door de Zorggroep Oude en Nieuwe Land). We zien dat een uniforme uitvoering in alle 11 gemeenten die deelnemen in de GR GGD bijdraagt aan mogelijkheden tot verdere samenwerking en ontwikkeling. Het beleggen van de gehele jgz 0-18 jaar bij de GGD levert meer mogelijkheden voor samenwerking met onderwijs, het sociaal werk en zorg.
Risico's	De risico's die de GGD in haar begroting heeft vermeld hebben niet geleid tot extra kosten. Het exploitatieresultaat 2018 is naar verwachting positief.

3.2. Veiligheidsregio IJsselland

Verbonden partij	Veiligheidsregio IJsselland
Activiteiten	Veiligheidsregio IJsselland werkt met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en het bieden van geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen zijn alle publieke belangen. Deze belangen kunnen het beste behartigd worden door middel van een gemeenschappelijke regeling op basis van de Wgr.
Bestuursprogramma	Steenwijkerlanders voelen zich thuis
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Algemeen bestuur: burgemeester Bats

bedragen x € 1.000

Veiligheidsregio IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat
2014	2.500	1.400	43.100	0,0%	3.700
2015	2.625	2.100	42.270	7,9%	2.034
2016	2.660	2.450	27.763	7,9%	2.037
2017	2.745	2.745	33.321	8,5%	556
2018	2.706	5.065	32.077	14,0%	1.454

Ontwikkelingen	Voorafgaand aan de begroting 2017 is de verdeelmethodiek herzien. Door het algemeen bestuur is op 23 maart 2016 namelijk gekozen voor een combinatiemodel voor de verdeling van de kosten. De kosten worden vanaf 2017 voor 75% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 25% op basis van een meer geobjectiveerde methodiek, te weten het gemeentefonds. Na drie jaar, dus in 2019, wordt de verdeelmethodiek opnieuw geëvalueerd waarbij in principe het gekozen combinatiemodel gehandhaafd blijft. Er wordt alleen gekeken of het geobjectiveerde aandeel van het gemeentefonds in de verdeelmethodiek kan worden vergroot. Voorafgaand aan de evaluatie wordt door het algemeen bestuur op basis van de ontwikkelingen op dat moment besloten hoe de evaluatie exact vorm zal krijgen.
Risico's	Veiligheidsregio IJsselland heeft op 31-12-2017 een weerstandsvermogen van één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Dit betekent dat de veiligheidsregio bij een dergelijke weerstandscapaciteit naar verwachting eenmaal in de zes à zeven jaar niet in staat zal zijn zonder aanvullende financiering een positief eigen vermogen te behouden. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit als onvoldoende te beschouwen. Het is echter wel raadzaam definitieve uitspraken pas te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's. De benoemde risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort voor een percentage van 7,92%.

3.3.IGSD Steenwijkerland/Westerveld

Verbonden partij	Intergemeentelijke Sociale Dienst (IGSD) Steenwijkerland en Westerveld
Activiteiten	Uitvoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB), de bijzondere bijstand, het minimabeleid en de participatiewet.
Inhoudelijk belang	Het samenwerkingsverband is ingesteld om door middel van vergaande samenwerking op het gebied van de uitvoering van Wet Werk en Bijstand en aanverwante wetten de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren, de kwetsbaarheid te verminderen en de efficiëntie te verhogen. Een gemeenschappelijke regeling op basis van de Wgr leent zich hier het best voor.
Bestuursprogramma	Steenwijkerlanders zijn actief
Deelnemende partijen	Gemeenten Steenwijkerland en Westerveld
Aandeel en zeggenschap	
Vertegenwoordiger	Wethouders Bijl-Oord en Harmsma (DB) en wethouders Bijl-Oord, Jongman-Smit en Harmsma (allen in het AB)

bedragen x € 1.000

Intergemeentelijke Sociale Dienst (IGSD) Steenwijkerland en Westerveld					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	3.300	9	2.778	0%	6
2015	3.400	2	3.711	0%	- 7
2016	3.700	10	4.183	0%	8
2017	3.596	15	2.599	0%	4
2018	3.818	22	3.922	0%	8

Ontwikkelingen	Het proces rond de besluitvorming van de integrale toegang sociaal domein is grotendeels afgerond in 2018. Dit heeft tot gevolg dat het grootste deel van de taken van de Participatiewet vanaf 1 januari 2020 toegevoegd worden aan de WMO/Jeugd en weer uitgevoerd worden door de gemeente. Daarvoor heeft de raad inmiddels ook besloten om de Gemeenschappelijke Regeling IGSD S-W per 1-1-2020 op te heffen.
----------------	--

	De afgelopen twee jaar is er op basis van een Plan van Aanpak intensief ingezet om extra mensen uit te laten stromen naar regulier werk, dat per 1 januari 2019 heeft geleid tot een verlaging van het uitkeringenbestand van 50 uitkeringen t.o.v. 1 januari 2018. In 2018 zijn in totaal 128 mensen uitgestroomd naar regulier werk. Dit ligt op hetzelfde niveau als in 2017.
Risico's	De gemeenten zijn risicodragers voor de uitvoering van de taken van de IGSD. De belangrijkste risico's en onzekerheden waarmee de IGSD te maken heeft vloeien voort uit de Participatiewet, de bijzondere bijstand en het minimabeleid. Het is daarom van belang een dussdanige organisatie neer te zetten, die voldoende weerstand heeft om tegenvallers op te vangen. Het gaat dan om substantiële tegenvallers. Die weerstand kan bestaan uit bijvoorbeeld reserves en/of een structuur die de flexibiliteit heeft te reageren op veranderende omstandigheden. De IGSD heeft besloten geen reserves te vormen.

3.4. Omgevingsdienst (v.h. Regionale Uitvoeringsdienst)

Verbonden partij	Omgevingsdienst (v.h. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)) IJsselland
Activiteiten	De RUD is een netwerkorganisatie op het gebied van de milieuwetgeving, - regelgeving en – handhaving.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke milieutaken uitvoert op een regionale schaal om zo minder kwetsbaar en meer efficiënt te zijn.
Bestuursprogramma	Steenwijkerlanders zijn actief
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges en gedeputeerde staten.
Vertegenwoordiger	Wethouder Bijl-Oord

bedragen x € 1.000

Omgevingsdienst IJsselland (v.h. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)) IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	50	-	-		-
2015	54	-	-		-
2016	50	-	-		-
2017	65	-	-		-
2018	827	755	2.102	26%	755

Ontwikkelingen	We zien op het werkveld van de Omgevingsdienst veel nieuwe ontwikkelingen, zoals de komst van de Omgevingswet met het bijbehorende Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en de opgaven op het gebied van energie, duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de sanering van asbestdaken < 2024 in Overijssel is een dossier dat onze aandacht vraagt. In overleg met de 12 deelnemers van de Omgevingsdienst zullen we onze kennis en expertise inzetten om op deze dossiers de gewenste resultaten te boeken. De primaire meerwaarde van de Omgevingsdienst is natuurlijk gelegen in de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de milieutaken. In het tweede jaar van ons bestaan zullen we de basis hiervan verder verstevigen en uitbouwen. In 2019 zullen we ook de samenwerking met de Veiligheidsregio en de GGD verder intensiveren. Beide gemeenschappelijke regelingen zijn ook actief in het fysieke domein. In 2018 is hiermee al een aanvang gemaakt door bijvoorbeeld gezamenlijk vorm te geven aan een voorlichtingsprogramma voor nieuwe gemeenteraden.
----------------	--

Risico's	Er zijn in 2018 diverse uitdagingen geweest op het gebied van de ICT. Het opzetten van de kantoorautomatisering, enkele taak specifieke applicaties en onze applicatie voor het primaire proces IJVI. De kantoorautomatisering heeft zowel in hard- als software een goede start gekend en draait naar tevredenheid. De taak specifieke applicaties zijn in een projectvorm aangevlogen en kenden een moeizamere start. Dit heeft mede geresulteerd in het feit dat de accounts bij de partners langer in stand blijven dan de oorspronkelijke planning. Eind 2018 is het project op één applicatie na afgerond, deze wordt momenteel opgepakt. De applicatie voor het primaire proces IJVI werkt technisch naar behoren. Gedurende 2018 bleek echter dat er op het gebied van de data conversie en kwaliteit nog een inhaalslag gemaakt moet worden om bijvoorbeeld een goede planning voor de bezoeken (toezicht) te kunnen uitdraaien. Dit is in 2018 opgepakt en kent zijn vervolg in 2019, waarvoor nadere voorstellen worden ontwikkeld.
----------	--

3.5. Jeugdzorg IJsselland

Verbonden partij	Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland
Activiteiten	De uitvoeringsorganisatie fungeert als aankoopcentrale voor gemeenten. Verder beheert de uitvoeringsorganisatie namens de gemeenten de in het kader van de inkoop gesloten overeenkomsten. Sinds januari 2018 valt ook de coördinatie van de beleidsafstemming tussen de 11 gemeenten onder de gemeenschappelijke regeling.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat voor de gemeente de wettelijke jeugdhulptaken worden uitgevoerd en de gemeente daarbij regionaal samenwerkt om zo efficiënt mogelijk te zijn. Gekozen is voor een lichte vorm van samenwerking ofwel de uitvoerende taken en niet de beleidsvormende taken.
Bestuursprogramma	Steenwijkerlanders doen het samen
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het college wijst uit haar midden één lid van het bestuur aan.
Vertegenwoordiger	Wethouder Jongman-Smit

bedragen x € 1.000

RSJ IJsselland (regionaal servicepunt) (v.h. Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) Jeugdzorg IJsselland)					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2014	-	-	-		-
2015	93	-	12.100		-
2016	97	-	15.326		-
2017	168	-	17.335		-
2018	nnb	nnb	nnb		nnb

Ontwikkelingen	Vanaf 2018 is, met het vaststellen van de regionale visie jeugdhulp, gekozen voor een modulaire opbouw van de diensten van de RSJ. Dit houdt in dat gemeenten kunnen kiezen sommige delen van de dienstverlening zelf uit te voeren. Steenwijkerland neemt, vanaf 2018 de administratieve afhandeling van de ontvangen facturen zelf ter hand. De inkoop van jeugdhulp is vanaf 2018 sterk aangepast. De nieuwe inkoopmethodiek maakt het sturen op resultaten makkelijker, stimuleert de samenwerking tussen aanbieders en biedt meer flexibiliteit om te veranderen van intensiteit of aard van de zorg. In 2018 geldt de nieuwe inkoopsystematiek alleen voor de lichte vormen van zorg. Vanaf 2020 gaan deze ook gelden voor de zwaardere vormen van zorg.
Risico's	De nieuwe inkoopmethodiek vergt veel inzet van de RSJ en de gemeenten. Hiervoor is extra menskracht noodzakelijk. Daarnaast kamp het RSJ structureel met onderbezetting, waardoor een uitbreiding van de begroting noodzakelijk bleek. Een ander risico betreft de financiële uitkomsten van het nieuwe inkoopmodel. Deze zullen worden gemonitord.

3.7 Uitvoering grondbeleid 2018

Het klimaat op de woningmarkt in de gemeente Steenwijkerland heeft zich sterk verbeterd in vergelijking met de voorgaande jaren. Er zijn in 2018 zelfs meer kavels verkocht (75) dan verwacht (64).

Definitie en doel grond- en ontwikkelbeleid 2016-2020

Het doel van het Grond- en Ontwikkelbeleid is het uitvoeren en stimuleren van gebiedsontwikkelingen (grondexploitaties) en planontwikkelingen (investeringsprojecten) ter bevordering van het maatschappelijk gewenste ruimtegebruik en de ruimtelijke kwaliteit tegen een optimale verdeling van kosten en opbrengsten (kostenverhaal).

Belangrijke gebeurtenissen 2018

In 2018 hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die gevolgen hebben voor de financiële positie van het gemeentelijke grondbedrijf.

De grondprijzenbrief 2019 is op 18 december 2018 vastgesteld door het college en ter kennisname verstuurd naar de raad. De grondprijzen opgenomen in de grondprijzenbrief 2019 zijn verwerkt bij de herziening van de grondexploitaties per 1-1-2019. Dit heeft invloed op de hoogte van de verwachte opbrengsten en daarmee op de waardering van de grondexploitaties per 1-1-2019.

Op 18 december 2018 heeft de raad besloten gemeentelijke middelen beschikbaar te stellen om de bouw van sociale huurwoningen op locaties in de noordelijke kernen en in Steenwijk mogelijk te maken. Besloten is in totaal 84 sociale huurwoningen in te passen in de volgende grondexploitatieprojecten:

- Woldmeenthe (cpl 05);
- Kornputkwartier (cpl 36);
- Willemsoord (cpl 46);
- Overhavendijk (cpl 61);
- Scheerwolde (cpl 68).

De financiële consequenties van het raadsbesluit d.d. 18 december 2018 zijn verwerkt in de grondexploitaties per 1-1-2019 en worden conform het raadsbesluit gecompenseerd vanuit de reserve volkshuisvesting.

Het ingerekende uitgiftetempo van particuliere kavels in de grondexploitatie Kornputkwartier is per 1-1-2019 getemporeerd. In de grondexploitatie ultimo 2017 werd nog uitgegaan van een gemiddeld uitgiftetempo van 17 particuliere kavels in de periode 2019 t/m 2023. Op basis van de gerealiseerde verkoop van particuliere kavels in 2018 is dit in de grondexploitatie ultimo 2018 bijgesteld naar gemiddeld circa 11 particuliere kavels in de periode 2019 t/m 2028. Het gaat in totaal om uitgifte van 106 particuliere kavels in deze periode. De verwachte einddatum van de grondexploitatie is verzet naar 31-12-2028 en daarmee is de resterende looptijd verlengd naar 10 jaar.

De ramingssystematiek in de individuele grondexploitaties in relatie tot de doorbelasting van de kosten op het complex 'bouwgrondexploitaties algemeen' is gewijzigd. Het gaat om de kosten in relatie tot grondbedrijf gerelateerde uren en werkzaamheden geboekt op het complex 'bouwgrondexploitaties algemeen'. Deze kosten worden op basis van een verdelingssystematiek doorbelast naar de verschillende grondexploitaties. De ramingssystematiek is nu afgestemd op de wijze waarop de betreffende kosten worden doorbelast. Dit geeft een realistischer beeld van de verwachte grondexploitatie resultaten.

Op 19 juli 2018 heeft de raad ingestemd met het bestemmingsplan Vollenhove Aan Boord / Steiger. Met deze aanpassing van het bestemmingsplan is het mogelijk om een viertal levensbestendige en energie neutrale woningen te realiseren. Bij de najaarsnota is gezien de geografische nabijheid besloten de kosten en opbrengsten van deze ontwikkeling administratief toe te voegen aan het grondexploitatiecomplex Noordwal.

In de grondexploitatie Giethoorn Noord fase 1 en 2 is een programmatische toevoeging van 15 vrije sector kavels aan de Vlier en de Hazelaar. Het gaat om een toevoeging van circa 7.200 m2 uitgeefbaar gebied wat nog niet was ingerekend in de grondexploitatie.

In de grondexploitatie bedrijventerrein Boterberg te Oldemarkt is de afgelopen jaren de interesse in kavels nagenoeg nihil geweest. Dat terwijl er een nog te verkopen voorraad uitgeefbaar bedrijventerrein ligt van circa 3,4 hectare. Er is voor gekozen een deel van het bedrijventerrein een tijdelijke invulling te geven in de vorm van een zonnepark. Op circa 1,6 hectare van het bedrijventerrein zullen zich de komende vijftien jaar zonnepanelen bevinden. Dat betekent dat deze grond de komende vijftien jaar niet verkocht kan worden als bedrijventerrein.

Het begrote rentepercentage van 1,25% is door verplichte nacalculatie verlaagd naar 1% in de rekening 2018. De parameter kosten- en opbrengstenstijging is gehandhaafd op 2,-% respectievelijk 1,5%.

Programma Woningbouw

In 2018 zijn in totaal 72 woningbouwkavels verkocht (particulier + projectmatig), terwijl de prognose uitging van de verkoop van 64 woningbouwkavels (particulier + projectmatig). Hiermee is in 2018 meer verkocht dan verwacht. Het klimaat op de woningmarkt in de gemeente Steenwijkerland heeft zich sterk verbeterd in vergelijking met de voorgaande jaren.

In het project Kornputkwartier hebben de marktpartijen in 2018 meer grond afgenomen dan de contractueel overeengekomen afnameverplichting. Ook de particuliere uitgifte loopt op dit moment goed.

Programma Bedrijventerreinen

De uitgifte van bedrijventerreinen loopt achter op de prognoses. De vraag is in de praktijk lager dan de geschatte vraag op basis van het document *Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering West Overijssel 2017-2020*. Aandachtspunt blijft dat de vraag naar bedrijventerreinen zich hoofdzakelijk manifesteert in de kern Steenwijk, terwijl het merendeel van het aanbod in de overige kernen binnen de gemeente Steenwijkerland is gelegen. Er is dus een mismatch tussen vraag en aanbod. Daarom wordt er in sommige gevallen ook gezocht naar alternatieve (tijdelijke) invullingen, zoals het zonnepark op het bedrijventerrein Boterberg te Oldemarkt.

Resultaten

De prognose van het gezamenlijk resultaat tot en met 2027 van de onderhanden grondexploitaties was per ultimo 2017 € 6,8 miljoen positief op eindwaarde. De prognose van het gezamenlijk resultaat tot en met 2037 van de onderhanden grondexploitaties was per ultimo 2018 € 5,8 miljoen positief op eindwaarde. Dat is een verslechtering van circa 1,0 miljoen, mede veroorzaakt door de financiële consequenties van de sociale investeringsopgave, de afstemming van de ramingssystematiek op de wijze van doorbelasting van de kosten op 'bouwgrondexploitaties algemeen', temporisering van het uitgiftetempo Kornputkwartier en de effecten van het zonnepark als tijdelijke invulling op het bedrijventerrein Boterberg te Oldemarkt.

Door de mutaties in de grondexploitaties en de invoering van de POC-methode kunnen en moeten er in verschillende complexen winsten genomen worden, terwijl in andere complexen verliezen moeten worden genomen. Per saldo betekent dit voor 2018 een verlies binnen het grondbedrijf van circa € 1,3 miljoen. Voorgesteld wordt dit verlies te verrekenen met de *Algemene Reserve vrij besteedbaar*. Met de vaststelling van de *Nota Reserves en voorzieningen* op 19 december 2017 is de Algemene Reserves Grondexploitatie (ARG) opgegaan in de Algemene Reserve vaste Buffer. Hiermee wordt benadrukt dat het grondbedrijf deel uitmaakt van de algemene dienst en geen apart onderdeel is binnen de financiële huishouding van de gemeente. Het totale risico binnen de grondexploitaties is op basis van de jaarrekening 2018 ca. € 3,5 miljoen (2017: € 3,8 miljoen). De effecten van de sociale investeringsopgave zijn bij de jaarrekening 2018 ingerekend in de grondexploitaties en vallen daarmee vrij in het risicoprofiel. Ten tweede is door het goede klimaat op de woningmarkt het afzetrisico in een aantal individuele grondexploitaties afgenomen.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt het totale pakket aan risico's gepresenteerd.

4. Verklaring Ensia

Gemeenten worden steeds afhankelijker van digitale informatievoorziening die veelal tijd en plaatsafhankelijk toegankelijk moet zijn. Dit heeft tot gevolg dat ook informatiebeveiliging binnen de gemeente steeds belangrijker wordt.

Het College van B&W legt verantwoording af over de kwaliteit van de informatieveiligheid. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde ENSIA methode. De horizontale verantwoording die hieruit ontstaat bestaat uit een zelfevaluatie en een verklaring van het College van B&W over de (informatie)veiligheid van diverse informatiesystemen. Het gaat dan om over de geselecteerde informatiebeveiligingsnormen inzake DigiD, Suwinet, BAG, BGT en BRP.

IB beleid, doelstellingen en afspraken

Informatiebeveiliging gaat verder dan alleen ICT. Beveiliging van gegevens en systemen is een zaak van de hele organisatie. Het gaat om mensen in de organisatie, om de manier waarop zij met risico's omgaan. Het gaat om het inrichten van processen en procedures, om kennis en bewustzijn. En in de laatste plaats om techniek. Of de bedreiging nu komt van een onbewuste medewerker, een criminele organisatie of een stroomstoring: de technische en organisatorische maatregelen om schade te voorkomen of te beperken zijn hetzelfde. Risicomanagement is de basis van een goede informatiebeveiliging.

Informatiebeveiliging kan dan ook niet zonder systematische en actuele risicoanalyses. Bij de risico's horen maatregelen om die risico's te verminderen en plannen om met incidenten om te gaan.

Algemeen beeld en resultaten afgelopen periode

In 2017 is het informatiebeveiligingsbeleid 2017-2020 vastgesteld. Voorafgaand aan een volgende actualisatie van het informatiebeveiligingsbeleid en verankering hiervan in een jaarplan, is het uitvoeren van een integrale risicoanalyse gewenst. In november 2018 is een integrale risicoanalyse uitgevoerd. Op basis hiervan zijn speerpunten en prioriteiten gekozen die zijn opgenomen in het vastgestelde informatiebeveiligingsplan 2019.

Algemene Verordening gegevensbescherming (AVG)

Met de komst van de AVG in mei 2018 is er (hernieuwde) aandacht voor de bescherming van persoonsgegevens (privacy) gekomen. Informatiebeveiliging en privacybescherming zijn aandachtspunten die nauw met elkaar zijn verweven. Binnen de organisatie is een Privacy Officer (PO) aangesteld en in samenwerking met de gemeenten Westerveld, Staphorst en Zwartewaterland zijn voor deze 4 gemeenten twee functionarissen gegevensbescherming (FG's) aangesteld die verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de bescherming van persoonsgegevens.

In 2018 is gestart gemaakt met het bewust maken van de organisatie. Zo zijn er bewustwordingssessies gehouden, is er een register van verwerkingsactiviteiten gerealiseerd, zijn verwerkingsovereenkomsten afgesloten en is een register aangelegd waarin datalekken/ beveiligingsincidenten worden vastgelegd.

Collegeverklaring ENSIA

Als bijlage is de vastgestelde Collegeverklaring ENSIA 2018 bijgevoegd. Daarnaast is het hierop afgegeven assurance-rapport van de onafhankelijke IT auditor toegevoegd.

Meerjarenperspectief

De belangrijkste trends en ontwikkelingen voor de gemeentelijke informatieveiligheid voor 2019 zijn:

1. *Informatiebeveiligingsplan 2019*
Uitvoering geven aan het informatiebeveiligingsplan 2019
2. *Aandacht voor privacy*
De invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) heeft een impuls gegeven in de aandacht voor de bescherming van persoonsgegevens. Een positieve ontwikkeling die tevens helpt de informatieveiligheid te vergroten.
3. *Baseline informatieveiligheid*
Met ingang van 1 januari 2020 zal de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) van kracht worden als vervanger van de BIG en wordt het normenkader voor alle overheden.
4. *Common Ground*
Vanuit het principe Common Ground werken gemeenten gezamenlijk aan de doelstelling om grip te hebben en te houden op de gemeentelijke informatievoorziening. Hiermee wordt een grote stap gezet in de richting van een open, transparante overheid waarbinnen gegevens sneller en veiliger kunnen worden uitgewisseld. Zo wordt vanuit het programma Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI) stapsgewijs gewerkt aan de modernisering van de ICT- infrastructuur zoals het aanleggen van een GGI-netwerk.

Bijlagen:

Aan:

College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Steenwijkerland

Ons kenmerk: SH0492

Assurance-rapport van de onafhankelijke IT-auditor

Geacht college,

Wij hebben de bijgevoegde collegeverklaring ENSIA 2018 met kenmerk 314006 inzake informatiebeveiliging van DigiD en Suwinet (hierna: collegeverklaring), inclusief de bijlagen 1 DigiD met kenmerk 314006-DigiD en 2 Suwinet met kenmerk 314006-Suwinet waarnaar in de collegeverklaring wordt verwezen, van gemeente Steenwijkerland onderzocht.

Naar ons oordeel is bijgevoegde collegeverklaring, inclusief de bijlagen 1 DigiD en 2 Suwinet waarnaar in de collegeverklaring wordt verwezen, van gemeente Steenwijkerland, in alle van materieel belang zijnde aspecten, juist.

De collegeverklaring omvat het op 31 december 2018 in opzet en bestaan voldoen van de beheersingsmaatregelen aan de geselecteerde normen voor DigiD en Suwinet. Wij benadrukken dat het specifiek geselecteerde normen zijn en daarmee geen uitspraak wordt gedaan over de informatiebeveiliging als geheel.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze assurance-opdracht met betrekking tot de collegeverklaring verricht in overeenstemming met Richtlijn 3000-A (Herzien) 'Assuranceopdrachten door IT-auditors' van NOREA. Deze assurance-opdracht is gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht betreffende de collegeverklaring'.

Wij hebben de vereisten van het Reglement Gedragscode ('Code of Ethics') van de NOREA nageleefd, welke is gebaseerd is op de fundamentele beginselen van integriteit, objectiviteit, deskundigheid en zorgvuldigheid, geheimhouding en professioneel gedrag.

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Beperking in gebruik en verspreidingskring

Dit assurancerapport is bestemd voor gebruikers van de collegeverklaring. De collegeverklaring is opgesteld voor de gemeenteraad en voor de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet. Doel van de collegeverklaring is om de gemeenteraad en de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet te informeren over het in opzet en bestaan voldoen van de beheersingsmaatregelen aan de geselecteerde normen DigiD en Suwinet. Ons assurancerapport is derhalve uitsluitend bestemd voor de gemeenteraad en de departementen die toezien op de

veiligheid van DigiD en Suwinet en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen.

Verantwoordelijkheden van het college van Steenwijkerland

Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Steenwijkerland is verantwoordelijk voor het opstellen van de collegeverklaring. Voor het inschatten of de risico's van afwijkingen van materieel belang zijn in relatie tot DigiD en Suwinet, zijn naast de collegeverklaring en dit assurance rapport ook de interne beheersingsmaatregelen van de gebruikers van de collegeverklaring relevant. De criteria waarvan bij het maken van deze verklaring gebruik werd gemaakt hielden in dat:

- de risico's die het bereiken van de geselecteerde normen voor DigiD en Suwinet in gevaar brengen, werden geïdentificeerd; en
- de onderkende interne beheersingsmaatregelen, indien zij werkzaam zijn zoals beschreven, een redelijke mate van zekerheid zouden verschaffen dat die risico's het bereiken van de vermelde interne beheersingsdoelstellingen niet zouden verhinderen.

Het college is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opstellen van de collegeverklaring mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht betreffen de Collegeverklaring

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een assurance-opdracht dat wij daarmee, met een redelijke mate van zekerheid voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Een redelijke mate van zekerheid wil zeggen dat onze assurance-opdracht is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze assurance-opdracht niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Wij passen het Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA (RKBN) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van de ethische voorschriften, professionele standaarden en andere wet- en regelgeving.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van de collegeverklaring nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze assurance-werkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze assurance-opdracht professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Richtlijn 3000 (Herzien) 'Assuranceopdrachten door IT-auditors' van NOREA.

Onze assurance-opdracht bestond onder andere uit:

- het verkrijgen van kennis omtrent de collegeverklaring en andere omstandigheden rond de opdracht waaronder het verkrijgen van kennis omtrent de interne beheersingsmaatregelen;

- het op basis van deze kennis inschatten van de risico's dat de collegeverklaring onjuistheden van materieel belang bevat;
- het reageren op de ingeschatte risico's, waaronder het ontwikkelen van een algehele aanpak, en het bepalen van de aard, de tijdsfasering en de omvang van verdere procedures;
- het uitvoeren van verdere procedures die duidelijk zijn gekoppeld aan de gesignaleerde risico's, waarbij gebruik wordt gemaakt van een combinatie van inspectie, waarnemingen ter plaatse en inwinnen van inlichtingen; en
- het evalueren van de toereikendheid van de assurance-informatie zoals opgenomen in de collegeverklaring en bijbehorende bijlage(n).

Amsterdam, 6 maart 2019

SafeHarbour BV

R. Driehuis RE CISA CIPM

Bijlagen:

- Collegeverklaring met kenmerk 314006
- Bijlage 1 DigiD met kenmerk 314006-DigiD
- Bijlage 2 Suwinet met kenmerk 314006-Suwinet

Collegeverklaring ENSIA 2018
inzake Informatiebeveiliging DigiD en Suwinet
Gemeente Steenwijkerland

Collegeverklaring ENSIA 2018 inzake Informatiebeveiliging DigiD en Suwinet

Gemeente Steenwijkerland

Gemeentelijk kenmerk collegeverklaring ENSIA:	314006
Naam auditfirma:	Safe Harbour
Naam auditor:	Daan Koot
Datum:	Handtekening of paraaf auditor

Doel en achtergrond verklaring

Het college van burgemeester en wethouders geeft met deze verklaring aan in hoeverre de gemeente Steenwijkerland voldoet aan de voor DigiD en Suwinet geselecteerde informatiebeveiligingsnormen op basis van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) systematiek.

ENSIA ondersteunt de gemeente bij de verantwoording over informatiebeveiliging richting de gemeenteraad en de rijksoverheid. ENSIA gaat uit van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG), alsmede van informatiebeveiligingsnormen vanuit Basisregistratie Personen (BRP), Paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN), Digitale persoonsidentificatie (DigiD), Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), Basisregistratie Ondergrond (BRO) en de Gezamenlijke Elektronische Voorzieningen Structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (GeVS/Suwinet).

Naast deze verklaring bestaat ENSIA onder meer uit het uitvoeren van de ENSIA-zelfevaluatie, waarmee de genoemde informatiebeveiligingsnormen zijn getoetst onder verantwoordelijkheid van het management.

Reikwijdte verklaring

Deze verklaring betreft de onderdelen van de ENSIA-systematiek waarover assurance wordt gevraagd van een onafhankelijke IT-auditor. Het is de verantwoordelijkheid van het college dat het proces voor de totstandkoming van deze collegeverklaring met zorg is uitgevoerd. Dit proces borgt dat de strekking van de collegeverklaring een juiste weergave is van de onderzochte domeinen. Voor gemeente Steenwijkerland betreft dit in 2018 DigiD en Suwinet. De verklaring omvat het op 31 december 2018 voldoen van de beoogde (opzet) en ingerichte (bestaan) beheersingsmaatregelen aan de geselecteerde normen inzake DigiD en Suwinet. De collegeverklaring omvat niet het functioneren (werking) van de maatregelen over 2018.

De beheersingsmaatregelen inzake DigiD die zijn uitbesteed aan dienstverlener[s] vallen buiten de reikwijdte van deze collegeverklaring. Uit de bijlage bij de collegeverklaring (bijlage 1 DigiD met kenmerk 314006-DigiD) blijkt welke beheersingsmaatregelen door de gemeente en door de dienstverlener[s] worden uitgevoerd. Over de beheersingsmaatregelen die door de dienstverlener[s] worden uitgevoerd, wordt door de dienstverlener[s] verantwoording afgelegd aan de gemeente. Deze collegeverklaring en de verantwoording van de dienstverlener[s] dekken tezamen de normen inzake DigiD af.

De beheersingsmaatregelen rond het gebruik van Suwinet die belegd zijn bij de Intergemeentelijke Sociale Dienst Steenwijkerland Westerveld vallen onder de reikwijdte van deze collegeverklaring.

Deze collegeverklaring is opgesteld voor de gemeenteraad en de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet. De verklaring geeft weer in hoeverre de beoogde (opzet) en ingerichte (bestaan) beheersingsmaatregelen voldoen aan de geselecteerde normen inzake DigiD en Suwinet. In de bij deze verklaring behorende afzonderlijke bijlagen voor DigiD (bijlage 1 DigiD met

kenmerk 314006-DigiD) en Suwinet (bijlage 2 Suwinet met kenmerk 314006-Suwinet) zijn de eventuele afwijkingen van de normen opgenomen. De gemeenteraad en de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet worden via bij deze collegeverklaring behorende afzonderlijke bijlagen voor DigiD (bijlage 1 DigiD met kenmerk 314006-DigiD) en voor Suwinet (bijlage 2 Suwinet met kenmerk 314006-Suwinet) geïnformeerd over de afwijkingen van de normen.

Verklaring college

Het college verklaart dat bij gemeente Steenwijkerland op 31 december 2018 de beoogde en ingerichte beheersingsmaatregelen voldoen aan de geselecteerde normen inzake DigiD en Suwinet.

Samenvattend beeld

Object	Wordt aan alle geselecteerde normen voldaan?	Zijn de uitzonderingen in verbeterplannen opgenomen en zijn de verbetermaatregelen belegd en worden deze gemonitord?
DigiD	Ja	Ja
Suwinet voor SUWI-taken	Ja	Ja
Suwinet voor niet-SUWI-taken	Niet van toepassing	Niet van toepassing

Steenwijk, 19 februari 2019

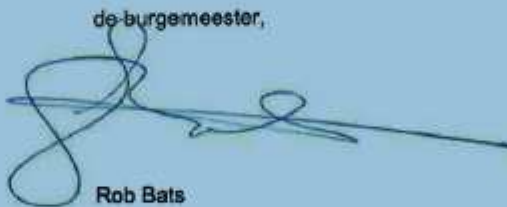
Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland,

de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

Judith de Groot

Rob Bats